

ALFANALE

DELL'ESORVILLA DELLA TORRATA

Preis
1.50

216

Panyeria VILA-BULLÓ

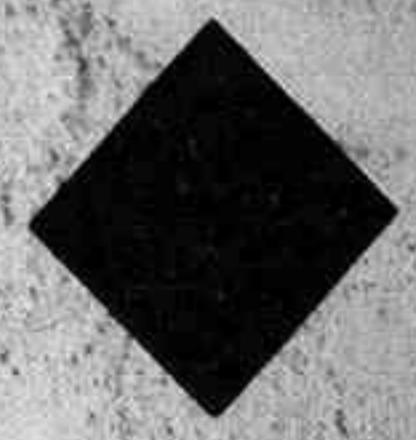
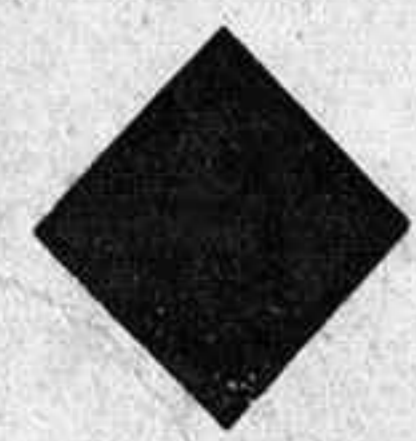
Pelayo, 5 = Telèfon 12706

BONES QUALITATS EN
GAVANYS I VESTITS

:: :: NOVETATS :: ::

PREUS LIMITATS

EROTYL

Específic de l'
ASTENIA GENITAL (IMPOTENCIA)
(MANCA DE VIGOR SEXUAL)

De la ejaculació precoz (pèrdues seminals), de la debilitat i molt eficas contra la neurastenia en totes sas manifestacions

Producte magne i insustituible per a recuperar la perduda felicitat conjugal

Es el «Erotyl» el vigor y la salud, que le dá al mortal, una eterna juventud. Sabe procurar, siempre el triunfo de la pasión, y garantizar el empuje del varón.

Nada de flojeras, y de encogimientos, ¡todo de primera, lo pone al momento!

Y es cosa segura y sin discusión, ¡que como un miura le pone al varón.

REFRÁN

¡Erotyl! ¡Till! ¡Till!
¡Erotyl! ¡Till! ¡Till!
¡Tómelo usted ya, y valdrá por mil!
¡Erotyl! ¡Till! ¡Till! - (BIS)
¡Será el más fogoso!
¡Será el más viril!

II

Es el «Erotyl» un prodigio sin igual; ¡y una cosa así, la hace al punto colosal! Sabe enderezar lo torcido, su vigor, y derecho andar en las lides del amor.

Para los caídos y los arrugados. Y los abatidos y los agotados. Lo que vale eso, pronto se verá: ¡pues usted tan tieso, con él andará!

AL REFRÁN Y FIN

I EROTYL I

Es el «Erotyl» el vigor y la salud, que le dá al mortal, una eterna juventud. Sabe procurar, siempre el triunfo de la pasión, y garantizar el empuje del varón.

Nada de flojeras, y de encogimientos, ¡todo de primera, lo pone al momento!

Y es cosa segura y sin discusión, ¡que como un miura le pone al varón.

REFRÁN

¡Erotyl! ¡Till! ¡Till!
¡Erotyl! ¡Till! ¡Till!
¡Tómelo usted ya, y valdrá por mil!
¡Erotyl! ¡Till! ¡Till! - (BIS)
¡Será el más fogoso!
¡Será el más viril!

II

Es el «Erotyl» un prodigio sin igual; ¡y una cosa así, la hace al punto colosal! Sabe enderezar lo torcido, su vigor, y derecho andar en las lides del amor.

Para los caídos y los arrugados. Y los abatidos y los agotados. Lo que vale eso, pronto se verá: ¡pues usted tan tieso, con él andará!

AL REFRÁN Y FIN

Es el més polxant estimulant de l'activitat neuro-espino-médulo-genital. Sinérgic i homo-estimulasa de les glándules intersticials. Producte pluriglandular, completament inofensiu. Mai periudica, ni lesiona cap orgue i el funcionament dels mateixos.

No conté, ni estircnina, ni fosfurs, ni cap altre medica ment excitant.

Preu: 21'75

Laboratoris Farm

Un dolor insignificant molesta suficientment per fer-li buscar un bon remei. Drovei el modern preparat. **LAPIZ TERMOSAN**

No volgueu patir de cap mena de dolor...

Per precaucions que es prenguin i per molt que ens abriguem, hi ha que retro-homenatge a les molèsties que el fret i la humitat porten tots els hiverns. Amb desagradable constància, als primers freds, el DOLOR A L'ESPATLLA, PIT, BRONQUITIS i altres, fan la seva aparició fins que arriba la primavera i aleshores desapareixen. Això no vol dir que hem d'acceptar aquestes molèsties com fatals, quan existeixen preparats com el LAPIZ TERMOSAN, de tant bones qualitats per a curar i alliviar dolors. No solament per els d'origen REUMATIC I CIATICA, també per a NEURALGIA, TORÇADES, DOLORS MUSCULARS, produïts per excés de treball, caminades llargues i els esports. Per a tots està indicat l'ús del LAPIZ TERMOSAN, la presentació del qual, completament nova, fa que el preparat sigui sumament senzill i pràctic d'aplicar, doncs per el seu ús no es necessari fer cap manipulació. Ademés el ser en forma de barreta, fa que no embruti i és pugui portar sempre a la butxaca. No fa mal olor i no irrita mai la pell.

Quan la BRONQUITIS I REFREDATS ens molesten un dia darrera l'altre, amb l'amenaça d'una Congestió, hi ha que combatre-la amb insistència. Un remei fàcil i segur, el **LAPIZ TERMOSAN**

El lloc predilecte per l'estacionament del DOLOR son les articulacions. Foragit tant molestós hoeste aplicant-se el **LAPIZ TERMOSAN**

Els excessos dels deportistes que es tradueixen en dolors per tot el cos, es combaten amb el **LAPIZ TERMOSAN**

LAPIZ TERMOSAN

Es ven a totes les Farmàcies i Centres d'Específics a 4.25 ptes. el tubo

Quan un atac de TORTICOLIS, el fa ofrir, vagi depressa a guarir-la amb el **LAPIZ TERMOSAN**

Si a la localitat on residiu no el trobeu, us serà enviat, prèvia la tramesa del import en segells de correu o Gir Post al dipòsit general:

RAMON SALA

carrer de Paris, 174, Barcelona

REPUBLICA DE LA ARGENTINA
SECRETARÍA DE CULTURA
BIBLIOTECA NACIONAL

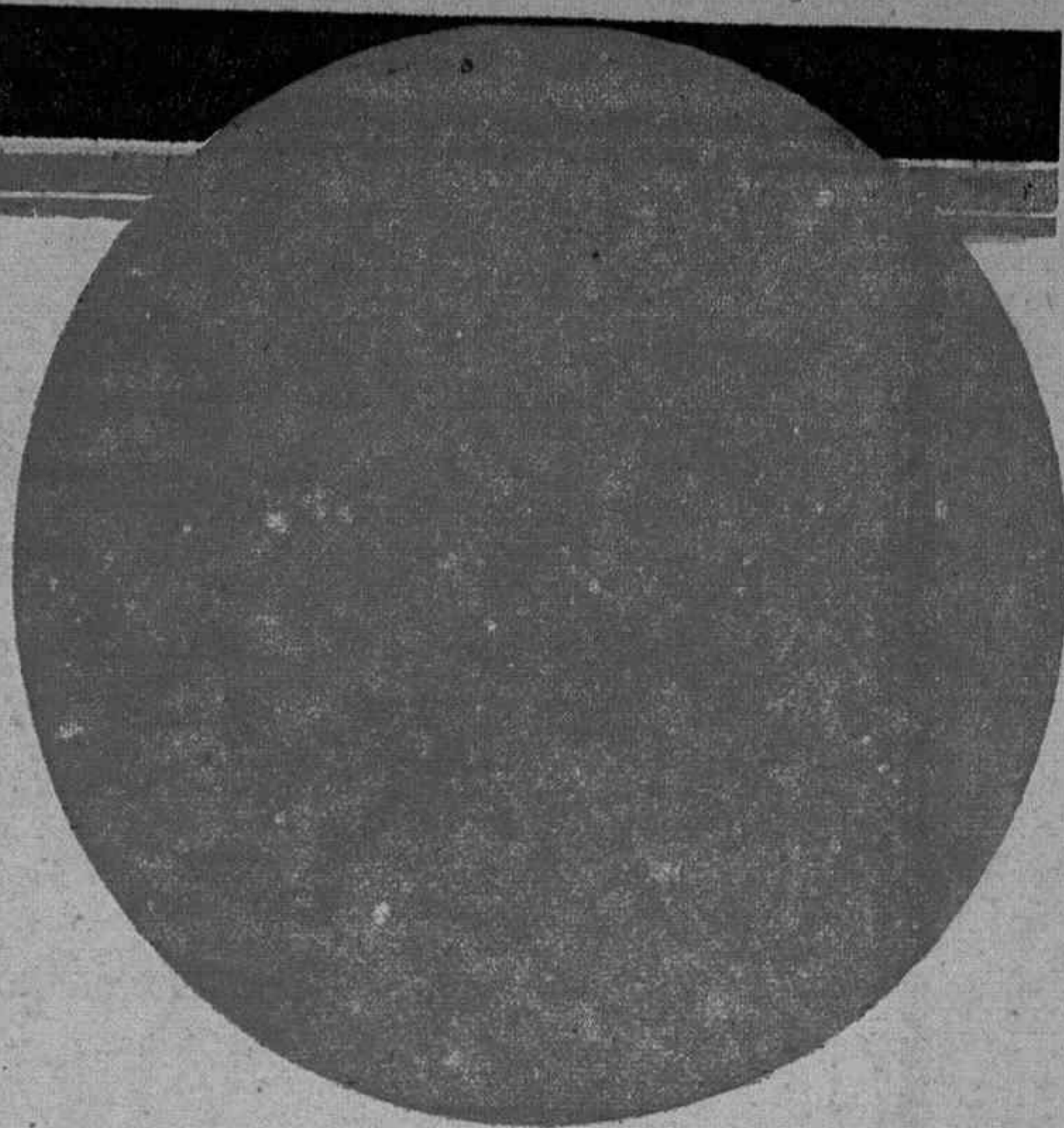
DESPRES de set
anys de dicta-
dura i de censura,
tornem a reempren-
dre la publicació
del nostre Almanac

PNEUS BERGOUNG

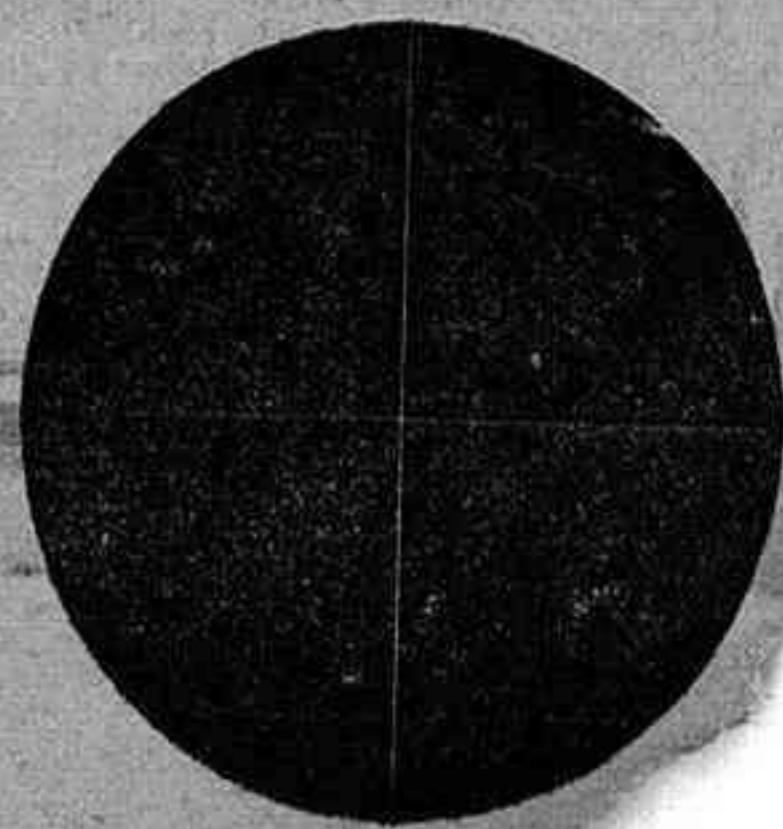
MEUS BERGOUGNAN

1 9 ■ ■
■ 3 2

ALMANAC

de "L'Esquella
de la Torratxa"

Gener

DAISY s'ha despertat amb un raig de sol que arribava, tafaner, fins al seu llit. Un raig de sol en el qual hi havia tota la gama dels grocs: groc de llimona, groc de canari, groc d'ambre, groc de flor de mimosa, groc de *chartreuse*, groc de rovell d'ou, groc d'or, groc dels cabells de Daisy.

Despertar-se amb un raig de sol, sembla que és una cosa molt poètica. El raig de sol és com un amant, però com un amant delicat — delicat en aquests mesos d'hivern — i poc exigent. Daisy es desperta i somriu a aquest amant.

La cambra, càlida, és com un estoig el joiell del qual és Daisy. Daisy: vint-i-tres anys; ulls blaus — un blau mineral i líquat —; una boca vermella i breu. Talment com la senyal d'una altra, pintada, en la blanca pell; un cos menut, àgil, a penes púber.

Daisy: un joiell car, un amor de luxe.

La cambra fa olor de perfumeria cara — flascons de cent francs en amunt —, de tabac ros d'Orient, i de carn de dona jove i bonica.

Daisy es desperta amb la boca espessa: la boca per a riure, per a mentir i per a besar. La boca que sols sap demanar futeses així: un automòbil, un abric de martes, una estada a Saint Moritz...

La boca espessa, ara. Espessa de la nit passada, a conseqüència de la nit passada: el Ritz, els dozte grans de raïm, l'Hedsieck extra dry, la prometença de cada any:

—Any nou, vida nova.

I, a l'endemà, seguir la vida de sempre.

Febrer

★

om a Carnaval.

Daisy ha anat al ball de disfresses. Com que la vida és rutinària per tothom, àdhuc per a les donetes gentils com Daisy, Daisy sap que aquest mes és obligació d'anar al ball de disfresses. I sap també — ho sap d'ençà que viu, per sort nostra, a la nostra terra — que primer és l'obligació que la devoció.

Tal vegada — les dones com Daisy són tan estranyes — la devoció era quedar-se a casa. Però com l'obligació era anar al ball, Daisy ha anat al ball.

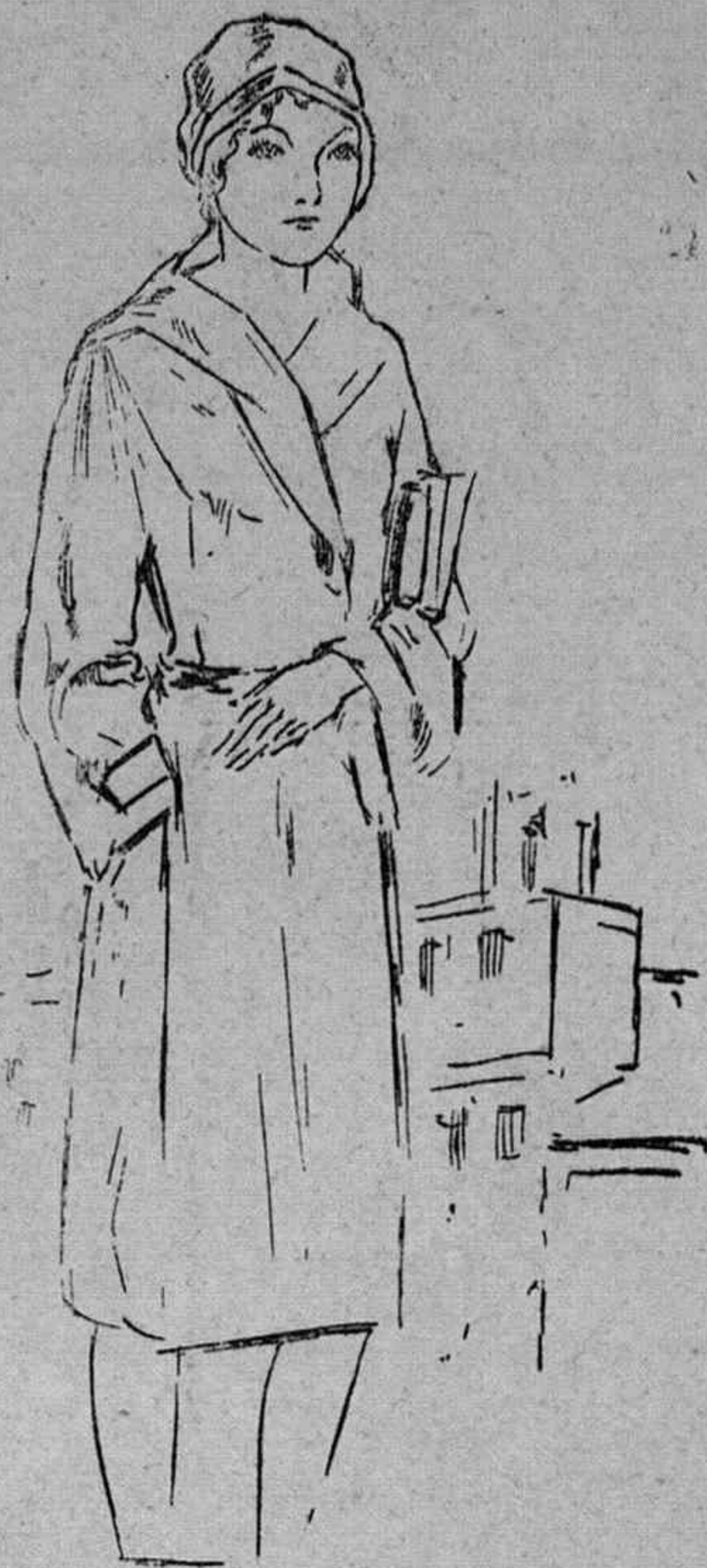
Per anar-hi s'ha compost una toilette estricta: les sabates, les mitges — una fina malla de seda —, un mantón de Manila. I res més. Es a dir, res més, no: una careta de seda negra que la dramatitza i dóna a la seva faç de *girl* de music-hall una punta de misteri.

Daisy ha rigut, ha ballat, ha begut, com totes les altres Daisy — excepte alguna novençana que creia que tot allò tan miserable i tan suat era el luxe i l'elegància veritables — de més o menys categoria que hi havia al ball, s'ha avorrit. Però fingint, per discreció, que es divertia.

Qui es divertia de debò era el senyor — pobre malgrat els seus comptes corrents i les seves accions — que acompanyava a Daisy i la lluïa com qui llua una corbata nova o una nova marca d'automòbil.

A última hora, però, el senyor no s'ha divertit gaire. Daisy s'ha cansat que la lluïssin, ha trobat un amic — un amic que no té compte corrent, però té alegria i joventut — i se n'ha anat del ball amb ell.

Març

L carrer, el vent xiula com si estrenessin una obra d'un autor dolent, que—en—cara que sembli estrany—són els que estrenen amb més fre-

qüència. I gairebé amb més èxit.

A la cambra, Daisy s'està vestint: un vestit de jaqueta, gris; un capell minúscul, negre, en forma de tricorni; un renard blau, els guants.

Ella avui no sortiria de casa. Aquests dies de vent li plau passarlos a casa, llegint estirada al llit turc, a la claror d'una llàntia encaputxada de seda, oint — de tant en tant, en les pauses de la lectura, mentre fuma un abdulla, mentre se li fon un bombó a la boca —, com el vent xiula pels balcons i terrats: úúh! úúúh!

A fora, hi ha un cel de color de sofre amb taques vermelles de foc.

La humitat comença a xarolar l'asfalt dels carrers de la gran ciutat.

S'illuminen les escaparates — les escaparates, que sempre tenen quelcom d'escenari — i els tramvies.

Es l'hora de les exposicions, del concert, del te.

Una cambrereta apareix a la porta de la cambra:

—Senyora, el cotxe és a baix.

Quan Daisy, després de l'últim retoc davant del mirall, surt al carrer. a pesar de l'automòbil que l'espera, es detura al portal, indecisa.

El vent segueix xiulant, cada vegada amb més fúria.

Daisy, a la fi, es decideix a travessar la vorera per a entrar a l'automòbil, i el vent, en veure-la tan bonica, l'abraça com un amant.

Abril

*

QUEST matí del dia catorze, el senyor de Daisy li ha dit que no sortís de casa, perquè *potser hi hauria soroll*. Però Daisy ha sortit: perquè havia de dinar amb una amiga — una nova Daisy que arribava de París i s'hostatjava al Ritz — i perquè a ella li plau més el soroll que la quietud i el silenci.

Ara la tarda té un to daurat d'apoteosi.

Els carrers són plens de gent, de gent que crida, que té la gorja plena de crits i de cançons i de rialles; de gent que té els ulls encesos d'una emoció puríssima.

—Visca la República!

Quan Daisy retornava a casa s'ha trobat la Rambla plena de gent, de gent que aclamava la República.

Un jove, un obrer, li ha ofert una gorra frígia, i Daisy, carn de ric, carn de luxe i de pler, en veure's voltada de poble, s'ha sentit poble també. I ha sentit que una emoció noble i profunda s'ensenyoria d'ella. I els seus ulls s'han omplert de llàgrimes.

Daisy ha llençat el capell i damunt els seus cabells d'or s'ha posat la gorra frígia.

Maig

EL maig ha de ploure. Es a dir: ha de seguir plovent. La pluja de maig és com la continuació de la d'abril.

La pluja d'abril és l'últim plor de l'hivern. Amb la de maig la Primavera es renta la cara per a no deixar en el seu rostre senyal de llàgrimes.

Si no plou, el maig fa un mal paper. I com que hem quedat que ha de ploure, plou. Els arbres tenen nous brots nous. La naturalesa es desensopeix de la son de l'hivern —quina frase més bonica, veritat?— amb una rialla.

Abril i Maig tenen una lírica claror de matí, àdhuc quan ja el sol s'amaga en l'horitzó.

Daisy, quan arriba maig — ella l'imagina en la figura d'un adolescent coronat de roses —, se sent renéixer, se sent una criatura nova.

Ella ha dit, més d'una vegada:

—Amb el maig sembla que em surtin ales.

I el senyor de Daisy — que no és pas un adolescent coronat de roses —, en oir aquestes paraules, mira a Daisy i en els seus ulls hi ha una ombra de tristesa i de por. El senyor de Daisy odia el maig perquè és llavors quan té por que a la bella criatura li neixin ales — les ales que neixen amb massa freqüència en les dones boniques — i voli dels seus braços i no la vegi mai més o la vegi en altres braços.

Perquè a aquest pobre senyor li passa una desgràcia: està enamorat de Daisy.

Ell voldria que ella l'estimés per ell mateix i no pels seus diners. Però veu — i això l'entristeix profundament — que l'únic que vol d'ell són els seus diners.

Juny

*

UNY no fóra res, no tindria cap categoria, sense la nit de Sant Joan, aquell Joakanaan — no estem segurs de l'ortografia del nom, perquè cada poeta l'escriu al seu gust — que s'alimentava de llagostes de camp i el cap del qual fou servit a una princesa de Judea molt desacreditada.

Sense la nit de Sant Joan, juny fóra el mes en què la calor comença a apretar i les senyores cursis — que són la majoria de senyores — comencen a parlar que "aquest any aniran a Biarritz i a Deauville"... per a quedar-se a Montmeló.

Tothom diu que aquesta, a més d'ésser la nit de Sant Joan, és la nit de l'amor. I quan tothom ho diu, bé ho hem de creure.

Daisy, però, creu que la nit de l'amor pot ésser qualsevol altra nit. I a ella l'hem de creure més que a tothom, perquè es tracta d'una senyora.

Tota la nit fa olor d'aufàbrega, de clavells, de coca ensucrada, d'aiguarent, de dona jove i bonica, pròdiga del seu cos.

Totes les muntanyes del voltant de la ciutat són coronades de fogueres. Els estels, en un cel boirinós pel fum de les fogueres, parpellegen de por en veure apropar-se els coets que ratllen el cel deixant un camí de llum rera seu: un camí blau, verd, groc, vermell.

Música de pianets de manubri, d'acordions; humils i alegres balls de carrer. I la "kermesse" aristocràtica, amb jazz-band i extra dry. I Daisy.

Daisy, que es divertiria més en un ball de carrer, al so d'un pianet de manubri de veu enrogallada.

Juliol

A platja rossa, daurada. Un sol tan ros com la platja. I un cel blau, de crom, d'aquarella d'anglesa vella, soltera i lletja.

Les ombrelles ratllades—de blau, de rosa—, que són els bolets que neixen cada estiu a la platja.

Tal vegada, al so d'una petita gramola portàtil, unes parelles que ballen. Ballen en mallot, rient, sense la més mínima preocupació eròtica. I unes pobres dones, d'honestedat rànica, que s'avergonyeixen i s'escandalitzen.

Tal vegada, davant d'una de les casetes ratllades de blau i rosa com les ombrelles, una noieta gentil prepara un cocktail; un cocktail que li sortirà malament, però que tots trobaran molt bo.

Al sol, rostint-se a consciència—per a imitar els joves—, un senyor vell i lleig llegeix "La Vanguardia". Tractant-se d'un senyor vell i lleig, comprenem perfectament que llegeixi "La Vanguardia". O "La Veu de Catalunya", que alguns anomenen "La Voz de su Amo".

Daisy no es banya a aquesta hora. Daisy, que és un xic intel·lectual i conceptual, a aquesta hora, en el seu jardí, llegeix. Les lectures de Daisy fan pensar en els cocktails més complicats, en les barreges més absurdes: Sprengler, Balzac, Freud, Dickens, el comte de Kaiserling, Francis Carco, Paul Gerald, Pittigrilli...

Daisy es banya més tard, quan tota aquesta pobra gent que es disfressa de senyor és a dinar. I s'ha banyat més d'una nit, tota nua a la claror de la lluna.

L'endemà, els mariners han dit que encara hi ha sirenes, perquè ells n'havien vist una!

Agost

A nit, tota florida d'estels.

Olor aspra de pivet.

Frescor d'aigua de neu que baixa a la plana des d'aquestes cimes del Pireneu.

Llums d'un llogarret perdut en la nit.

Llunyanes, blanquegen les cimes d'unes muntanyes brodades de neu: les neus que mai no es fonen.

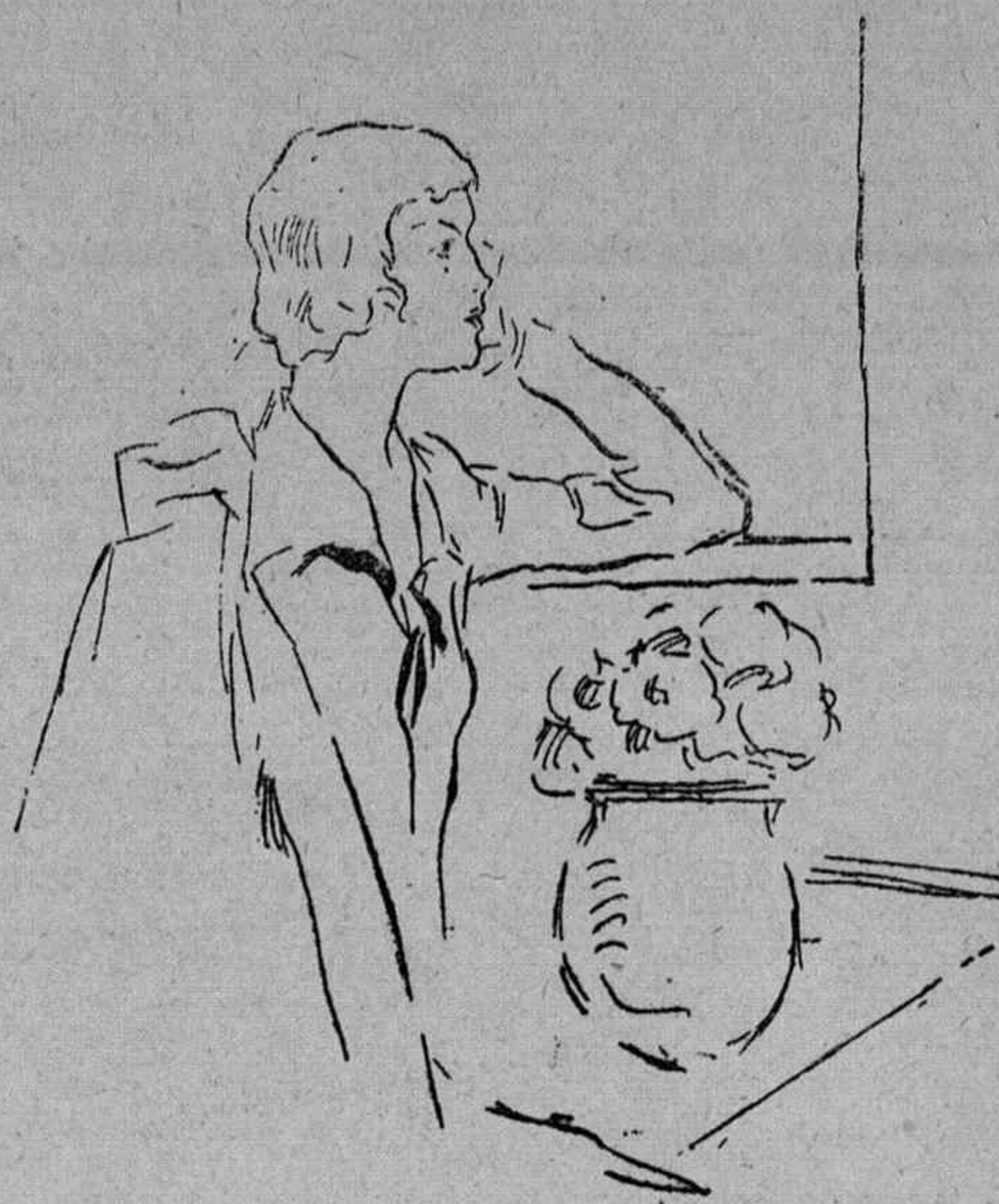
I hom pensa, veient aquesta neu, respirant l'aire fresquíssim, en la calor que deu fer a ciutat. I hom somriu pensant en la pobra gent que no ha pogut moure's de ciutat.

Dalt d'aquest cim la civilització hi ha posat una taula: el Gran Hotel de les festes sumptuoses, dels sopars regats amb els millors vins del món.

S'han acabat les pastorettes, els pastorets, els flabiolets i els ramadets.

Daisy ha deixat el saló, ha anat al guarda-roba, s'ha posat l'abric i ha sortit a la terrassa de l'hotel, balconada magnífica oberta a la vall.

En homenatge a la dona bonica, un estel, una "llàgrima de Sant Llorenç", ratllava la negror de la nit.

Setembre

NCARA fa calor, però tot en aquest mes té una veu trista d'a-déu a l'estiu. Abans, aquest mes era una deu de poesia bucòlica per als poetes de ciutat. Una deu de poesia bucòlica que els poetes de ciutat convertien en pessetes als Jocs Florals de poble.

Lluna de setembre. Lluna de color de foc. Lluna que és com una bola encesa dalt de les tanques de les pagesies, que s'enfila fins a la finestra per a tafanejar ço que passa en les cambres—com en el conte d'Andersen—i es detura a descansar dalt de la teulada.

Les pagesies fan olor de vi, de vi novell, que ahir era gra daurat de raïm—vi en píldores—, a les vinyes.

El sol dóna al paisatge un to torrat, calent. Els arbres comencen a daurar-se, a esdevenir de color de bronze, de color d'aram. Cauen les primeres fulles que es podreixen en el fang de les primeres pluges. Les nits, amb lluna o amb un cel carregat d'estels, tenen una dolcesa meravellosa.

De dia, els camps vibren de cants, de riallades, d'una alegria dionisiaca

Al bosc, de nit, hom diria que apareix l'ombra de Pan bicorne.

S'oeixen els primers trets dels caçadors, amb gran esverament de llebres i perdius. A taula serveixen els primers bolets.

Daisy ha viscut uns dies en aquesta masia blanca i solitària en la muntanya.

S'ha llevat i, semi nua, ha anat a la finestra i l'ha obert de bat a bat. Hi havia una espurna de claror; hi havia una olor aspra, sensual, de terra mullada i vi novell; hi havia una pau dolcíssima, meravellosa.

Octubre

▲ ciutat, novament.

La tornada a la ciutat, després de l'aventura—cada any més vulgar, més ensopida—de l'estiueig.

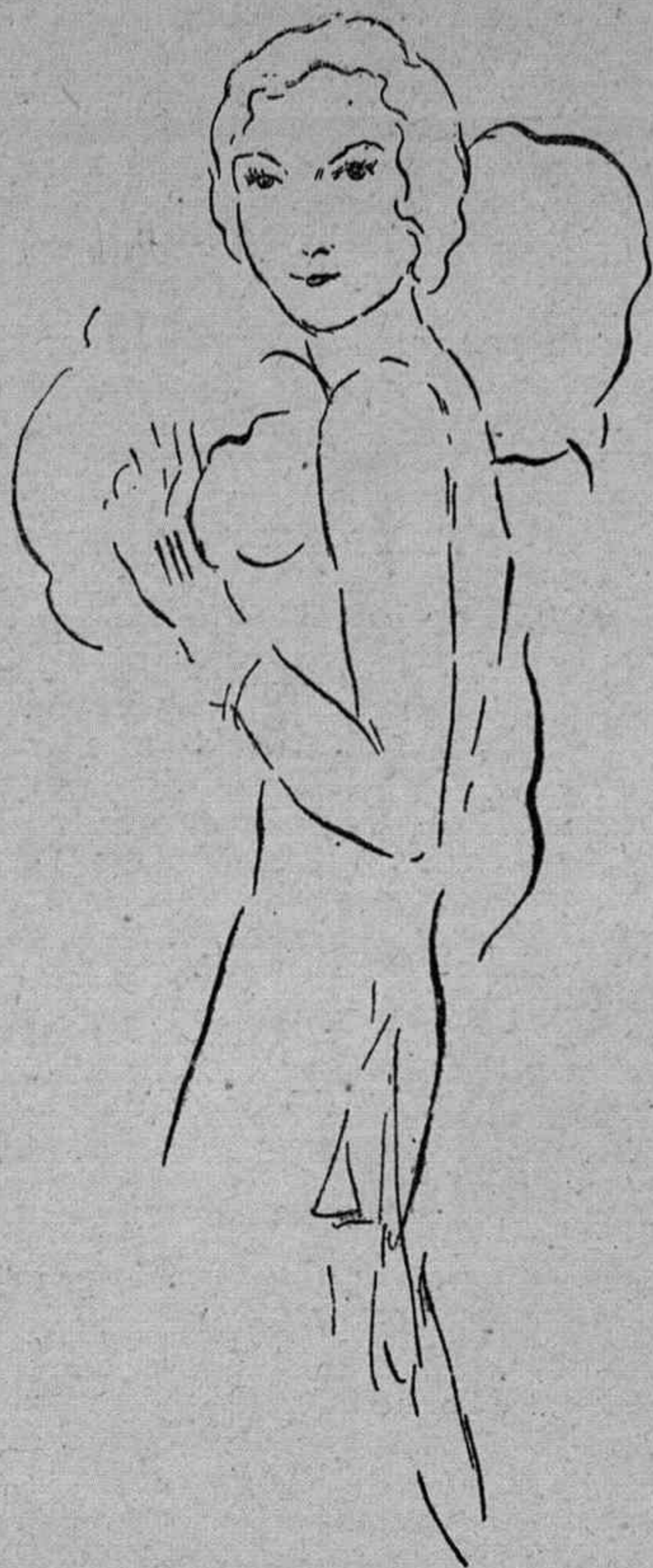
La ciutat, amb les seves sales de te, amb els seus teatres, amb els seus music-halls, amb els seus cabarets.

I amb les seves petites aventures, amb les seves petites angúnies, amb els seus petits mals de cap.

I amb la modista, la manicura i el senyor: "aquell" senyor, precisament "aquell", que cada any és un altre i cada any sembla el mateix.

Aquests primers dies la ciutat es presenta magnífica, rica en promences: totes les comèdies que s'estrenaran seran bones; els llibres nous tindran grans tiratges; els negocis aniran molt bé i "aquells" senyors podran comprar a les seves amigues un "pendantiff" de brillants...

Després de la "toma" de naturalesa que significa l'estiueig, la ciutat es presenta més bella que mai, magnífica i ultra civilitzada. I després de respirar l'aire carregat de sentors de terra, de pi de la muntanya o de iode del mar, hom respira aquesta olor tan característica de la ciutat: olor de gasolina, de perfumaria cara, de paper moneda, de quitrà, de tinta d'impremta.

Novembre

Les castanyeres, que floreixen a cada cantonada.

Don Juan.

Els morts

Daisy no comprèn aquest culte a la mort, aquesta vanitat imbecil de la mort: les escaparates de les funeràries, adornades com joeries, com tendes de flors; la visita espectacular als cementiris.

Daisy no comprèn aquest culte immoral i morbós a la mort, sobretot en un país com el nostre, tan clar, tan florit, tan alegre, de cel tan blau.

Daisy no comprèn tampoc Don Juan, aquest tipus baixament sensual, groller i poca-solta; aquest "corrido" del segle XVI, tan estúpid com els "corridos" d'ara.

No el comprèn ni parlant en vers. Parlant en vers—versos ripiosos, de cartó, per a porteres i llevadores—, li sembla més absurd i més ridícul.

Daisy creu que és la dona, i no l'home, qui ha de presumir. I creu que la dona pot perdonar-se la vanitat, però en l'home és imperdonable.

Daisy, de la qual ja us he dit que és un xic intel·lectual i conceptuosa, veu en Don Juan—emblema de masculinitat—quelcom de tèrbol, de femení. Sense influències freudianes.

I és per això que davant de Don Juan sent un escrúpol fisiològic que l'allunya d'ell.

Desembre

NADAL. Nadal, que té un encís d'enyorament, d'infantesa i d'innocència. Muntanyes nevades. Pessebre. Figuretes del pessebre. Cascs de cartó — o de suro — del pessebre. Alegria de Nadal. Intima festa familiar.

Aquests dies de Nadal els restaurants de nit, els music-halls, els cabarets, són plens de tedi i de tristor.

Tothom ha cercat el caliu familiar, aquell caliu familiar que tothom defuig els altres dies de l'any.

Aquests dies de Nadal, Daisy, tan alegre sempre, està trista: tristesa, un xic literària, que després farà més saboroses les noves alegries. Ara ella, que ha volgut viure la seva vida, tem haver fet un disbarat: pensa si no hauria estat millor casar-se com Déu mana amb un home vulgar, i ésser-li fidel, i donar-li un fill cada any, i engreixar-se, i viure sense sotracs, sense inquietuds.

Daisy enyora el seu ahir, el Nadal alegre dels seus dies d'infant en terres franceses.

Aquesta nit, ella, que té tantes amistats, estarà sola.

Les bullangues de la Barcelona romàntica

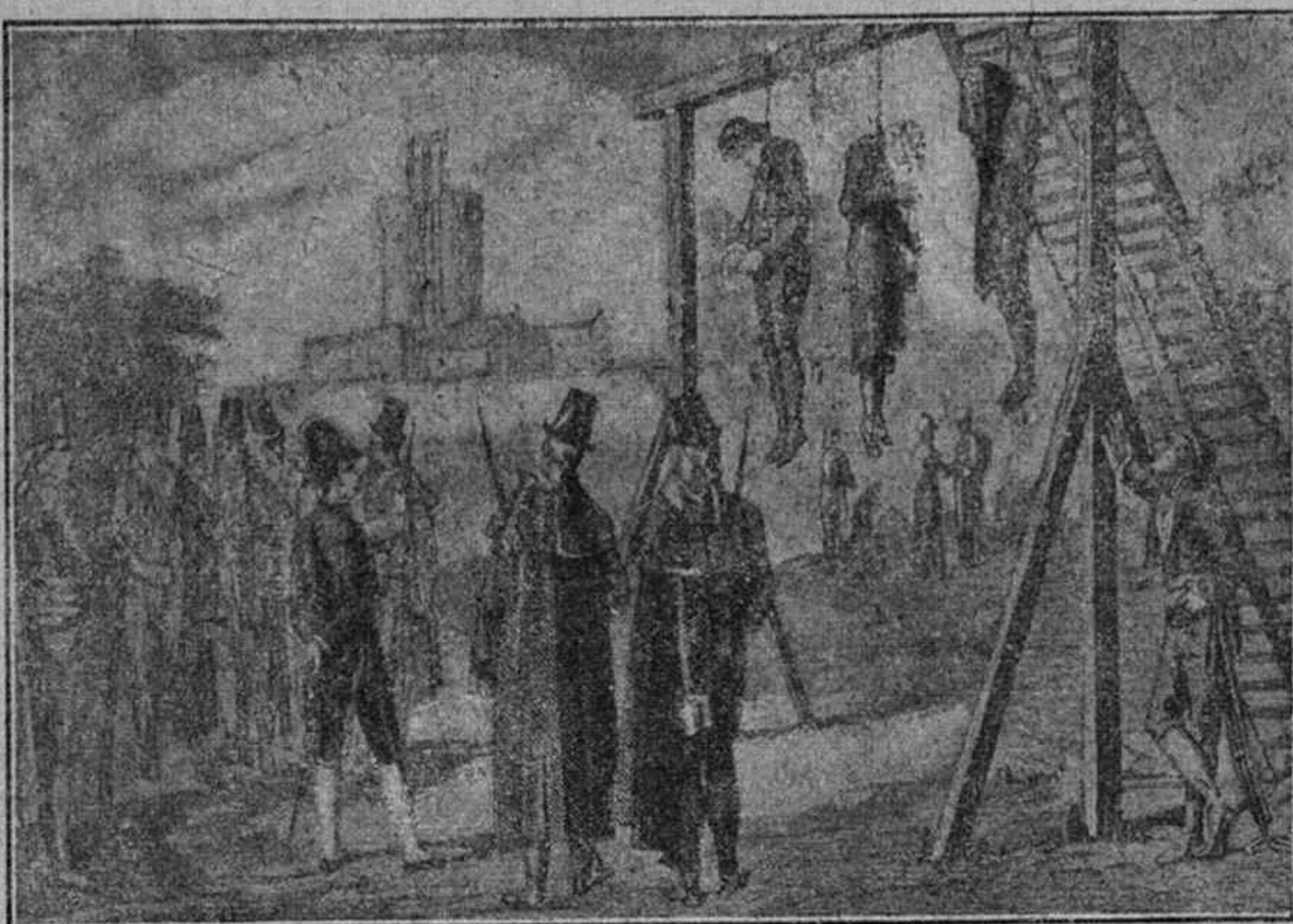
De fa molts anys que tinc la dèria d'escriure una sèrie de llibres amb aquest títol general. Així he extractat expedients, recollit llibres i més de mil documents, estampes, fullets i diaris de l'època. Els extrets que segueixen són una mostra molt modesta de les possibilitats d'una col·lecció així

I

Comte d'Espanya

(1828)

L'estampa que ve tot seguit és tretta de l'obra de Víctor Balaguer "Las Calles de Barcelona". És una còpia reduïda d'una làmina que anava en el frontispici del llibre "La Ciudadela

Inquisitorial de Barcelona o Las Víctimas inmoladas en las aras del atroz despotismo del Conde de España" escrit per Joaquín del Castillo, brigada del 6º batallón de la Milicia Urbana Voluntaria Barcinonense, etc., i publicada en 1835 a la Llibreria Nacional de D. M. Saurí. Els armats són mossos de l'Esquadra, i el que parla amb el soldat deu ésser l'Estudiant Murri. Al fons la Ciudadella.

Heu-vos aquí un extret de la susdita obra:

"Diose de repente la voz de que existía en Barcelona una horrenda conspiración, que (aunque sólo ocupaba la mente de los conspiradores) bastó para comenzar la obra ya proyectada. Según ellos, tenía por objeto proclamar la Constitución del año 20...

"Cuando toda la ciudad descansaba en el mayor reposo... yense de repente un sin fin de familias perdidas. Los esposos eran arrebatados del lecho conyugal, los hijos arrancados de entre los brazos de sus madres o hermanos, los padres de los de sus hijos. Todo era confusión, impiedad y desorden. De treinta en treinta, de cuarenta en cuarenta eran en una noche vilmente sorprendidos y encerrados en lóbregos calabozos...

"Cargados de hierros, incomunicados y sin permitirseles ni aun llevarles la comida, pues se les obligaba a que la tomaran de la cantina en donde se les hacía pagar diez por uno; los meses enteros sin recibirseles declaración, y cuando llegaba el

"caso de tomarse esta lo hacían los fiscales con cargos y amenazando a los acusados con la horca sino declaraban la verdad...

"Los primeros que perecieron víctimas de la furiosa saña y brutal despotismo de los exterminadores, fueron D. José Ortega, el número 15 y D. Juan Antonio Caballero, tenientes coroneles, D. Joaquín Jaques, teniente graduado de capitán, D. Juan Domínguez Pomera, teniente graduado, el sargento 1º de Infª Ramon Mestre, el 2º Francisco Vituri, el cabo 1º de Caballería Vicente Llorca, con el de igual clase y arma Antonio Rodríguez; el empleado en rentas D. Manuel Coto, José Ramonet, cabo 1º de artillería, el pintor Magín Porta, el paisano Domingo Ortega y el profesor de lenguas vivas D. Francisco Fidalgo.

"Estos trece infelices fueron fusilados el 19 de noviembre de 1828 a las 6 de la mañana. El horrísono cañón anunció su desastrosa muerte y presto se vieron los tristes troncos de las víctimas ser conducidos por presidarios a la horca de antemano puesta en medio de la esplanada, frente a la Ciudadella, local de la ejecución; la sangre, los destrozados cráneos se veían con horror derramados por acá y acullá; los perros acudían a comerse los sesos que se desprendían de la cabeza de aquellos desgraciados: el verdugo se apoderaba de los cadáveres que arrastrados por la escalera de la afrentosa horca teñían con su sangre inocente é inicua mente derramada, sus escalones; ceñía la tosca soga la garganta de aquellos infortunados que formaban pendientes un cuadro espectacular de horror y de indignación contra sus infames asesinos".

(Obra citada, pàg. 52 a 55).

II

La crema dels convents

Dia 25 de juliol de 1835

La segona estampa també és d'un llibre un poc llunyà, del temps de la crema. És titula "Las ruinas de mi convento". Però l'extret que passo a publicar és d'una obra publicada poc temps després a París en castellà. Diu així:

"Entre siete y ocho de la tarde comenzaron varios grupos el motín apedreando las ventanas del convento de Agustinos descalzos, mientras en una de las puertas del de Franciscanos había hacinadas bastantes faginas que aunque ya ardiendo fueron separadas por alguna tropa que acudió a tiempo sin haber prendido fuego a la puerta.

"La guardia del fuerte de Atarazanas cerró el rastrillo y se puso sobre las armas... las gentes que se bañaban en la

"playa de Santa Madrona noticiosos de los preludios de un tumulto, entraron en la ciudad medio vestidas...

"El teniente de rey Ayerbe mandó destacar alguna fuerza armada para dispersar los grupos...

"Un grupo considerable se presenta frente al convento de Carmelitas descalzos, hacinan faginas de sarmientos, mojan con agua ras las puertas, prende la tea incendiaria y en pocos instantes se propaga el fuego por todos los ángulos del edificio. Circuidos los religiosos por las llamas, huyen despavoridos por acá y acullá: quien se arroja por la ventana, quien busca un refugio en el huerto, este creyendo salvarse se precipita en la hoguera, aquel espera el golpe fatal del puñal homicida, y ese otro en fin encuentra un compasivo bienhechor a quien ruega postrado le libre la vida, que lo saca de entre las garras de la muerte.

"Consigue el pueblo su primer triunfo, se engríe y llena de confianza, y va en pos de otra victoria. Vuela la tea abrasadora, y el convento de Carmelitas calzados corre la misma suerte que el primero, al propio tiempo que arden los Dominicos, Trinitarios descalzos y Agustinos calzados. Los moradores de estos dos últimos dispararon algunos tiros a los que les acometieron, y los Agustinos se armaron de cruzos para defenderse. Mas esto sólo sirvió de irritar mal al pueblo que furibundo negó el cuartel a cuantos encontraba.

"Los frailes Seminaristas, prevenidos a tiempo, rompen un vivo fuego contra los grupos que acometen el convento, de que resultaron varios heridos y el desistirse de la empresa por la fortaleza inexpugnable que presentaba aquel edificio.

"Desistióse de entregar a las llamas el convento de Servitas por estar inmediato el almacén de pertrechos de Artillería, como así mismo los de Trinitarios calzados y Capuchinos, porque inevitablemente hubieran sufrido mucho las casas contiguas. Sin embargo, temerosos los frailes de este último de un asalto, cortaron con una prontitud sin ejemplo todas las escaleras del edificio y quedaron aislados en la parte más elevada y dispuestos a defenderse a todo trance, para lo cual hicieron en breve rato inmensos acopios de ladrillos, derribando para el efecto muchos tabiques.

"La confusión y el trastorno reinaba en todas las casas religiosas; pero jamás han presentado los anales un orden igual en medio de aquel desorden. Lo que no fue pábulo de las llamas se encontró intacto en los mismos edificios. Esto prueba que no era la esperanza del pillage lo que animó al pueblo a cometer semejante arrojío, sino el dar una lección al gobierno, enseñándole, que cuando no procede conforme a justicia, los asociados se la toman por su mano.

"En medio de esta confusión la ciudad estaba tranquila: todas las azoteas estaban llenas de espectadores, los vecinos conversaban risueños por los balcones, en las puertas de las tiendas y en las mismas calles. Otros más curiosos recurrían con calma y serenidad los lugares incendiados, y se congratulaban al oír el horroroso estrépito de las bóvedas que se desplomaban, considerando que aquel y no otro era el único medio de acabar de una vez con la roedora carcoma de los enclostrados, que tantos males han traído a la humanidad. Hombres, mujeres y niños con semblante risueño se volvían a sus casas satisfechos sobremanera al considerar que de entonces en más ya no habría frailes."

(Las Bullangas de Barcelona o Sacudimientos de un Pueblo oprimido por el despotismo ilustrado. — París 1837. — Pág. 10 a 13).

III

L'horrorosa descàrrega dels Mossos de l'Esquadra

4 de maig de 1837

Tots els de la meua edat hem sentit encara contar als vells la impressió produïda a Barcelona per l'horrorosa descàrrega dels mossos de l'esquadra. L'estampa que segueix fou publicada com a frontispici del llibre "Les Bullangues de Barcelona" abans citat amb aquesta llegenda: Una horrorosa descarga hace palpar aun los corazones insensibles — D'aquesta obra són els següents extrets —

"Así se gobernaba Barcelona desde los acontecimientos del 13 y 14, segregada del resto de la Nación, pues mientras en toda ella regía la Constitución de 1812, en Barcelona continuaba ejerciendo sus funciones el Ayuntamiento del Estatuto,

"y entretanto el general por otra parte era un Virrey, o Bajá que tenía resumidas en su persona todas las atribuciones civiles y militares que en manera alguna le competían.

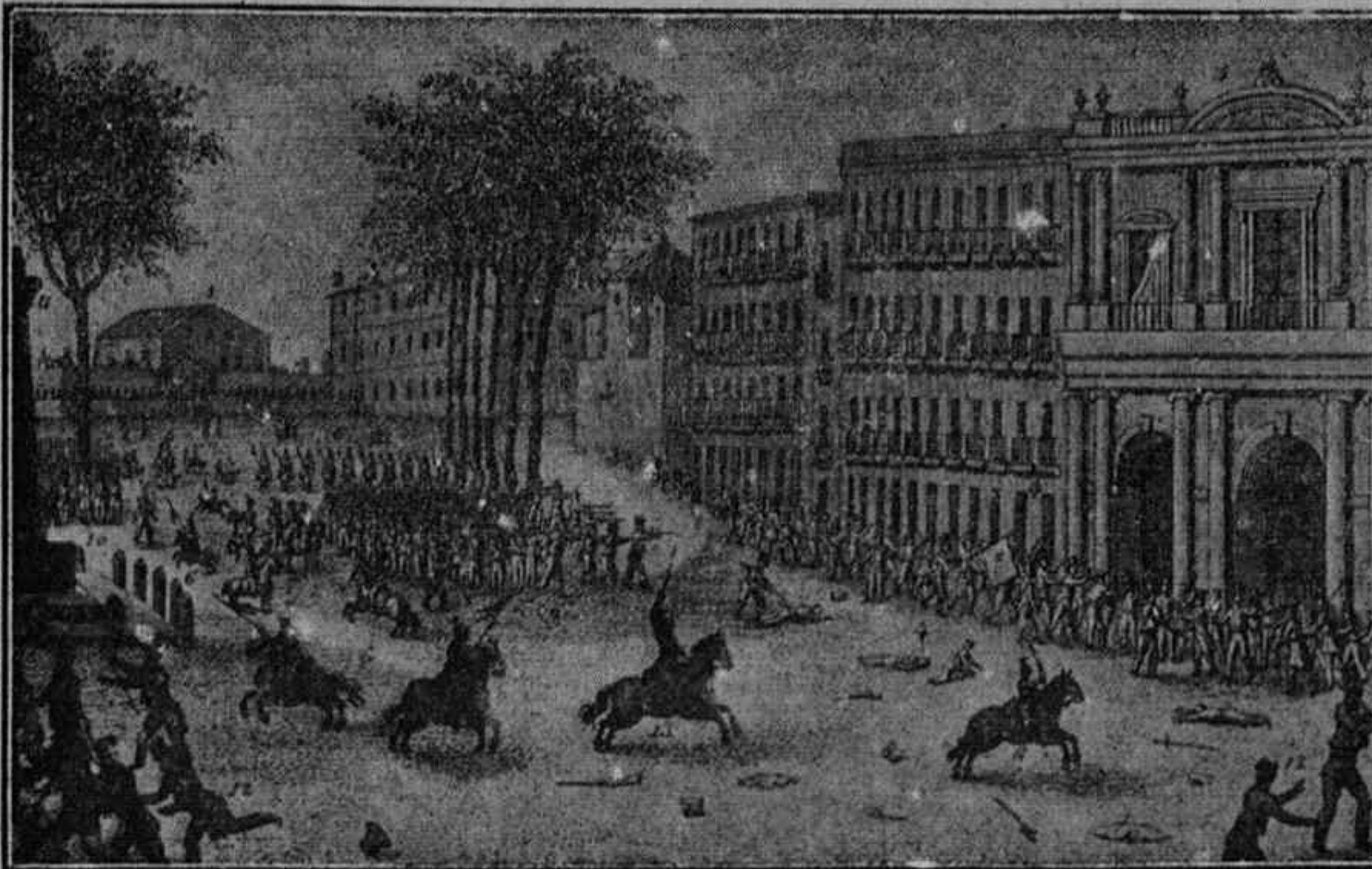
... ..
 "Sabedores apenas los Milicianos de la resolución del que entonces se llamaba gobierno, dispusieron inmediatamente rotular el frontis del cuartel con esta inscripción: MILICIA NACIONAL. 1er BATALLON DE LINEA. Hecho esto juraron no entregar las armas, y llamar en su auxilio a todos los demás compañeros. El 24 de marzo era el día señalado para el desarme, y aquella misma tarde hubo síntomas bien manifiestos de agitación popular. Hasta los más indiferentes miraban a las Autoridades como atentadoras contra la libertad. Un numeroso gentío ocupaba la Rambla, Plaza de S Jaime y la hermosa calle de Fernando VII donde estaba situado el cuartel de los Voluntarios en cuestión. El pueblo inerme; las patrullas y piquetes de mozos y lanceros en ademán hostil. En vano intentaba la fuerza armada disipar los grupos: aun no arrebasaba una patrulla, cuando el punto despejado volvía a ocuparse por una inmensa multitud. Todos hablaban de despotismo con que era tratada la Capital de Cataluña; y en los corrillos se leían públicamente y sin rebozo proclamas impresas que se distribuían con profusión..."

... ..
 "A estas y otras proclamas y papeles alarmantes para llevar á

(c) Ministerio de Cultura 2006

"cabo la empresa, se propalaba que Ayerve procedente del campo de Tarragona en donde había estallado el pronunciamiento se acercaba a proteger la reacción con tres mil hombres.

"Nadie duda ya del éxito, el triunfo es seguro: rompe la columna su marcha con bandera desplegada y tambores en medio de los vivas y aclamaciones de un numeroso pueblo que les acompañaba. Toma la dirección del Call y calle de Fernando: desemboca en la Rambla: abanza con denuedo; ve, mira, repara en las tropas que se hallan tendidas, atraviesa por medio

"de ellas, y confiada en la buena fe grita: viva la unión! El eco se repite en las filas: entonces no duda, sigue adelante, llega a la plaza del Teatro: se presenta el caballero Gobernador y pregunta a los reaccionarios, que es lo que piden? En esto el fementido espía asalariado por el gefe o presidente del club del retroceso, dispara una pistola al aire. ¡Ahl esta era sin duda la terrible señal... señal de rompimiento, de luto, de muerte... Vese al parecer acometido el Gobernador; cree sus reconvenções desoídas... la voz de fuego! retruena toda la Rambla, conmueve los árboles, estremece los edificios... Una horrorosa descarga hace palpitar aun los corazones insensibles... Mil ayes a la vez poblaron la atmósfera... lánzanse de repente malcarados y ceñudos mozos sobre hacinados peñones de heridos inermes... Contémplanse vencedores de una gran victoria, y no reparan que toda aquella carnicería son fúnebres troncos, horridos despojos de patriotas libres que mil y mil veces espusieron su existencia por su Reina y por la felicidad de la Nación: y que escalan el último aliento gritando: ¡Viva la unión, Isabel y la Constitución!"

(Las Bullangas de Barcelona o Sacudimientos de un Pueblo oprimido por el despotismo ilustrado. — París 1837. — Pág. 121 a 152).

IV

Assassinat de Francisco Balmas

22 de juliol de 1840

Començava la reacció. Una part de la milícia nacional s'havia passat als madurs, i fins Espartero era acusat d'estafar els progressistes i li deien que era dels servils i que s'entenia amb els jovellanistes. Francisco Balmas, en tornar a casa al carrer de Sant Pau, fou insultat pel poble i d'un tir de pistola en va estendre un. Sitiat a casa seva, fou assassinat, la casa assaltada i ell arrossegat pels carrers. El seu retrat és tret d'un llibre que es titula: "Barcelona en Julio de 1840. Sucesos de este período

con un Apéndice de los acontecimientos que siguieron hasta el embarque de S. M. la Reina Gobernadora en Valencia. — Vindicación razonada del pueblo de Barcelona. — Barcelona. Imprenta de José Tauó, calle de la Tapinería, 1844". Del mateix llibre, escrit a París en 19 dies per un autor madur, són els extrems que segueixen).

"Venía Don Francisco Balmas abogado de esta Audiencia y cazador del 5º batallón de la M. N., antes de las ocho de la calle de Trentaclaus por la travesía de Guardia... Siguió por la calle Nueva de la Rambla, travesía de San Ramon y calle del Marqués de Barbará vulgo Fontseca... Balmas tenía ya encima a poca distancia de su casa algunos bulliciosos que le denostaban con palabras soeces e irritantes, hasta llamarle ladrón, y considerando seguramente que si se detenía en abrir la puerta de la calle iba a ser sacrificado allí mismo, se introdujo de repente en la tienda inmediata de zapatero dando un puntapié a un banquillo colocado en el umbral. Esto obstruyó el paso a los perseguidores el preciso tiempo para poder saltar el abogado una tapia y ganar su casa, dejando tendido de un pistoletazo al que acababa de alcanzarle. Engrosados los agresores... se contentaron con dirigir sus tiros a las aberturas de la casa y a los boquetes que se hicieron en ella... Por fin, después de dejar en las tapias tres muertos y ocho heridos, los siete de gravedad, hubo de sucumbir el

desdichado a las heridas que recibió, defendiendo los puntos atacados... La casa fué ganada a palmos, destruyéndose techos, paredes y tabiques, cubriéndose los claros con colchones y tomándose todas aquellas precauciones que se acostumbra para rendir un punto fuerte... Llegaron allá mucho antes de la inmolación de aquel ciudadano, mas de ciento cincuenta hombres de infantería de la Guardia Real, veteranos y depósito de transeuntes y veinticinco caballos de cazadores de la misma guardia, que el Gobernador de Atarazanas se apresuró a enviar. Había tam-

bién llegado el gobernador Mauri con un piquete de caballería. El Gobernador instado por última vez por el celoso oficial de la guardia para que permitiera desocupar la calle en bien de aquella víctima... contestó, al asalto y yo el primero... Siguióse a la muerte de este animoso joven la bárbara costumbre de los cafres de Barcelona que empezaron

por arrojar el cadáver por el balcón... Los que se apoderaron del cadáver lo tiraron por las piernas, hasta que habiendo parado a cosa de unos sesenta pasos se presentó un patriota obligando a que le hiciesen lugar y tuvo la horrible complacencia de dar un enorme garrotazo en el rostro de aquel mismo cadáver cubierto de heridas. Se proporcionaron después una cuerda con la que fué atado, y de este modo lo arrastraron por las calles... Aquella infernal comitiva, empezó a arrastrar el cadáver desde la calle de San Pablo, atravesando la Rambla de la

"Boqueria, por las calles de este nombre y del Call, plaza y calle de la Ciudad, Bellafila, plaza del Correo, Regomir, calle Ancha, de Simon Oller, parte de la de la Merced frente de la Iglesia de este nombre, otra vez la calle Ancha, plaza del demolido convento de San Francisco y todo el Dormitorio. La furia con que arrastraban el cadaver hizo que se rompieran las cuerdas, y habiendo pedido otras a los albañiles y pocnes que trabajaban en una casa del tránsito, se escondieron estos atemorizados sin quererlas dar. A pocos pasos se intentó atar el cadáver a un carro de batura para poder arrastrarlo con más algazara. El conductor se salvó en el carro sacudiendo al animal para poder escapar más presto... A eso de antes de las once de la mañana compareció inmediato al fuerte de Atarazanas el grupo de asesinos, a cuyo aspecto los oficiales que estaban allí... se precipitaron contra aquel sanguinario tropel y después de haberlo dispersado a sablazos se apoderaron del cadaver que quedó depositado en Atarazanas."

(Barcelona en Julio de 1840. Sucesos de este período con un Apéndice de los acontecimientos que siguieron hasta el embarque de S. M. la Reina Gobernadora en Valencia. Vindicación razonada del pueblo de Barcelona. — Barcelona 1844, pág. 149 á 158).

Nota: Francisco Balmas fou enterrat al cementiri general en un ninxo de la seva família. El ninxo del damunt fou adquirit per al cadàver de Joan Carles, un dels que van morir al peu de casa del Balmas. Una comissió de la Milícia d'Artilleria, a la qual pertanyia Carlos va posar en el ninxo d'aquesta una làpida en marbre que deia:

"Víctima del patrio ardor
Juan Carlos aquí reposa:
Matóle bala alevosa,
Mas también murió el traidor".

V

Les bombes d'Espartero

1842

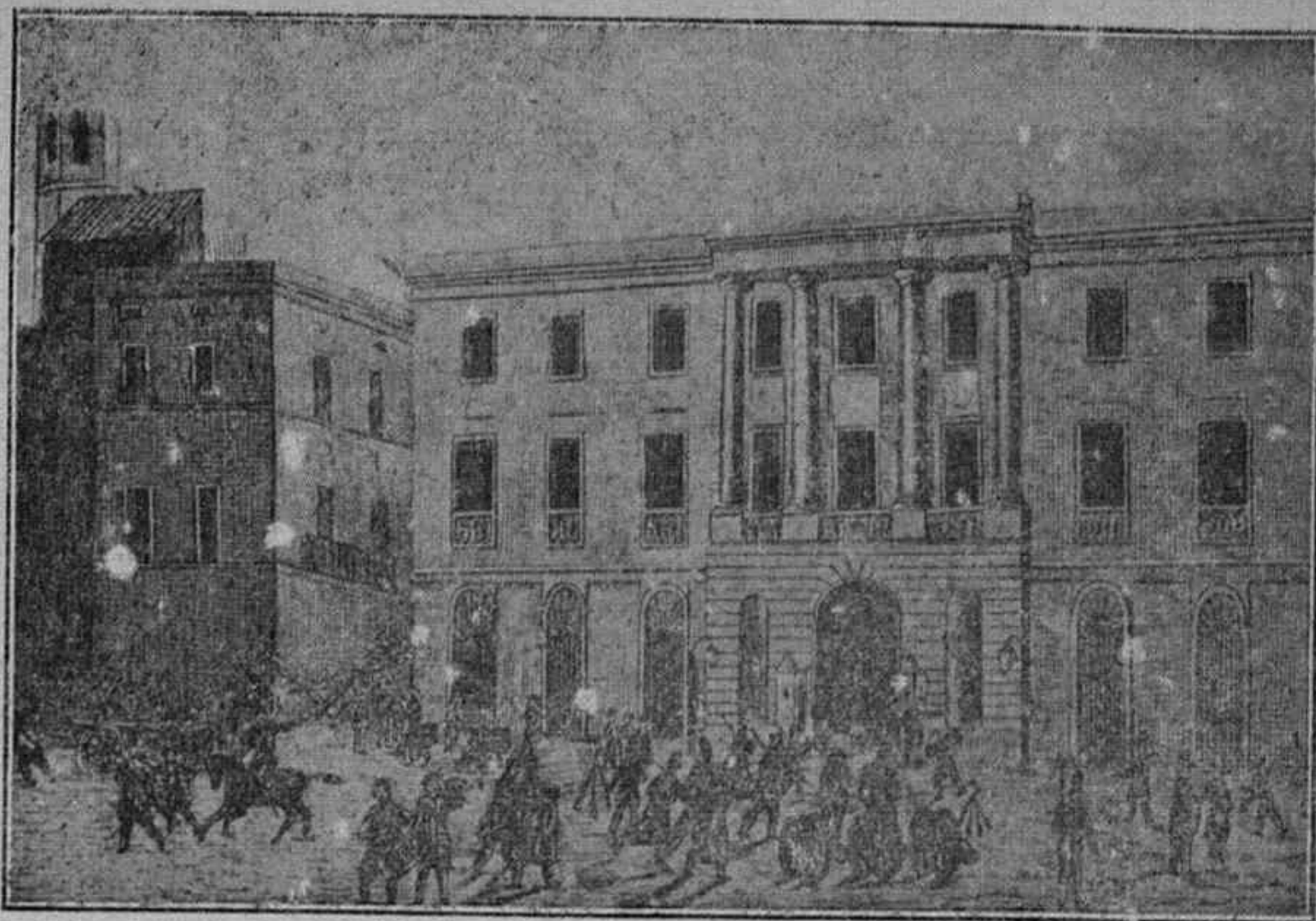
La làmina que ve fou publicada com frontispici de l'obra titulada "La Revolució y Bombardeo de Barcelona en 1842" amb aquesta llegenda: "Vista de la plaza de Sn. Jaime tal como estaba a las 9 de la noche del 14 de noviembre de 1840". D'aquesta mateixa obra són els extrems que segueixen.

"Al oscurecer del domingo 13 de Noviembre de 1842 promoviéronse en la puerta del Angel contestaciones entre varios jornaleros que introducían algunas cortas cantidades de vino y los dependientes del resguardo; la guardia de dicha puerta trató de poner en paz a los contrincantes, consiguiendo al fin despejar los grupos. Posteriormente formáronse de nuevo en la Plaza de la Boquería y Constitución; púsose la fuerza del ejército sobre las armas, corrieron a sus principales varios Nacionales, y a las diez y media horas algunos tiros disparados en la Plaza del Angel difundieron l'alarma por todos los ángulos de la Ciudad..."

"El Señor Gefe Político... presidió la sesión del Ayuntamiento y dispuso acto continuo la captura de los redactores

"del periódico el "Republicano" y otros individuos que en aquella redacción fueron encontrados..."

"En la mañana del día 14 la Ciudad estaba en una fermentación muy visible... Grupos considerables de paysanos dirigieron a la Alcaldia Constitucional pidiendo la libertad de los aprendidos durante la noche. La guardia que custodiaba aquel punto cerró con sus cuerpos el paso a la multitud diciéndole con la mayor serenidad y sangre fria, que antes de atropellar aquel recinto preciso era pasar primero por encima

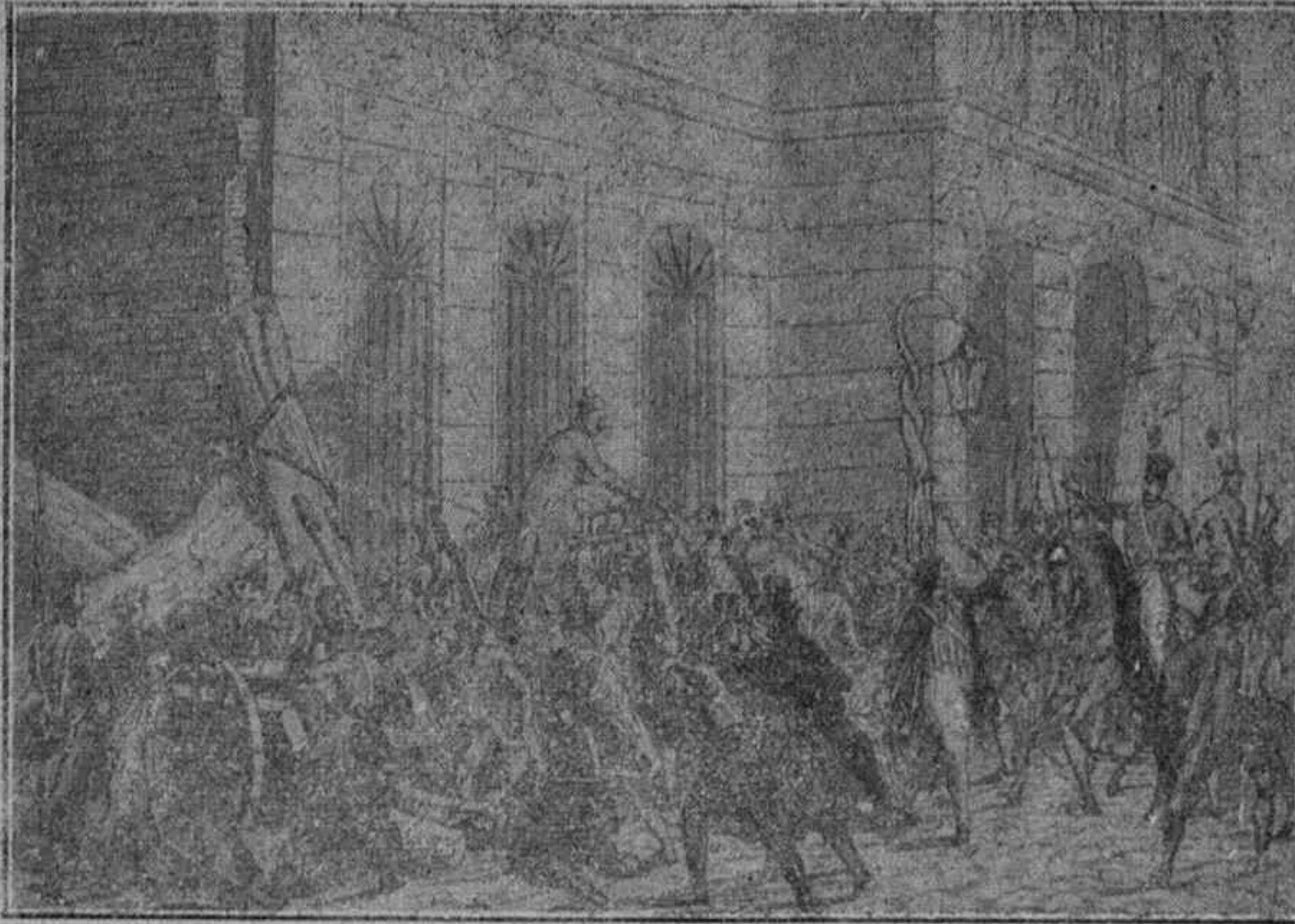
"de sus cadáveres... Se convinieron en que una comisión compuesta de cinco jóvenes acompañada de un concejal pasase a solicitar del Señor Gefe Político la escarcelación de los aprendidos en la redacción del "Republicano". Esta autoridad al oír tal demanda arrestó la comisión en el acto. A penas supo el pueblo tan extraño proceder, rompió los diques a la rabia y encono que a duras penas habia por un momento podido refrenar, dando el grito de a las armas..."

"Seria la una de la tarde cuando empezó a oirse el toque de llamada. La M. N. formó en sus cuarteles y parte de ella no salió sino hasta el anochecer dirigiéndose con el mayor orden a la Plaza de la Constitución donde formó en batalla... Cuando la Autoridad creió oportuno hacer retirar la M. N., pasó un aviso al Comandante de aquella fuerza... Tocose redoble, y a penas el Gefe dió la voz de "marchen", cuando por todas partes se rompieron las filas impidiendo varios Nacionales el paso a los que intentaban salir. Aquello era una confusión, un desorden el más espantoso... A las siete de la noche se publicó con todo el aparato militar un bando del Gefe Superior Político..."

"Esta proclama fué muy mal recibida por los de la plaza en términos que la escupieron, arrollaron y acabando por echarla en un inmundo lodazal. Ya no se pensó más que en defenderse de una agresión que creían muy cercana; sin nadie quien allí mandase, sin que hubiera quien hiciese allí oír su acento, guiados tan solo por el instinto de su propia conservación y seguridad, empezaron abrir zanjas, levantar formidables parapetos por todas las boca-calles contiguas a la plaza, arrastrar con toda la fuerza que es capaz el hombre en estos momentos, los pedestales y enormes moles de columnatas que arrinconadas estaban bajo el portico de las Casas Consistoriales; las cuales han de servir para embellezar y adornar su fachada colocandolas por todas sus avenidas último baluarte que les quedaba. Todos los puntos estaban tomados, los centinelas tenían la consigna de impedir a todo

"trance la salida de cuantos se encontraban allí, ceder el paso a todos los paysanos armados que quisiesen reunirse con ellos, y hacer fuego contra el ejército viniese de donde viniese. Sin embargo de tan severas órdenes y a proporción

"bien la tienda del Sr. Trias sita en la misma calle cometiendo excesos; la del Sr. Cuixart tuvo la misma suerte, y como solo encontrasen al dueño de la casa acurrucado en un rincón, le arrastraron en medio del aposento haciéndole arrodillar y en ademán de fusilarle. En la calle de la Enseñanza sucedió otro tanto...

"que iba adelantándose la noche, fuese que los Nacionales estuviesen fatigados de tantas horas de formación, o bien que no simpatizasen con los amotinados, lo cierto es que a las dos de la madrugada del 15, de 4000 hombres que se reunieron al anochecer a penas formaban 80."

"multitud de las lanzas que los soldados al emprender el escape arrojaron las cuales fueron llevadas en triunfo y colocadas formando pavellones encima las barricadas."

Les vuit làmines que segueixen formen un collecció que va publicar-se a Barcelona amb aquest títol comú: "Escenas de la revolución y bombardeo de Barcelona". La primera duia aquesta llegenda: "Las barricadas de la plaza de San Jaime" i es referia al mateix succés que l'estampa anterior.

"Al apoderarse el regimiento de Saboya, a pesar de los claros que espermentaban sus filas y de haber muerto de un balazo a su Coronel Comandante, del convento de la Enseñanza, prevención del batallón núm. 40 de la M. N., hizo pri-

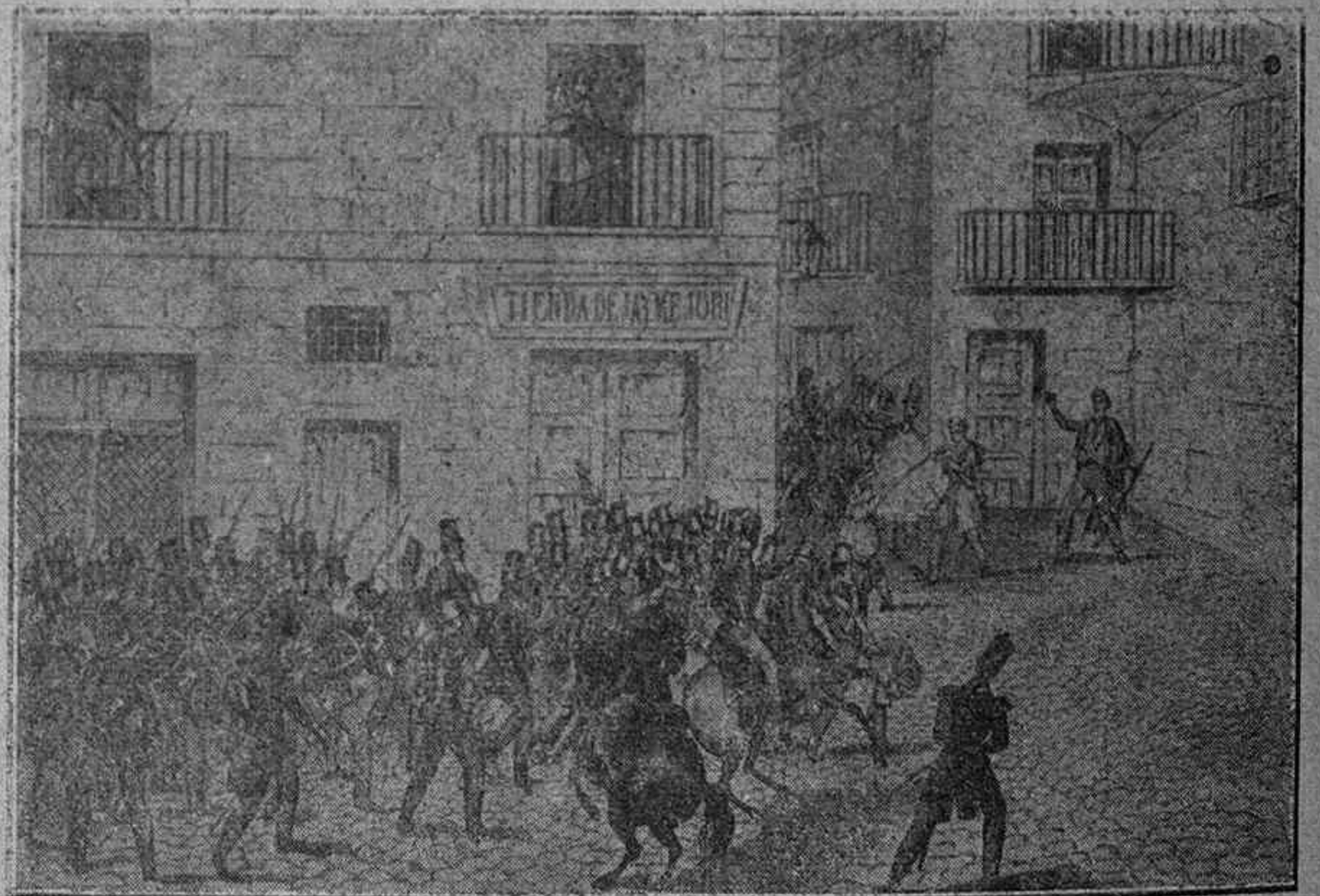
Dia 15 de novembre

La bullanga es formalitza. La M. N. va amb el poble contra l'exèrcit. Heu-vos aquí uns extrets de l'obra citada: "La revolución y bombardeo de Barcelona en 1842".

"A las ocho y media de la mañana del 15 rompióse el fuego en la Plateria y se propagó por casi toda la ciudad...

"La voz del saqueo había cundido ya por toda la ciudad y desde este momento los Barceloneses no se batieron para sostener este o aquel partido, sino por defender sus familias y sus propiedades que veían en grave riesgo amenazadas...

"Lo cierto es que la tropa se desmandó en la calle de la Plateria. Algunos soldados atropellaron la casa del platero Sr. Solá robándole por el valor de 300 duros, haciendo mil pedazos de un magnífico tocador y descargando furibundos golpes sobre el dueño de la casa y su señora, invadieron tam-

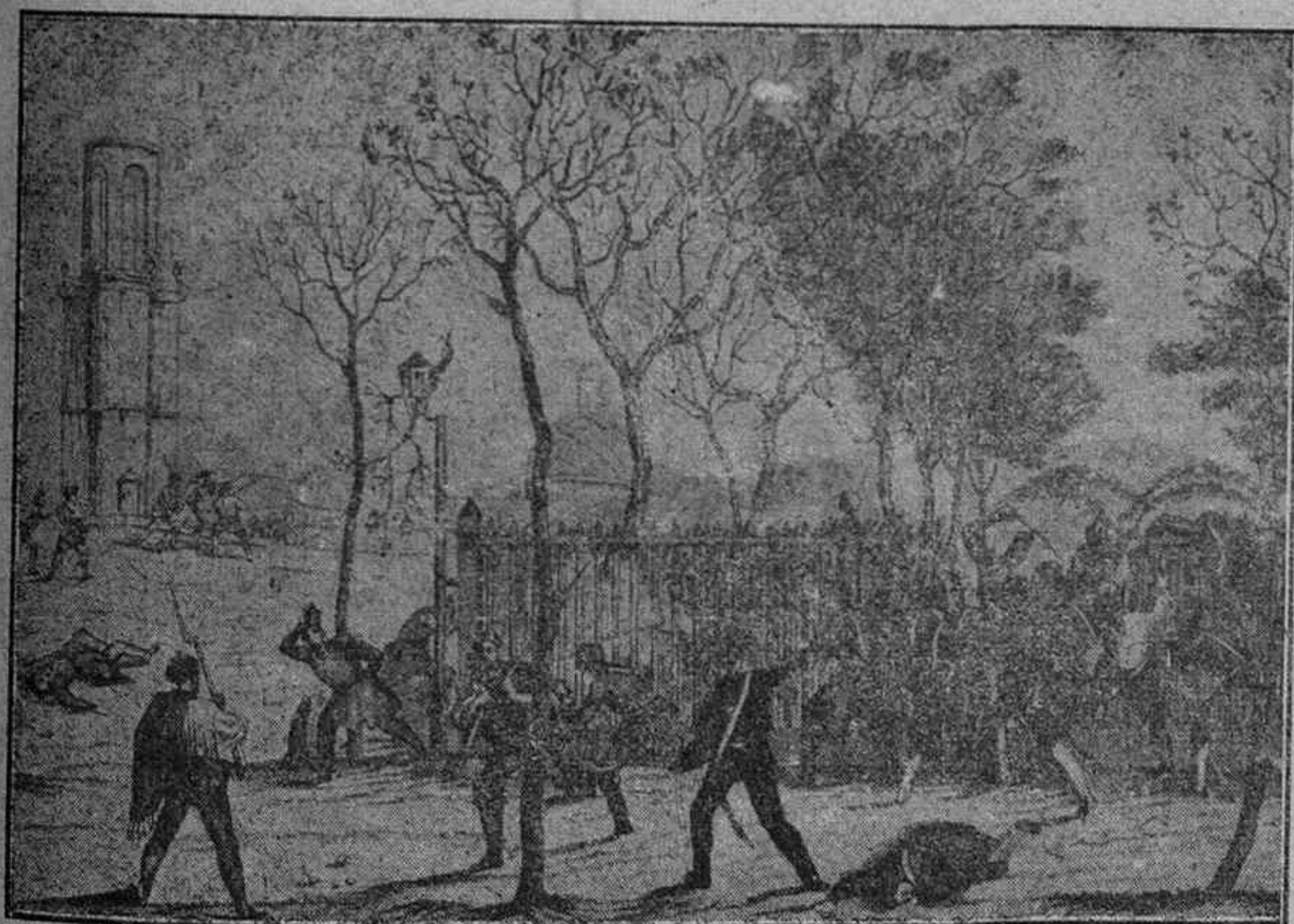
"sionera a toda la compañía de cazadores del espresado Batallón que se encontraba en aquel recinto, sin que valiese el convenio o estipulación celebrada antes de romperse las hostilidades entre el general Van-Halen y el capitán de la referida compañía. En virtud de esa estipulación se había acor-

"dado que los Nacionales que custodiaban el convento no los-
"tigarían de modo alguno al ejército, pero que también serían
"rigurosamente respetados dado caso que el ejército llegase
"apoderarse de aquel punto. Para que en lo más duro de la
"refriega no pudiesen los Nacionales echar
"mano de sus fusiles, mandó el capitán depo-
"nerlos en el salón de Mayoría cuya llave
"tubo la prevención de guardar en su bolsillo.
"Todo fué en vano, los soldados poseídos en
"alto grado del más iracundo furor, invaden
"el convento y empiezan a bayonetazos con
"los primeros que se les presentan. El capitán
"de Nacionales rueda por el pavimento ane-
"gándose con su propia sangre, el Teniente
"tiene su cabeza casi separada de su tronco,
"varios individuos son gravemente heridos y
"quién sabe el fin que hubiera tenido esta
"compañía inerte si los jefes de aquella
"fuerza no hubiesen corrido a aplacar su
"saña".

La primera de les tres làmines que vénen,
que són les 5, 6 i 7 de la collecció citada, re-
presenten escenes de la lluita a conseqüèn-
cia de la qual l'exèrcit amb el general Zur-
bano i el capità general de Catalunya Van
Halen, el progressista de la marxa de Peracamps, foren ex-
pulsats de Barcelona.

Aquí es veu la Milícia Nacional sostinguda pels paisans quan
empaïta l'exèrcit al Portal Nou, avui desaparegut. En caure la
nit, les tropes només es mantienien a la Ciutadella i Montjuïc.
Vegi's el resum de la lluita en els extrems següents de l'obra
citada:

"El ejército iba ganando terreno a duras penas por el con-

"vento de la Enseñanza y calle del Call, mas tuvo al fin que
"detenerse, y se dió al medio día la orden de retirarse la tropa
"a sus cuarteles; pues en la última calle hasta las mujeres echa-
"ban agua hirviendo por las ventanas.

"Al toque de rébato que desde que se empezó el fuego no

"cesó un instante, se reunieron extramuros los Nacionales de
"Gracia, Sarriá, del llano de Llobregat y de otros puntos an-
"siosos de defender a sus hermanos de Barcelona y hallando
"cerradas las puertas escalaron las murallas cual valientes

"Almugávares por la del Angel, habiéndose de antemano
"apoderado del Fuerte Pio.

"A las cuatro de la tarde salieron de Atarazanas y se diri-
"gieron hacia la Ciudadela por la Muralla de Mar, el Gefe Polí-
"tico y los generales Van Halen y Zurbano. A poco rato los
"milicianos situados en el convento de la Merced, empezaron
"a hacer fuego a cuantos militares pasaban por la muralla."

"Al anochecer del mismo día, la tropa poseía únicamente
"la Ciudadela, las Atarazanas (que va capitular el día 17 amb
"la resta de les tropes i el general Pere Maria de Pastors davant
"de la Junta formada per Juan Manuel Carsi
"Bernat Xinxola i altres), el cuartel de Artille-
"ria (que també va capitular) y el castillo de
"Montjuich; sin que pudiesen comunicarse es-
"tos puntos ni proveerse de víveres. Toda la
"ciudad estaba sobre las armas, las calles cor-
"tadas por zanjas y obstruidas por espesas ba-
"rricadas, y el Pueblo al parecer dispuesto a
"hacer una resistencia mas obstinada aun.

"El pueblo sufrió pocas desgracias en ra-
"zón de haber hecho casi siempre fuego de-
"trás de parapetos; pero la tropa sintió gran-
"des pérdidas sobre todo en la clase de gefes,
"ascendiendo según el cálculo mas prudente,
"a quinientos entre muertos y heridos, y entre
"ellos algunos gefes superiores."

L'atac a la Ciutadella va fracassar. La se-
tena estampa es titula: "L'atac contra la Ci-
tadella: lluita al Jardí del General". Heu-vos
aquí uns extrems sobre això, de l'obra citada:

"En el jardín llamado del general se veía apostada una
"compañía de tropa, allá dirigió el pueblo sus tiros. No pu-
"diendo esta reducida fuerza sostenerse, ni mucho menos de-
"fender el espacioso recinto que se le confiava, trató de reti-
"rarse a la ciudadela, como así lo verificó, pero con la mayor

"firmeza y serenidad. Tanto en la lucha que sostuvo como en la retirada que la siguió padeció terriblemente, contando entre muertos y heridos hasta el número de 26 de todas clases; el pueblo tuvo 9 heridos, dos de bastante gravedad

"mas distante cubrian el pavimento fornituras, vestuarios, mantas, fusiles, pertrechos de guerra, etc., etc.; al subir despues a las murallas encontrose con muchos cañones enclavados en sus baterias. Preciso era hacer abnegación de todos los sentimientos que la naturaleza inculpe al hombre, para determinarse a cometer tamaño atentado".

La venjança fou terrible i vergonyosa, ben pròpia del general i de l'exèrcit que havien fugit covardament davant del paisanatge i de la Milícia Nacional. Barcelona fou bombejada i condemnada a perdre la fàbrica de tabacs i la Casa de la Moneda i a pagar una indemnització de guerra de 12 milions de rals. Els catalans s'havien aixecat contra les quintes i havien estat tractats en forma que suscita en la memòria el record de les guerres separatistes. Els batallons de tiradors de la pàtria (que foren coneguts per patuleies) no disposaven d'elements a propòsit per a defensar la Ciutat contra l'exèrcit i el Castell de Montjuïc. Heu-vos aquí la darrera estampa de la sèrie i alguns extrems de l'obra citada:

3 de desembre de 1842

"A las once y media en punto de la mañana de este dia principiò el bombardeo desde el castillo de Monjuí contra la ciudad. Rompióse el fuego con mucho vigor pues

"Ebrios del valor que la victoria inspira, sin arredrarse al aspecto imponente y amenazador de los artilleros que detras de las baterias estaban con las mechas encendidas esperando la voz de "rompan el fuego" continuaron los Nacionales marchando de frente preparandose para saltar la fortaleza. Tres veces la atacaron, pero otras tantas fueron rechazados con mucha pérdida, hasta que conociendo la temeridad de su arrojo se retiraron. El ameno y festivo jardín del general quedó destruído por el mortífero fuego que vomitaba sin cesar la Ciudadela."

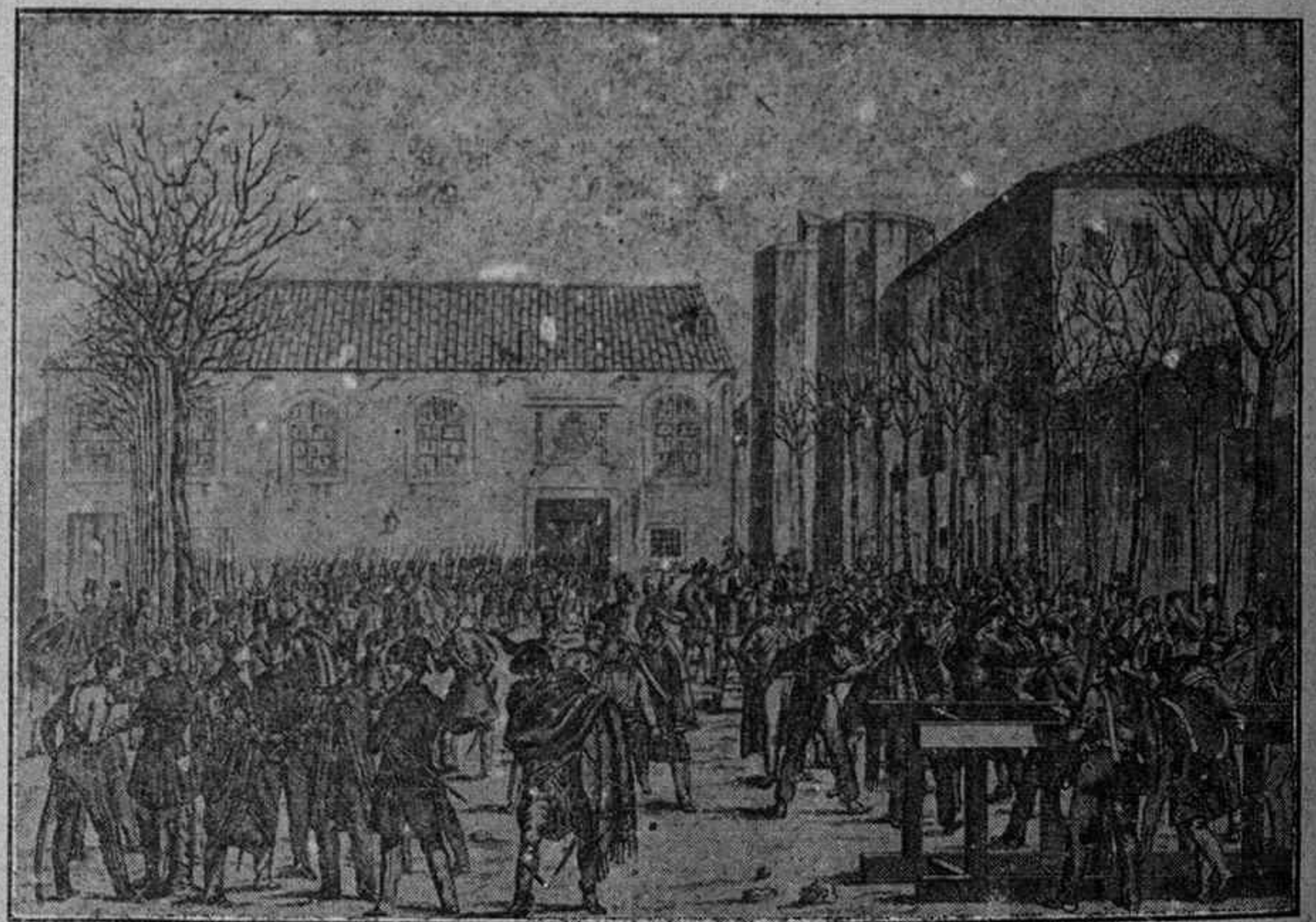
"continuamente veíanse en el espacio ocho o nueve bombas, causando la muerte y total destrucción de cuanto se oponia a su paso. El castillo dirigia sus fuegos no sobre ningún punto fijo determinado de la ciudad, sino sobre cuanto se encerraba en ella; asi fue que lo mismo padecia un hospital, una

Però la tropa no es va considerar segura allí, i a la una de la matinada del dia 17 va començar a disparar canonades cap a la ciutat per a cridar l'atenció en aquell punt i va escapar-se per la porta del "Socorro".

"Dirigiose por la carretera de marina, viéndose obligados los asistentes a llevar sobre sus espaldas el equipage de los oficiales y abandonándolos algunos por el camino; torcieron luego por la riera de Horta, atravesaron con la mayor consternación el pueblo de Gracia y se acuartelaron por último en Sarriá, donde permanecieron hasta el día 18 en que se movieron hacia S. Feliu de Llobregat, y falda de la montaña de Monjuich por la parte opuesta a esta capital...

"Entrado que hubo en la fortaleza (es referia al 2 batalló de la Milícia Nacional que va ocupar després la Ciudadella) no pudo ver

"sin el mayor asombro los destrozos de cuantos artículos haya podido el arte militar inventar esparcidos acá y acullá, todo respiraba la mas completa anarquía. Al lado de un libro de Mayoria que aun estaba marcada la planta del que la pisoteó, veíanse morriones de gala, cabezas de cisnes cuyas aves fueron robadas del jardín del general la tarde anterior; un poco

Capitulació del Regiment de Guadalajara que estava bloquejat als Estudis de la Rambla

"casa de beneficencia, una iglesia que cualquier otro edificio... La fuerza armada corrió al momento a situarse en las puertas de la ciudad para rechazar al enemigo... la confusión y el desorden era tan grande que nadie podia entenderse. Los infelices faltos de todo recurso para subsistir fuera de sus habitaciones y que por lo mismo no habian evacuado la ciu-

"dad, corrian desolados por las calles presos de la mas acerba angustia y consternación. Desplomábanse los edificios...

"Las iglesias estaban cuajadas de un numeroso gentio; y como el fuego de Monjuich no cesase un instante, resultó que cuando el hambre principió hacerse sentir, nadie pudo decidirse salir a la calle para procurarse un triste bocado de pan...

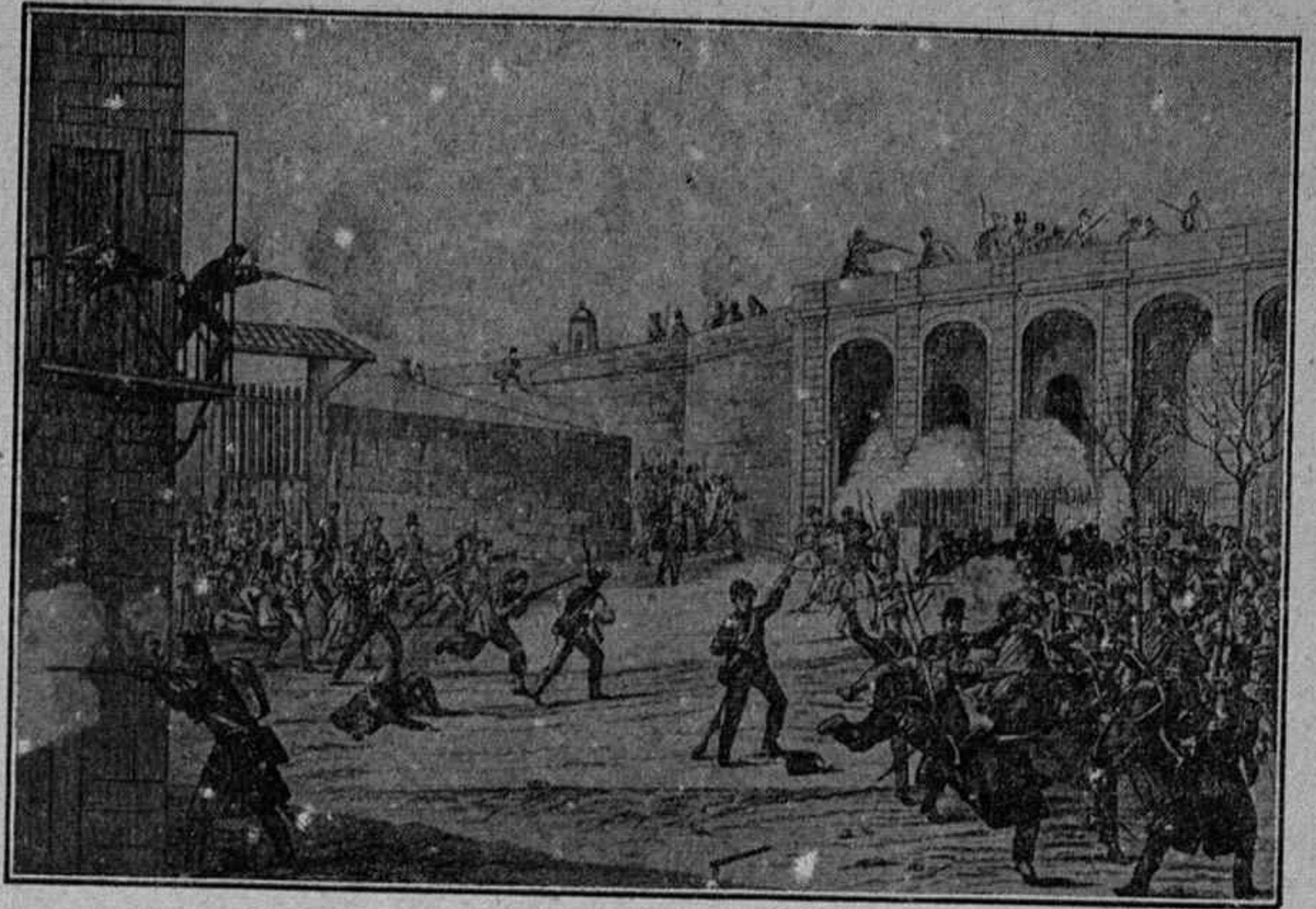
"A las dos de la tarde ardían varias casas de la ciudad algunas estaban enteramente arruinadas y muchas puertas y almacenes hechos pedazos por los cascos de bombas.. En medio de tanto estrago y consternación, cual furias vomitadas del averno desencadenóse una turba vil introduciéndose en las habitaciones presas por el voraz incendio y so pretexto de librarlas de su indómito furor, entregábanse al mas bárbaro pillaje y no parándose hasta la consumación de livianos placeres, excesos terribles y sangrientos que la imaginación se estremece recordar. Eran las cuatro de la tarde y el fuego continuaba con la misma impetuosidad...

A cada punt sortien comissions de veïns cap a Sarrià a demanar al Govern que no acabés de destruir Barcelona. Implacablement Van Halen responia que no cessaria el foc fins i tant que la ciutat es rendís i que li lliuressin presoners tots els que havien pres les armes els darrers dies. A quarts de dotze de la nit una comissió presidida per En.Francesc Puigmartí va obtenir que parés el foc.

"Doce horas mortales de un horroroso y no interrumpido fuego bastaron para reducir a la hermosa y festiva Barcelona en un estado el mas deplorable. En este espacio de tiempo cayeron sobre la ciudad 1014 proyectiles de diferentes calibres, es a saber:

"Bombas de 14 pulgadas 380

"Mas de 400 casas fueron taladradas o destruidas enteramente por esos proyectiles. En la travesia de Lancaster destruyose un edificio acabado de construir envolviendo en sus escombros a diez infelices que se habian acogido en el mas

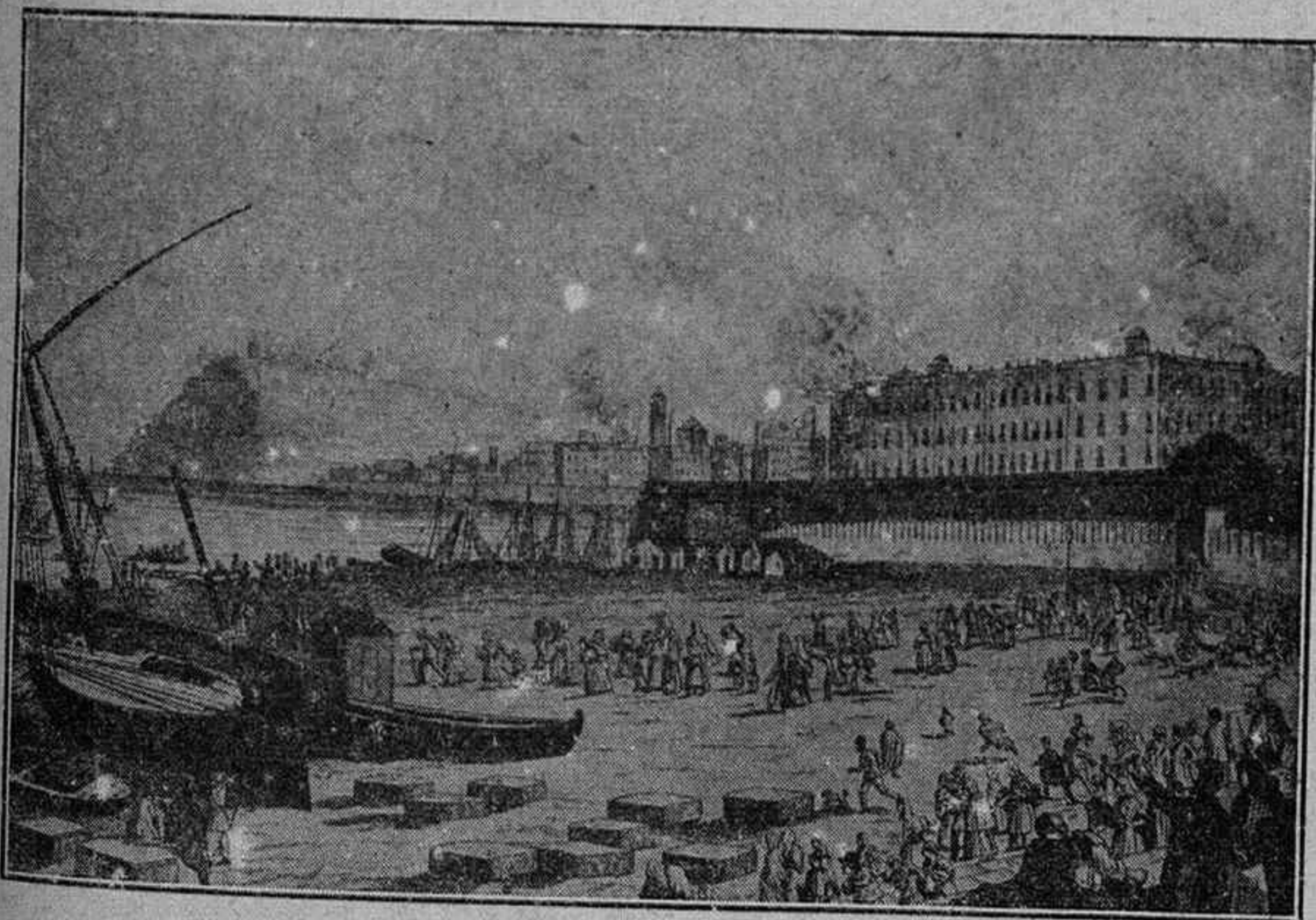
"hediondo y oscuro rincón de la misma habitación. Una casa en la calle nueva de San Francisco, otra en la de Aray, otra en la de San Pablo, otra en la de los Arcos y algunas mas que no quedaron sino con sus desnudos cimientos y aun estos terriblemente estropeados. Dos espaciosas casas sitas en la Plaza de la Verónica fueron presas del mas voraz incendio. En el Hospital general cayeron cinco bombas causando gran estrago en el interior del edificio y el llanto y desconsuelo entre una multitud de desgraciados que yacian en el lecho del dolor. En el de San Carlos sucedió otro tanto; el capitán Luque que hacia algunos dias se hallaba gravemente enfermo en dicho hospital, vino a caerle una bomba en su misma cama rompiendole una pierna. El hermosísimo Salon de Ciento de las Casas Consistoriales cuyas tapizadas paredes eran antes asombro y admiración de cuantos penetraban en su recinto, en el dia no es mas que un monton de ruinas."

(La Revolución y el Bombardeo de Barcelona en 1842, escrita por un sargento primero, que era en aquella época, del batallón de artillería de la milicia nacional de esta ciudad. - Barcelona, Imp. A. Albert. - Año 1843).

No fou aqueixa ni la primera ni la darrera vegada que el bon poble de Barcelona, en voler afegir alguna pretensió local a l'ideal comú de tots els liberals d'Espanya, fou deixat sol, i tractat sense compassió com si fos el més cruel enemic vençut. "El Constitucional" d'aquells dies comentava així la sentència iniqua dictada contra la Ciutat: "Para fallar sobre la

"suerte de la capital de Cataluña, y para disponer de millones, para enterrar en el abatimiento y miseria a ciento cincuenta mil familias, no nos dicen siquiera cuantos votos son menester, ni cual es el juez que nos condena sin proceso".

PERE COROMINES

"Idem de 12 304
 "Idem de 10 96
 "Granadas de 9 60
 "Idem de 7 36
 "Balas de 24 62
 "Idem de 10 76

EL PRIMER GOVERN PROVISIONAL DE LA REPÚBLICA

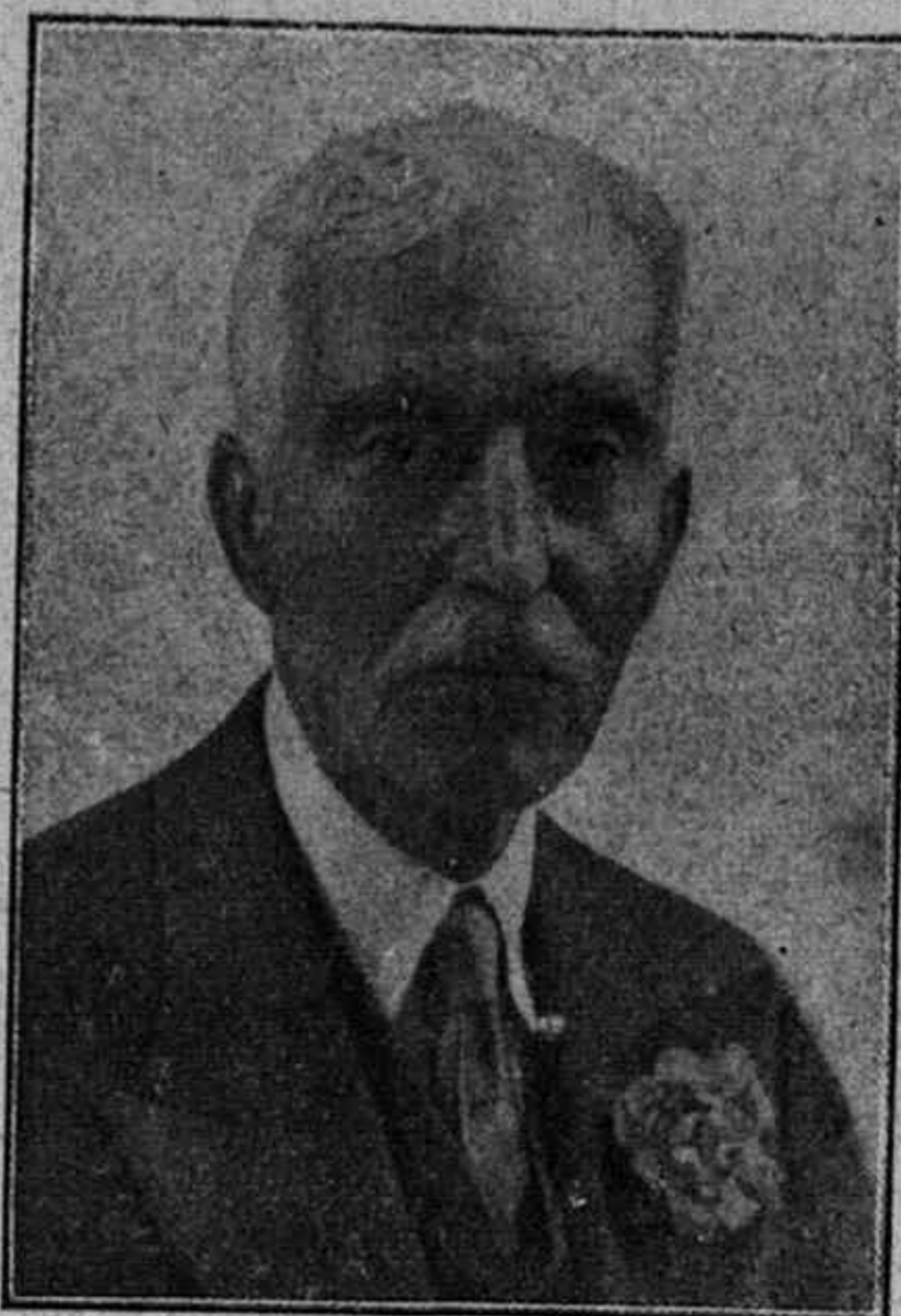

Jaume Agudé Miró
Diputat per Barcelona

Ventura Gassol Rovira
Conseller de Cultura

Francesc Macià Llusà
President del Govern de la Generalitat

Gabriel Alomar Villalonga
Diputat per Barcelona

Lluís Companys Jover
Diputat per Barcelona
Cap de la Minoria d'Esquerra

Angel Samblancat Salanova
Diputat per Barcelona

Josep Terradellas Juan
Diputat per Barcelona

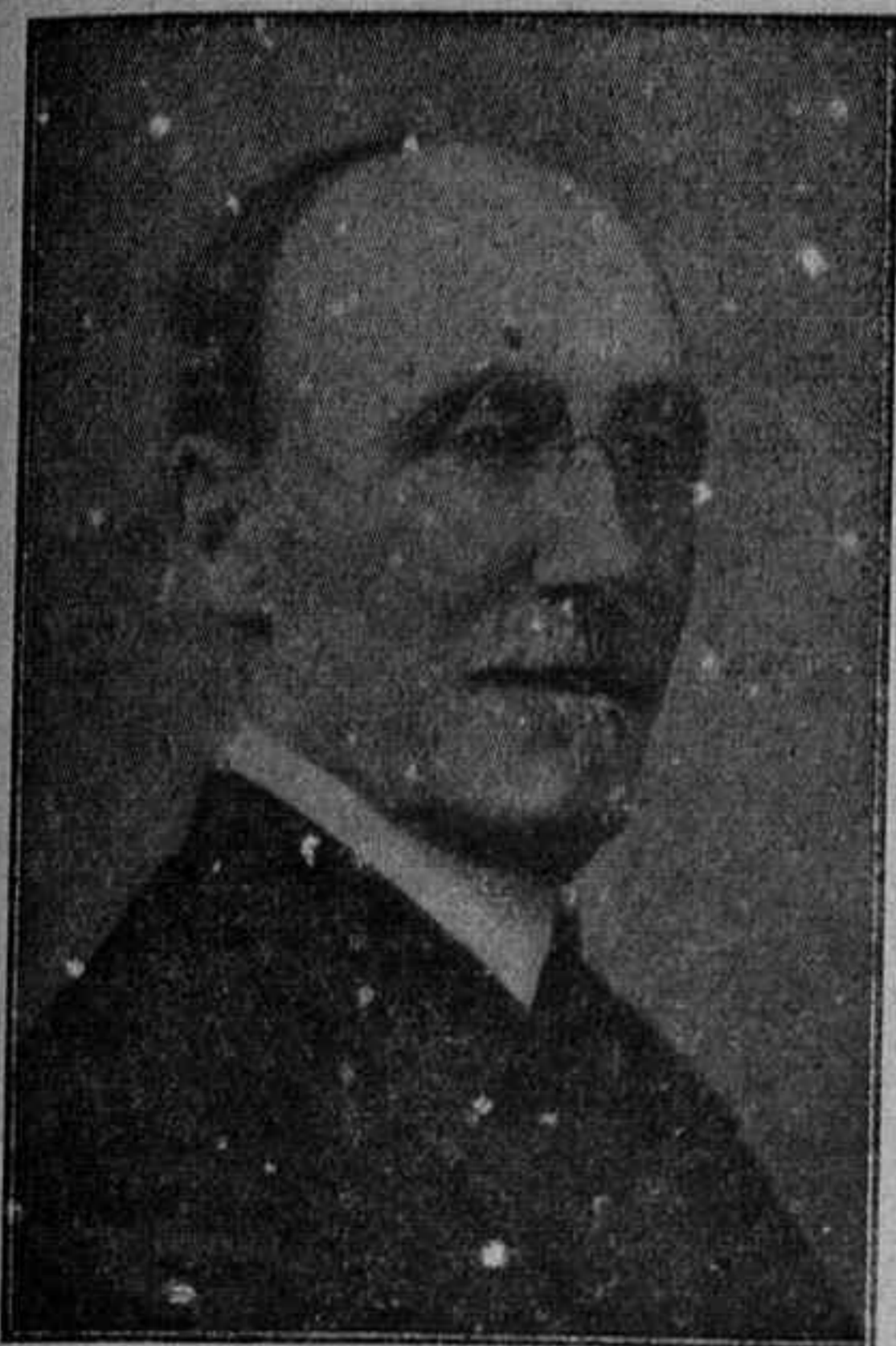
Ramon Franco Bahamonde
Diputat per Barcelona

Amadeu Aragay Daví
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Josep Suñol Garriga
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

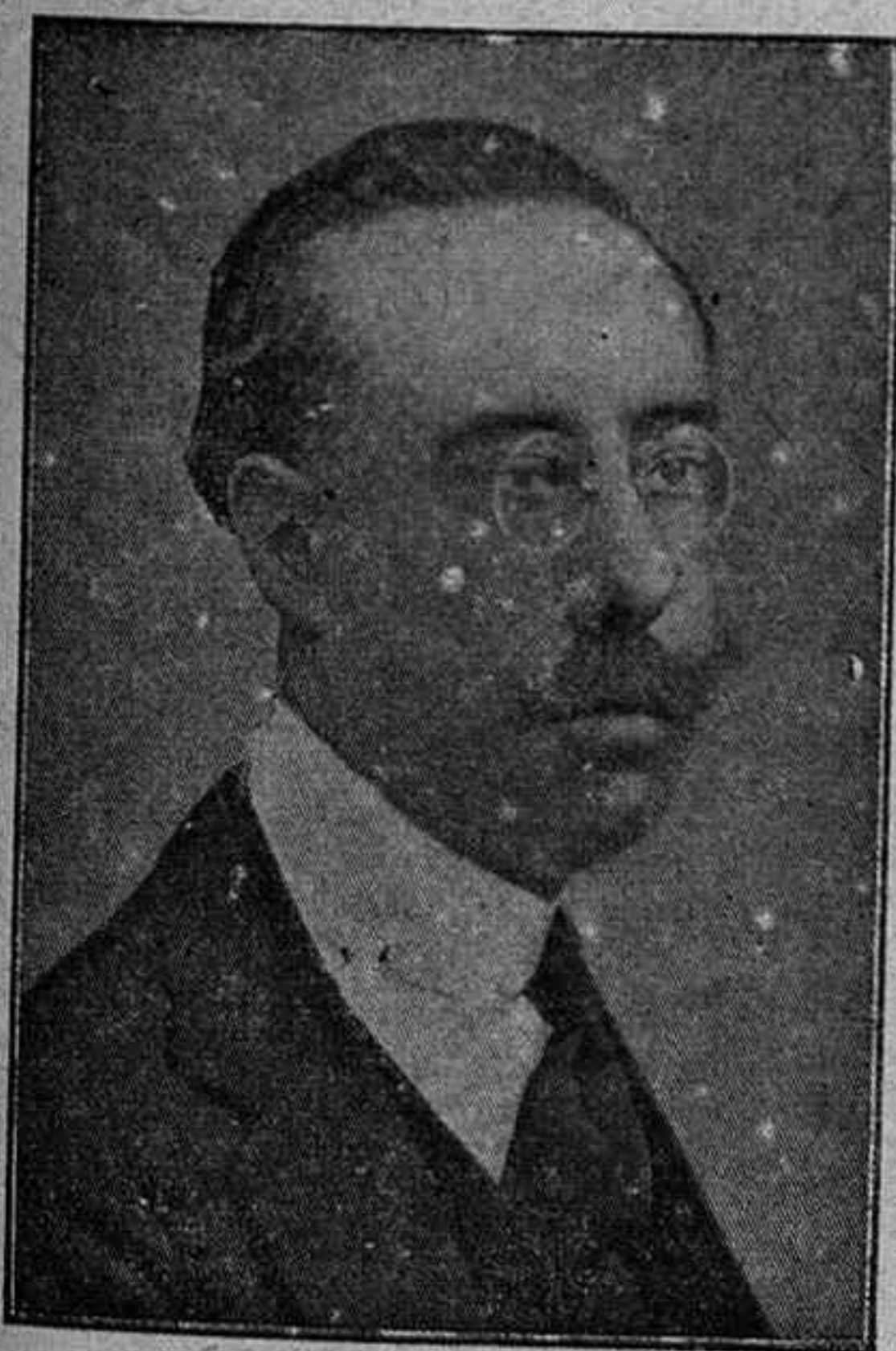
Josep Bordas de la Cuesta
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Antoni Xirau Palau
Diputat per Barcelona

Antoni M.ª Sbert Massanet
Diputat per Barcelona

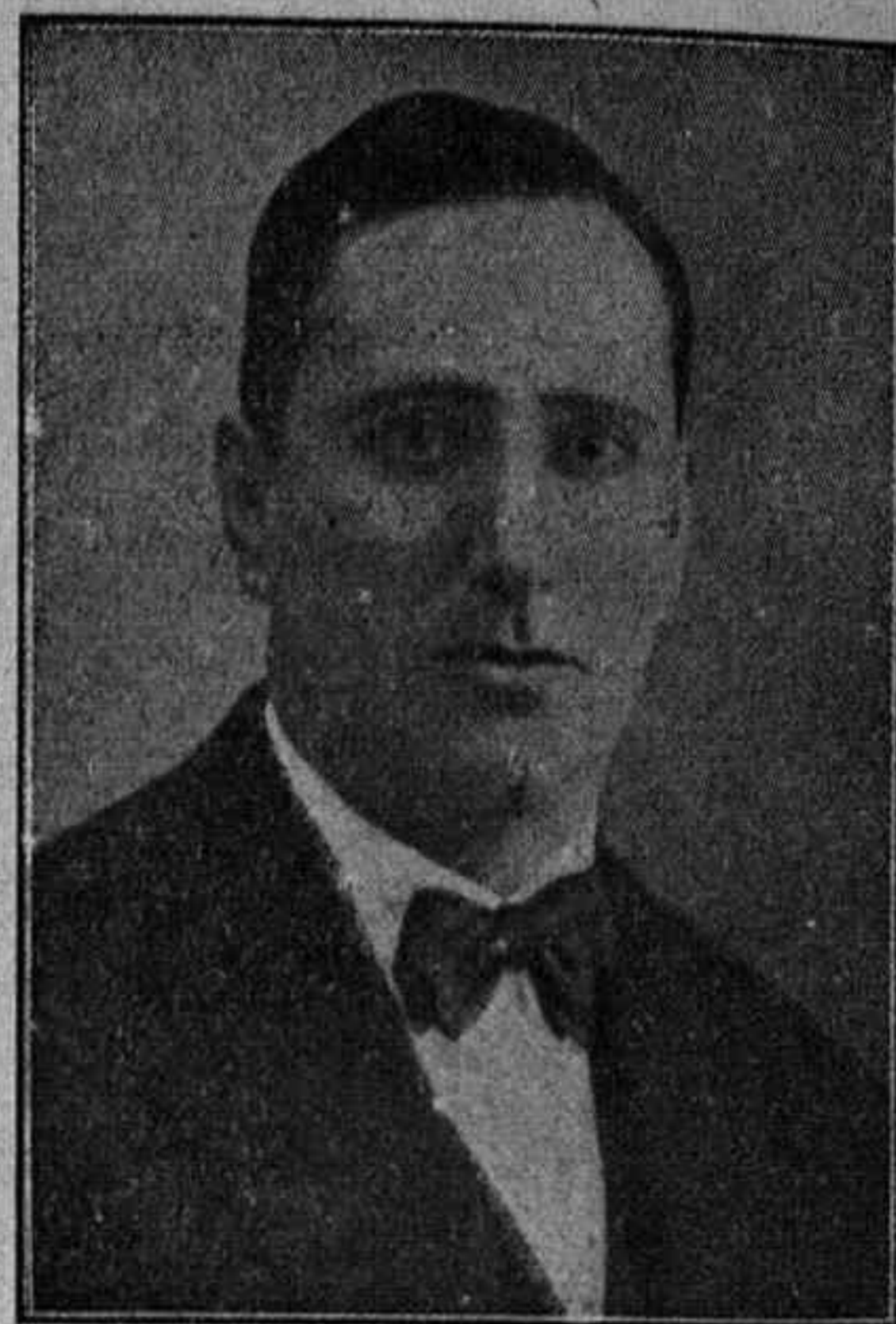
Josep Riera Puntí
Diputat per Barcelona

Josep Dencás Puigdollers
Diputat per Barcelona

Rafael Campalans Puig
Diputat per Barcelona

Carles Pi i Sunyer
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Josep Xirau Palau
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Joan Selvas Carner
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Manuel Dolcet Carmen
Diputat per Barcelona

Josep Ventosa Roig
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

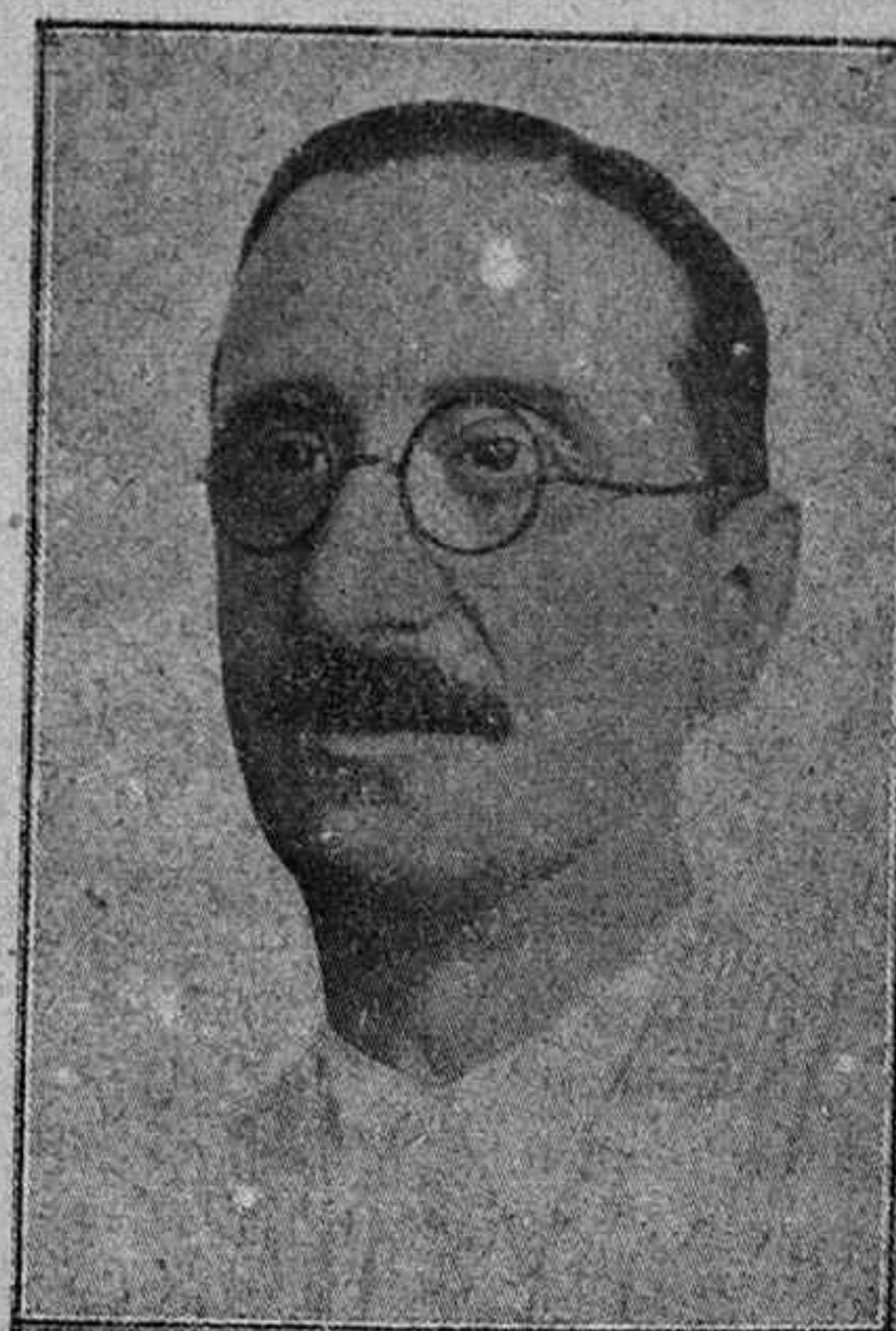
Josep Grau Jasans
Diputat per Barcelona (Circumscripció)

Joan Puig i Ferrer
Diputat per Barcelona

Manuel Carrasco Formiguera
Conseller de Sanitat

Manuel Serra Moret
Conseller d'Economia i Treball

UN AMIC PERDUT

A la memòria de l'avi López

FLS que no tenim diners, en fer la liquidació de l'any passem comptes dels amics que un dia poden oferir-nos la mà i ajuda. Cada any, i quants més anys passen ho trobo més cert encara, puc contar els amics d'aquest gènere amb els dits d'una mà. Parlo dels amics... No parlo de les amistats ni de les amistançades...

Aquestes liquidacions íntimes tenen un caràcter de serietat que en començar a fer-les, un pensa: "Sólo para hombres". Els anys passen i cada any em sobren més dits. Si segueixo així, aviat només me'n quedarà un per fer un gest ben expressiu a l'amistat.

Enguany, entre els amics, me'n manca un de primer terme. Es un home que creia en mi. Ara que és mort, començo a dubtar de mi fins jo mateix. Era un dels vells més joves que he conegut. Joventut vol dir afany de revolta, ésser sempre a la barricada i tenir pit i cara per sostenir ço que es diu i ço que hom escriu. El jorn de la proclamació de la nostra república vaig anar a casa seva com el creient que va a l'església a besar la creu. En veure'm, em va fer una abraçada. Abraçades de vell que tenen caliu i força! Abraçades de vell que són com una glopada de vi generós i antic!

Parlo de l'avi López. Feia anys i anys que el coneixia. Molt abans que l'Amichatis hagués nascut en els diaris. Va ésser un dia de torbonada ciutadana... Setmana tràgica... Vagues... Jo, curiosot, vivia al carrer... Al centre del carrer de Sant Pau un escamot de joves, pistola a la faixa, gorra al cap, ulls de ira, donaven ordres... L'avi López, al darrera, els seguia...

—Aquests xicots — semblava dir. — Veiam... Veiam...

—Es en López de L'Esquella! — va dir un botiguer en veure'l passar.

I jo vaig sentir-me orgullós d'anar darrera d'aquell homenàs que es jugava la vida, el nom, la posició, anant per un carrer on queien les bales com confits en jorn de bateig de padrí esplèndid.

I l'escena l'he vista repetida mantes vegades. El jorn dels Parlamentaris.

quan En Marcellí Domingo, la veu aspra, deia enfilat al balcó de l'Hotel d'Orient, amb en Samblancat:

—Avui és el darrer dia de la monarquia espanyola!... Avui els parlamentaris hem proclamat la república!...

...el vell López somreia al seu costat... Serà cert? —semblava dir. — Serà cert?

I així sempre.

Ha estat el jove que ha viscut molts anys fidel a la República i a l'anticlericalisme.

El seu enterrament civil, una tarda de sol esplendorós, va ésser el darrer consell:

—Jo sóc així... I així han d'ésser els meus amics.

Viure en anticlerical i morir en anticlerical és més difícil i meritós que guanyar una batalla, perquè és guanyar una batalla cada dia.

Recordo que el gran Benet Pérez Galdós, en les seves darrerries, orb, a tothom que anava a demanar-li una postal amb la seva signatura, li deia:

—I vostè què és?...

—Jo... republicà — li responien per afalagar-lo.

Mes ell objectava:

—I res més?... Doncs, a Espanya, lo primer que s'ha d'ésser és anticlerical... Això que l'ésser anticlerical és cursi és una paraula que fan córrer els jesuïtes.

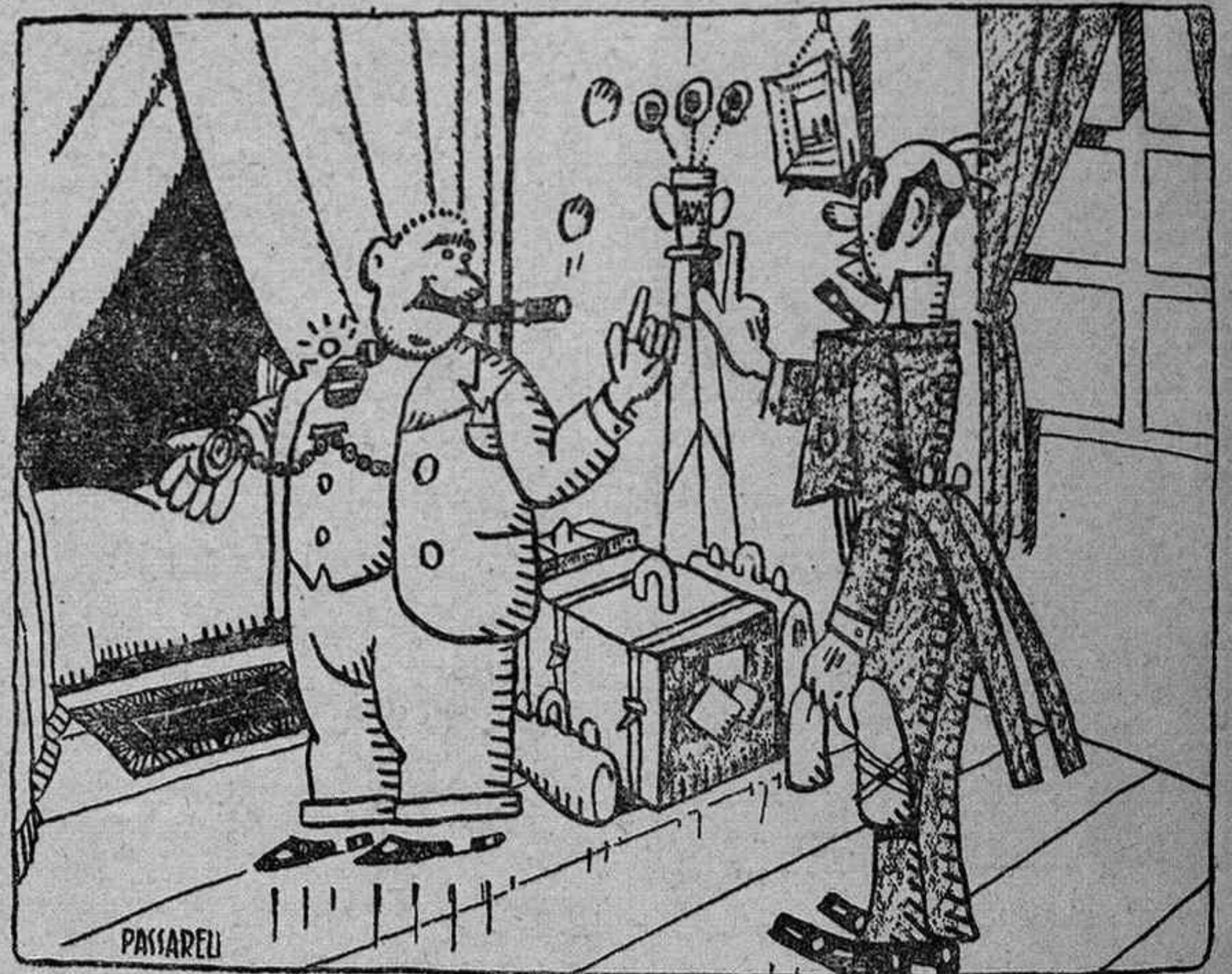
L'avi López no el va témer mai el renom de cursi. Va morir embolcallat amb la seva bandera.

Aquest any l'avi no ens somriurà en desitjar-li un any més de lluita. Ja és sota terra. El destí ha volgut que en dormir al camp del mai més, s'hagin esborrat les muralles de les creences atàviques. El seu esperit deu haver somrigut en sentir els paletes desfer les parets de la reacció...

Enguany, en finir l'any, a mitja nit, si trobo els dotze grans de raïm, pensaré en el seu somriure, al davant de la meva finestra de teulada per on veig el cel, el fum que puja i les il·lusions que se'n van.

A tu Rafael — el fill menut — i a vosaltres amics, us dic cal no oblidar el camí i seguir la història de les fulles mantingudes per l'Avi amb tanta honra.

AMICHATIS

—A quina hora passa el tren de les vuit?

—A les vuit.

—Doncs, crida'm a les nou.

Els pecats capitals treuen el nas

(Dels Diàlegs d'Adam i Eva, en preparació)

Escena, aquell jardí.

Eva, com una formigueta, va i ve, tot guardant els seus estalvis dins una cova practicable. Adam, el gran bergant, ple d'impetu i eufòria, arriba d'una excursió matinal i es posa a moure brega a la seva muller.

Adam.—Ei, noia!

Eva.—Sóc aquí.

Adam.—Ja ho veig. Però vull saber què fas.

Eva.—I tu, d'on vén's?

Adam.—Aquesta és bona! Sóc el Rei de la Creació, ah, i no haig de donar compte, a ningú, de les meves accions. Contesta i no preguntis!

Eva.—Això és *supèrbia*.

Adam.—Com has dit?

Eva.—Su-pèr-bi-a.

Adam.—Entesos. Es una paratlot, que no te l'havia sentit a dir mai.

Eva.—Perquè fins ara no em donaves motiu de pronunciar-la. Ja saps que tinc el privilegi de posar nom a les coses. Quan se'm presenta l'ocasió, doncs, obro la boca... i ja està feta la gràcia.

Adam.—O la desgràcia. (*Després d'estirar-se, amb grans extrems*): Vina, seu.

Eva.—On?

Adam.—Damunt els meus genolls.

Eva.—Ah, no! Tornes molt reixinxolat, de les teves correrries, i jo no estic per orgues. Més valdria que m'ajudessis a endreçar el rebost.

Adam (*Amatent, a la cova*).—Quin bé de Déu de requisits per menjar i beure! No sé pas d'on ho treus. Deixa-m'hi intervenir, que amb l'exercici matinal, em sembla que se m'ha desvetllat la gana... i em ve set.

Eva.—No t'has desdejnat, doncs?

Adam.—Però... hi tornaria!

Eva (*barrant-li el pas*).—Atura't El dia de demà ens podria fer falta el que avui malversassis.

Adam.—Si et volgués imitar, en la dèria de crear paraules, diria que això que fas és... *avarícia*. (*I prenent-la del braç*): Però, tant-se-val. No he vingut per renyir. Molt al contrari. He vingut per... Ja t'he dit que seguissis.

Eva.—I jo t'he contestat que tenia altra feina.

Adam.—Així, ja no m'estimes.

Eva.—Això que, per primera vegada, et lleigeixo en els ulls, no és pas estimació. L'amor ja l'hem inventat, i no em vindria de nou. Aquest defici que et sobta i et fa ésser impetuós fora de temps i lloc, no és pura d'amor. Té un altre terme més tèrbol. Se'n diu... *luxúria*.

Adam.—Caram, sí que ho fas fort!

Eva.—...I gràcies que no se m'hagi acudit un nom més potiner!

Adam.—Estic veient que, entre tots dos, farem un diccionari, que ja, ja!

Eva.—Això rai. Per depurar-lo, els nostres descendents ja inventaran les Acadèmies. Ara, el que convé, és que no ens passi per alt cap matís del sentiment i que tots els anem classificant amb propietat. Al pa, pa; i a la disfressa esparracada de l'amor...

Adam.—Ja ho he sentit: *luxúria*. Però és un insult, aquest, que no el consentiré dues vegades. Me'n vaig per sempre més! (*I s'alça, resolut.*)

Eva (*alarmada*).—Adam!

Adam.—Camàndules! Ja n'estic cuit, de tenir una dona que, si pateixo fam, m'etziba bons consells, i si se m'encén el desig d'una abraçada, fa escarni de la meva passió.

BARCELONA SURREALISTA

Vista de l'Ajuntament des d'un aeroplà.

POMPEU CREHUET

Eva.—Però escolta, cap de trons.

Adam.—Vés a la porra!

Eva (*trionfalment, enduta del goig d'inventar les paraules*).—Això és *ira*!

Adam.—Ira de Déu! (*Amenaçador.*)

Eva.—O bé del primer home. (*Després, conciliadora:*) Quin geniot que treus!

Adam.—Tu en tens la culpa.

Eva.—O tu, que qualsevol es pensaria que en sents *enveja* de la meva previsió i costums honestos de dona de sa casa, tan grats als ulls de Déu. Futurista de mena, vols avançar els esdeveniments. No te n'adones, que massa que en vindran de filles d'Eva amb la mà foradada i el cap ple de pardals? Doncs si has tingut la sort de trobar una muller que cau del niu, per què en vols fer una Messalina? Tant et destorba la felicitat? No te'n dónes vergonya?

Adam (*que, mentrestant, baixava el cap*).—Potser sí. Potser me'n dono una mica de vergonya. Has parlat... com parlaran els llibres.

Eva.—Vaja, prou; fem les paus.

Adam.—Vaja, sí; fem les paus.

Eva (*sentint-se generosa*).—I ja que ho vols, entra al rebost i fes el gran estropici. Posada a transigir amb les teves febleses, m'estimo més que comencis per... la *gula*.

Adam.—Un altre terme estrany?

Eva.—I recorda't que per la boca mor el peix (*Maternalment, quan ell va a entrar a la cova*).

Adam.—Això, si no es prenen precaucions. Però jo, després del tip, faré una becaïnet. (*Content de la troballa:*) Eh? Què tal?

Eva.—Tanmateix, també em sabria greu que caiguessis en la *peresa*...

Adam.—Peresa? Què vol dir? Això ja és massa! Avui, parlo amb una forastera. No t'entenc d'un mot!

Eva (*ben suaument i espaiada*).—Es que hem anomenat — com qui no hi toca i per primera vegada — els set pecats capitals.

PNEUS "BERGOUGNAN"

LA ROSA VERMELLA

ALGUNS tarragonins recordaran la història que ara vaig a contar. Són pocs, no obstant, els que li donen crèdit. La majoria han cregut sempre que no es tracta sinó d'una venjança preparada i dissimulada amb tot refinament. Però jo, que vaig conèixer la víctima i alguns detalls que precediren el seu assassinat, puc afirmar que és un cas molt més extraordinari del que el vulgus es pensa. Un cas que pot fer meditar molt a les persones que senten la por o l'atracció del misteri. Les altres podran somriure amb tant d'escepticisme com vulguin.

* * *

El protagonista era un xicot esprimatxat, envellit precoçment pel vi i per les dones. Tenia el rostre terrós, de color de bilis: els ulls tristos, apagats. Els que el tractàvem, vèiem, tanmateix, com en moments d'excitació, que abundaven en les seves converses, el seu rostre envermellia i en els seus ulls s'encenia una flameta.

Ens trobàvem totes les tardes en un cafè on teníem una tertúlia d'amics. Un dia ens quedàrem sols. Feia una d'aqueixes tardes d'hivern, en les quals la pluja s'eternitza d'una manera exasperant. Ell demanà una nova copa de conyac i encengué un cigar. Els seus ulls s'animaren. Damunt els seus pòmuls pàl·lids es pintaren unes rosetes de sang.

—Et vaig a contar una aventura molt rara — va dir-me — que m'ha esdevingut fa poques nits. Et prego que me'n guardis el secret. Els altres, si arriben a conèixer-la, em prendran per boig. Jo mateix, de vegades, no sé si creure que en sóc. Veuràs...

Em plau, sobretot en les nits de lluna, passejar-me pels voltants de la catedral, pels barris vells. La llum blavosa i argentada els dona una aparença misteriosa i poètica que no tenen durant el dia. Ronsejava, doncs, ben entrada la nit, per aquells carrerons, més somniós que despert, quan em caigué als peus una rosa. Em vaig acostar per collir-la. Era fresca com acabada de tallar i encesa com una ferida. Amb la rosa a la mà vaig mirar en torn meu, vaig alçar la vista. El

carreró era desert. Al davant meu hi havia un casa'ot antic, que un escut desgastat, damunt la porta, ennoblia. La pedra vella dels carreus tenia una patina severa, amb taques de rovell i opacitats de bronze. Al seu costat les altres cases semblaven més insignificants encara del que eren. Banyades per la llum clara de la lluna, tenien una tristesa de pierrots enfarinats.

No sóc un home galant, però en aquell moment vaig tenir una velleitat de galanteria. Vaig acostar-me la rosa als llavis i ja vaig besar. Aleshores, darrera d'una de les finestres del casal hi esclatà una rialla: una rialla fresca, cristallina, però una mica teatral.

Vaig tornar a alçar els ulls i no vaig veure ningú. Vaig espitjar la porta com per pura facècia, i la porta cedí... Sobtat, em vaig fer enrera amb malfiança. Però es sentí de nou, dalt de la finestra, la femenina rialla, d'un to clarament mofeta, i jo, envalentonat, vaig obrir amb decisió la porta i vaig tirar endins.

D'aquell moment ençà només recordo vagament les coses, com si m'haguessin esdevingut en un estat d'embraguesa. Vaig muntar unes escales gairebé a les palpetes i em vaig trobar finalment en una cambra sense altra llum que la de la lluna que es filtrava per les finestres. Era un salonet vuitcentista, ple de caràcter, sense cap detall que el posés en relació amb la vida dels nostres dies. Hom hauria dit que estava expressament conservat intacte, des de la passada centúria. Les parets eren decorades amb tapissos, cosa que donava a l'estança un aspecte més misteriós: l'airet de la nit els feia voleiar vagament, i les seves figures semblaven a punt d'animar-se. Com jo mirés amb recel al meu voltant, vaig sentir altre cop la rialla cristallina, ara més mofeta encara que abans. Aleshores em vaig adonar que vora un dels finestrals es destacava una figura femenina. Duia un vestit de seda, de tons delicats, una mica marcits, que el mirinyac estufava, i uns tirabuixons rossos, feixucs com l'or massís.

—Com us heu atrevit a pujar? — va preguntar-me. — ¿Es que no coneixeu la meva història?

—No la conec, senyora — vaig con-

testar —; però per trista o terrible que sigui, no em peneixo d'haver pujat a tornar-vos la rosa o a preguntar-vos si l'heu tirada per a mi.

—Sou tan ardit i fanfarró com ell!

—Qui era ell?

—El meu amant. Us admireu?... Sí; jo era casada. El meu marit era liberal, però jo tenia un amant carlí. Passava moltes nits per sota la meua finestra. Quan el meu marit no hi era, jo li tirava una rosa vermella. Era el senyal convingut perquè muntés. Tanmateix un dia el meu marit ens sorprengué plegats al pavelló del jardí. Es van desafiar, i el meu amant caigué amb el pit traspassat. El meu marit fugí de Tarragona i morí en un combat dels liberals amb una partida carlista. Conten els seus amics que la seva temeritat fou tan gran, que era evident que s'havia cercat ell mateix aquella fi tan dissortada.

—¿Per què us mofeu de mi, senyora — vaig preguntar-li —, amb aquestes històries tan velles?

—No me'n ric pas. Es la meua història la que us conto.

Em vaig posar a riure:

—Així, senyora, ara deveu tenir més de vuitanta anys. Permeteu-me que us pregunti, doncs, com ho heu fet per conservar un rostre tan fresc i una cintura tan prima.

I mentre deia això, li vaig agafar joganerament el cap i li vaig fer tirar enrera, per contemplar-la millor. El seu cutis era polit com el marbre, i la lluna li donava una blancor de llessa-

—Que també és corredor de llibres, vostè?

—No; és que ara apreng el català.

mins. Tenia els llavis frescos com una poncella acabada d'obrir, i els ulls li lluïen com els d'un infant.

—Sou molt bromista, senyora. Permeteu-me que besi en els vostres llavis l'alegria.

—Beseu igual que ell — em digué amb una tremolor apassionada.

Vaig sentir un calfred. Seria una pobra dement, aquella dona? Era, no obstant, massa bella perquè jo pogués deixar córrer, així com així, aquella aventura. Ella, llevat de referir-ho tot al temps de la guerra carlista, com si això fos un fet de quatre dies, parlava d'una manera normal.

La nit em lliscà al seu costat sense adonar-me'n. A la matinada, però, em trobava camí de casa meva sense saber com. Em feia mal l'espina, no sé si de la serena o de la nit d'amor.

A l'endemà vaig voler saber qui vivia en aquella casa. Es el casal del baró de les Set Torres. Els seus propietaris viuen, temps ha, a Barcelona. Per orgull de casta o potser perquè la manca de diners o l'avarícia els priva de fer-hi reformes, el tenen deshabitats. Es ple de goteres i d'esvorancs, amb moltes finestres sense vidres i amb taques d'humitat i de rovell per tots cantons. Es un casal evidentment propici a totes les històries d'encisaments i bruixeries. Atret pel seu misteri, jo no sé estar-me de passar cada nit pel seu davant. M'hi deturo molts cops i esguardo atentament les finestres tancades, amb la folla esperança que la rosa vermella torni a caure als meus peus.

.....

Pocs dies després de contar-me aquesta estranya història, el meu amic havia desaparegut. Els altres companys als quals aleshores vaig contar-la, no saberen veure-hi cap relació amb la desaparició misteriosa del seu protagonista. Van reputar-la una faceciosa història d'embriac i es van mofar de la meua credulitat.

Tanmateix, jo en vaig donar part a la policia, i les meves sospites es van comprovar. El cadàver del meu amic fou trobat al pavelló del jardí — tot florit aleshores de roses vermelles — del casal del baró de les Set Torres. Estava esterallat, boca enlaire, amb una espasa clavada al mig del pit.

DOMÈNEC GUANSÉ

—Té, et dono la meua filla; es diu República. A veure si la conserves bé.

ESTAMPA MUNTANYENCA

Amb lema i tot: DOL

La padrina de cal Borni trenca singlots i somica;
sap prou bé que a la masia avui hi ensuma la mort;
l'avi Borni al mig de l'era també botzina una mica,
i l'hereu dalt la pallissa fa badalls i fa el cor fort.

Dintre la cuina la jove rentant les olles gemega;
el vailet, prop de sa mare, fa el marrà com un marrà;
el sagal, mentre munyeix, xiula, escup i renega,
i al celler la mocadera fa un glop, un rot i a plorà.

En el porxo hi ha la mossa, l'altra mossa i el pastò,
qui escorcollen el què en pensa d'aquell ofec el doctò;
els dos mossos ja voldrien que li haguessin de fè el sot.

—Es tan vella que s'aclofa, per l'arada ja no pot —
diu un d'ells, i l'altre xerra, empipat de tants sanglots.

—Als trenta anys no hi ha cap euga que no hagi fet a tots.

BARTOMEU SOLER

INTEL·LECTUALISME

CATALUNYA VERTEBRADA

José Ortega Gasset, en el seu recull d'assaigs "Espanya invertebrada", comenta el problema de Catalunya i especula amb una certa subtileza al volt del nostre plet racial. I els seus comentaris, desfocats, falsos i absurds, encomanen una tristesa indominable al lector.

Pobres de nosaltres! Si els homes que són considerats el cervell i el cor de la nova Espanya ens veuen així i pensen i parlen així de les nostres coses, què opinaran els altres, què diran els indoctes i els superficials! Hi ha un desconeixement absolut, a l'alta Espanya, del fenomen complexíssim de la nostra tragèdia intel·lectual. He dit intel·lectual, i ho repeteixo convençut. El nostre tràgic problema etern és, en principi, popularistament, un problema sentimental. Però en darrer terme, i en aquest darrer terme hi ha la solució definitiva, és un formidable conflicte intel·lectual. A l'Espanya invertebrada de José Ortega Gasset, cal oposar, ara i sempre, la nostra Catalunya vertebrada. I aquesta vertebració, aquesta organització suprema de la catalanitat en catalanisme, només podria venir-nos de la perfecta estructuració d'una futura República intel·lectual. Convé treballar de cara a la suscitatció d'un nou catalanisme de base intel·lectualista. L'obra de la República i de la Revolució pot esterilitzar-se i perdre's, si aquesta vertebració intel·lectual de Catalunya no és enfocada i resolta immediatament. I per de prompte, cal deturar la influència del fetitxisme revolucionari a la manera demagògica. El decorativisme més o menys espectacular de la Revolució Francesa o de la Revolució Russa, pesa feixugament damunt la massa popular, sempre disposada a deixar-se seduir pel caire melodramàtic i pel contorn plàstic de les revoltes que li

serveixen de patró. Les revolucions futures, i voldríem que la Revolució Catalana ja fos d'aquestes, seran revolucions de tipus intel·lectuals. L'hora actual del món és propícia al desordre, però també a les ràpides estructures en ordre i en lògica. Quan Sòcrates afirmava que la millor forma de govern per un poble és una selecció dels seus homes més intel·lectuals, fixava per sempre un cànon d'ordre revolucionari perfecte. I quan Robespierre, que hi entenia una mica, deia que el pitjor enemic de la República és el demagog, complementava magistralment el sentit de la subversió popular. Nosaltres, joves catalans, republicans en política, intel·lectualistes en literatura, no podem interpretar d'altra manera el sentit perfecte de la futura i definitiva Revolució Catalana. La nostra República i la nostra Revolució seran de tipus intel·lectual, o no seran.

Quan Francesc Macià, en unes hores d'intuïció genial, proclamà la República Catalana, obrí als catalans, polítics i literaris, una històrica porta d'or, per la qual ha de passar tota la nostra intel·lectual grandesa futura, tota la nova Catalunya vertebrada que ens cal per viure normalment. Però Macià, que, si hagués acompanyat el gest admirable amb una crida als intel·lectuals de Catalunya, i s'hagués voltat de tots els nostres valors mentals, hauria estat governamentalment invencible, preferí fer-se ajudar de mediocritats i de nullitats. Francesc Macià serà gloriós per sempre gràcies al seu gest històric. Però les conseqüències d'aquest gest, mentre no tinguin una total i absoluta derivació intel·lectualista, perillan de vacillar, d'esvair-se i de fonde's en el no res. Cal esborrar tota l'obra feta pel vell catalanisme i anar, directament i sense por, a la suscitatció d'un nou catalanisme de base intel·lectual, esborrador i anul·lador d'errors i de confusionismes.

En literatura, escola intel·lectualista. En política, partit intel·lectualista. No tenim altre remei. Tots els gèrmens latents d'anarquisme que els catalans porten al cor, aquesta marca de l'esclau que, acostumat de sempre a viure en el desordre i a no exercir funcions de govern, li fa ultrapassar els límits i enfonsar-se en un nou desordre que li sembla ordre quan rep una engruna de llibertat, només podran ésser cauteritzats al llarg del temps, per la saturació de Catalunya amb les aigües de l'intel·lectualisme pur. I això, sistemàticament. Car, per nosaltres, tan evidents són els perills del popularisme com els de l'academisme. Ja hem dit sempre que, en el fons, som uns anti-universitaris. L'encarcament del nostre academisme fossilitzat i conservadorament irrespirable és tan contraproduent i tan inútil com el nostre arrauxat cop de poble i les extralimitacions anarquitzants del nostre popularisme crònic, que tanta sang i desordres ens costa. Passem, des del 14 d'Abril de 1931, uns mesos genesíacs, dels quals han d'eixir-ne afirmacions i negacions per als nostres fills i els nostres néts. Deure de tots els catalans, per tant, és plantejar les màximes responsabilitats als homes que marquen els camins a seguir.

L'escola intel·lectualista ha de combatre a sang i a foc aquesta tendència suïcida que decanta la majoria dels catalans, i molts d'ells no pas analfabets, a l'odi contra els intel·lectuals i llurs obres. Cal voltar l'intel·lectual amb el màxim respecte, i erigir-lo en àrbitre suprem d'aquesta total vertebració de Catalunya, que, com un diví favor especial, ens ha estat permès de presenciar en la nostra vida. Faci's el miracle, encara que el faci el diable! Però que es faci d'un cop per sempre! Que sigui el nostre intel·lectualisme l'obra magna de la República i de la Revolució!

A. ESCLASANS

PNEUS "BERGOUGNAN"

HUMORISME

NOVES RADIACIONS

Ha passat aquell senyor de les cames curtes...

El senyor rodó que camina com una banyera antiga.

El dia del bateig, els assistents de poca imaginació, incapaçs de dir coses noves a una criatura nova, sostenen lluites còmiques i aferrissades per tal de demostrar que "es retiren" al pare o a la mare.

Això explica a bastament el plor inestroncable de la criatura tota la durada de la retolació. Encara que els parents, amics i coneguts ho atribueixin a la dutxa que per sorpresa li administra el capellà.

Hi ha un gest indecent típic en l'home que té el vici de portar corbates de llaç.

Es aquest gest de posar les mans sobre la corbata com si la sospesés, com si n'explorés els més recòndits replecs.

Hom veu que, amb el pretext d'arranjar la corbata pensada, de donar agilitat i vida als extrems adormits de la corbata, el seu propietari es lliura a un plaer morbós inconfessable.

Sense voler, hom pensa en aquell tipus d'home — repugnant, fastigós — que furga les regions més íntimes de la seva persona amb les seves mans dedicades a retocar una corbata de llaç amagada al fons de les butxaques de les calces...

La pràctica del nudisme integral: de moment, si més no, supressió de les cabelleres oxigenades o bé oxigenació total.

Hom parla de la invenció patentada d'una virginitat femenina permanent a base del sistema "Fermeture Eclair", fins ara aplicada únicament als portamonedes, petaques, sweaters, etcètera.

A ple estiu ens sobta el cant tossut de les cigales.

Hom s'adona tot seguit que el cant, millor dit, el cruiximent persistent, no pot eixir d'aquest insecte florallesc.

Jo diria que és la cançó dels troncs i de les branques dels arbres ressecs...

La cançó de la fusta assedegada que es bada sota el sol estival.

Les mitges negres femenines són lúbriques i sensuals en grau superlatiu, perquè porten a l'ull de l'espectador un afany de colors clares que hom sap en la prolongació llur.

Les mitges de color, al costat d'elles, apareixen decorades amb els atributs de la innocència. Fixen la mirada entre les seves malles, concentren l'atenció i la desarmen, impossibilitant tota evasió inconscient. Hom esguarda les mitges de color beatíficament per elles mateixes.

Les mitges negres, en canvi (parlem de mitges de seda), fan lliscar l'atenció damunt d'elles com sobre l'asfalt mullat. I com que al capdavant es topa amb l'horitzontalitat de la sabata, que és un punt mort, en un patinatge ascensional que el rebot comporta, l'atenció es verticalitza robes endins, a la recerca de les colors clares abscon-

dides que pressentim i que freturem. Llavors és quan els vestits femenins s'obren per art d'encantament sota l'acció quirúrgica de l'esguard-bisturi, i hom veu — no pas entreveu — l'esgarrifança de les carns clares — sonrosades o bé esblaimades. —

Fixeu-vos que les "toilettes" femenines de colors clares i llampants no augmenten el "sex-appeal" de les dones.

Més aviat l'ofeguen i l'anullen.

I és que intercepten el patinatge envers les extremitats on la carn es mostra al nu.

El negre engendra un moviment de recerca.

Hom fuig del negre, d'aquest in-substituïble emmarcador de les coses.

Les dones blanques d'alta condició social, poderoses i intel·ligents, tenen sempre serventes molt brunes o de raça negra a l'entorn llur.

Elles saben el que es fan.

Com ho saben perfectament les dones que enfunden les seves cames més o menys perfectes amb mitges negres de seda.

CARLES SINDREU I PONS

1931. Mat.-Lit.

—Què dius, que estàs cessant? I això?
—Sí, mira; s'ha de seguir la moda.

Set anys i mig de censura

UN dels episodis més vergonyosos de la Dictadura de Primo de Rivera fou l'arbitrarietat amb què s'aplicà la censura.

La diferència del tracte que reberen els periòdics catalans i els periòdics madrilenys i de províncies és prova palesa de l'hostilitat manifesta de Primo i els seus contra la nostra terra.

Amb les coses gruixudes contra la Dictadura que deixà passar la censura madrilenya es podria formar un gros volum.

Recordem només el famós reportatge gràfic de Bagaria, publicat durant el mes d'octubre de 1923 — si la memòria no ens és infidel — a *El Sol*, titulat "El Directorio de Marte".

Segons el genial caricaturista, s'havia traslladat al més proper dels planetes del nostre sistema, on s'havia produït una triomfant sublevació militar. Després de tres dies de gestions, En Bagaria aconseguia entrevistar-se amb el President del Directori, al qual trobava bevent xampany i voltat de dones alegres. "Ací — deia el general victoriós — la Premsa era la que tenia la culpa de tot. Repassi vostè la collecció dels periòdics anteriors a la data del cop d'Estat. Hi havia atracaments i atemptats; una vegada se'ns va posar a la barretina colonitzar un satèl·lit veí, i després de rebre una pal·lissa fenomenal, el caixer va fugir amb

els cabals (1). I ara vegi: d'ençà que hem implantat la Censura, ni hi ha atemptats ni atracaments ni guilla ningú amb els diners, i el satèl·lit d'allà davant sembla no ja una bassa d'oli, sinó un *caramelo relleno*."

L'episodi de la Caoba, els escàndols de Telèfons, Ontaneda-Calatayud, Explosius, etc., pogueren ésser narrats en forma més o menys discreta. En canvi, a Barcelona es prohibí la publicació, no ja d'articles satírics, sinó de notícies d'atemptats i atracaments, com, per exemple, la mort violenta del botxí, Rogeli Pérez Vicario, que caigué, com hom recorda, mort a trets per uns desconeguts, a la Riera Alta.

El patriotisme i el Diccionari de la Llengua Castellana.

Essent jo redactor del periòdic *La Tribuna*, vaig enviar, una tarda a Censura, entre altres coses perfectament inofensives, un telegrama estranger encapçalat: "El separatisme en Renània". El títol em fou tornat amb una ratlla de llapis roig damunt.

Creient que es tractava d'una equivocació involuntària, vaig telefonar a Capitania, on llavors s'exercia la censura.

—Suposo — vaig dir — que això és una equivocació...

(1) Al·lusió transparent al famós desfalc de Larraix, ocorregut poc abans de l'adveniment de la Dictadura.

—No, senyor!
—Però, si el telegrama parla de Renània!
—Això de Renània és un *camelo*!
—Home, no! Renània és a Alemanya!
—Ah, sí! No ho sabia. De totes maneres, el telegrama no passa.
—I per què?
—Perquè el mot *separatisme* no pot passar. I a Espanya, sàpiga-ho d'una vegada, no anirem bé fins que l'Acadèmia Espanyola no acordi suprimir aquesta paraula del Diccionari de la Llengua!

"Sin compasión".

Aquesta és de la censura governativa. Era censor En Mas — a qui ens alegrarem de no veure mai més —, i el seu ajudant, En Suñén, llegia unes galerades ens sembla que de la "Revista de Catalunya".

—Mire usted — digué En Suñén a En Mas —, aquí hay un artículo insolente... Se titula "L'obra poètica de Jaume Carner" ...Ya lo ve usted: ¡un separatista!

—¡Ah! ¿Un separatista? Pues ¡sin compasión!

I ratlla de llapis de dalt abaix s'ha dit.

Mirin si era innocent l'article, que el director de la revista se'n va anar a veure En Milans del Bosch i li va dar la raó, autoritzant la seva publicació!

¡Sin compasión! Sense compassió també, exposo jo ara els autors del fet a la vergonya pública.

De com en plena Dictadura el manifest del 13 de setembre de 1923 mereixé els honors del llapis roig.

Quan al senyor Milans del Bosch no li convenia que sortís una publicació, no s'atrevia a fer ús de les seves atribucions governatives, que l'autoritaven, en aquell temps d'arbitrarietat impune, a suspendre *ipso facto* qualsevol periòdic o revista. Cridava En Mas i li deia:

—A esa gente, hágales la vida imposible.

Així em va obligar a deixar de publicar *La Tuies*. Es cert que en una paròdia de diari titulat "La Retaguàrdia", que ocupava una plana del set-

—Vostè altra vegada a Barcelona?

—Ja veurà; com que jo no puc viure sense una emoció diària, Barcelona és l'únic lloc del món on podré posar-me bo.

manari, vaig publicar, per Nadal, una informació camelística del mercat d'aviram — que En Mas s'empassà i autoritzà — acabada amb els següents mots:

"No hi ha pas cap dubte que la gent ja comença a estar cansada d'aquests animals".

Fou la meua petita venjança, abans de veure'm obligat a suspendre la publicació d'aquell setmanari. Però, tornem al senyor Milans del Bosch.

"La Protesta" va fer no recordo quina barrabassada. Crec que agafà badant al censor — En Cabestany, ja mort — i va publicar un article violentíssim contra les institucions, ja en perill. El governador suspengué la publicació del periòdic. L'endemà, era registrat al Govern Civil un nou títol: "La Palestra"...

¿Com impedir que el nou setmanari aparegués? En Milans del Bosch cridà En Mas, que acabava de prendre possessió del càrrec de censor, en substitució d'En Cabestany, destituït o dimisit per força, que és el mateix; i li ordenà que tatxés tot el que vingués de "La Palestra", encara que fos el Santoral del mes o les Quaranta Hores...

A "La Protesta" se'n van assabentar. I, com que a la mateixa impremta on es tirava el setmanari jaumí, anaven a imprimir també un setmanari primorrriverista titulat "El 13 de septiembre", van agafar les galerades d'aquest, les barrejaren amb les seves, i se'n anaren cap a Censura. I el senyor Mas, fidel a les ordres rebudes del seu superior, les va tatxar totes, fins el manifest del cop d'Estat, signat per En Primo de Rivera, que formava part integrant de l'article de presentació del periòdic pupí!

Tocarem "La Carelita".

Quan es publicava "El Escàndalo", En Francesc Madrid hi feia uns reportatges sobre el districte cinquè que reuní després en el seu celebrat volum "Sangre en Atarazanas".

Un d'ells parlava d'un bar amb pianola. L'articulista posava en boca d'una xicoteta que volia música els següents mots:

—Dóna'm deu cèntims... Tocarem "La Carelita"...

Va anar l'article a Censura, i aquestes dues ratlles tornaren tatxades. No

obstant, sortiren; però En Francesc Madrid tingué una feina del dimoni per fer comprendre al censor que "La Carelita" era el títol d'un tango de moda i no una cosa lletja com ell es pensava!

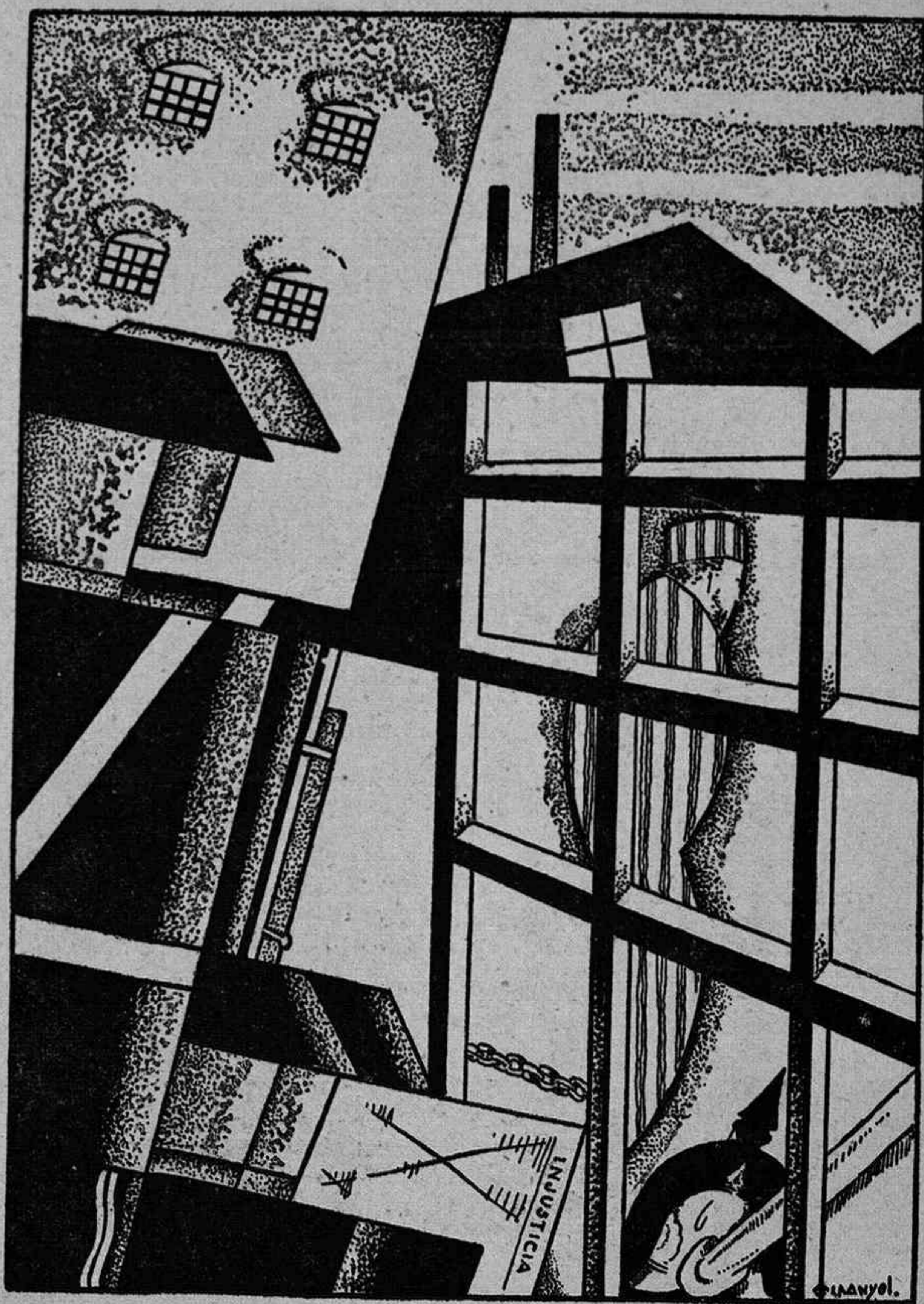
Una atzagalada personal del senyor Milans del Bosch, vulgarment conegut per Tut-ank-Hamen.

Aquesta anècdota, de la qual en vaig ésser protagonista, bat el rècord de l'arbitrarietat i la niciesa.

En estrenar-se la pel·lícula "Napoleon", d'Abel Gance, em vaig encarregar de fer la lletra d'un himne que

l'Orfeó Goya, molt ben dirigit pel mestre Mayral, pare del celebrat tenor, devia cantar al final de l'espectacle, durant una apoteosi representant la tornada dels soldats de la República Francesa finida la primera campanya d'Itàlia. L'himne havia d'anar a Censura, i el senyor Milans del Bosch, personalment, el va voler llegir. Deia així:

*¡Gloria, gloria al caudillo invencible
cuyo genio a la Europa asombró!
¡Gloria al jefe querido y valiente
que sus huestes al triunfo llevó!
Al que a nuestras legiones dispersas*

FULLEJANT LA HISTÒRIA
Espanya, durant la Dictadura.

de harapients soldados logró
convertir en alud formidable
que al poder enemigo abatió.

¡Harapos sublimes
por nadie vencidos,
en sangre teñidos,
al viento flotad!
¡Son vuestros jirones
bandera gloriosa,
enseña orgullosa
de la libertad!
Llenos de coraje
vencisteis un día
de la tiranía
la coalición
que intentara en sangre
ahogar, insolente,
altiva y potente,
la revolución.

—¡Esto no pasa! — digué En Milans del Bosch. — ¿Cómo voy a consentir que se llame "bandera gloriosa" a la de los soldados que invadieron España?

—Pero... me parece — objectà el propietari de la pel·lícula — que la gloria de Napoleón y de sus huestes està reconocida universalmente...

—¡Es inútil! ¡No pasa!

I no va passar.

Però, hores més tard, va ocórrer quelcom més còmic. Es féu una nova gestió al Govern Civil, i, al final, es va convenir una honorable i habilitssima transacció:

—Bueno... — digué En Milans del

—No m'ho digui's, que aquest lector de 'Almanac s'escandalitzaria.

Bosch. — Hagan una cosa: lo traducen al francés, y que lo canten en ese idioma... Así la gente no se enterará de lo que dicen...

El senyor Milans del Bosch es devia creure que només ell a Barcelona sabia el francès...

El concepte que tenia dels republicans el darrer governador de la monarquia senyor Marquez Caballero.

El darrer conflicte que he tingut al Govern Civil va tenir lloc el dia 31 de març de l'any que acaba de finir, quinze dies exactes abans de la proclamació de la República. Encara que no es tracti d'un episodi de censura, vaig a explicar-lo, perquè mereix ésser conegut.

La Monarquia agonitzava. Espanya sencera bullia en santa indignació davant de l'assassinat jurídic de Galan i Garcia Hernández.

Els noms dels dos herois eren pronunciats a cada moment com els dels iniciadors de la batalla definitiva contra el rei traïdor, que aviat havia de començar.

Aquell matí, el meu bon amic i estimat company Joan Sanxo Farrerons havia posat a la venda unes allegories amb els retrats, en lloc preminent, dels dos capitans, voltats de les efígies del Govern Provisional Republicà de desembre. Al peu hi havia un lema que deia, poc més, poc menys, el següent: "Els dos capitans afusellats a Jaca i alguns dels divuit milions d'espanyols que estan disposats a seguir llur exemple".

Al migdia, complint ordres del governador, els retrats foren recollits per la policia. Com que En Sanxo estava afectat d'una afecció auditiva que li feia difícil entendre el que li deien, em pregà que l'acompanyés a l'edifici del Passeig de la Duana i parlés amb En Márquez Caballero, demanant-li el motiu d'aquella recollida arbitrària, no existint, com no existia, la prèvia censura, i havent-se publicat retrats semblants a "Nuevo Mundo" de Madrid i a "La Calle" de Barcelona.

Entràrem al despatx del governador, que escoltà de peu, sense invitar-nos a què ens asseguéssim, l'objecte de la nostra visita.

Un cop em vaig haver explicat, el

senyor Márquez Caballero, posseït d'una gran indignació, ens va respondre en forma descomposada i en mig de crits estridents, mentre es passejava amunt i avall de l'habitació, llegint me íntegre i sense deixar punt ni coma l'article del Codi penal de 1876 — menys mal que no era el de Galo Ponte! — que a prevenció tenia damunt la seva taula de treball, creient sens dubte que era un llibre de consulta indispensable per a les primeres autoritats provincials, en el que es fa menció dels que públicament fan l'apologia de delictes jutjats i condemnats per Tribunals legals. No em vaig poder contenir i li vaig respondre:

—He de hacer notar a V. E. que soy un periodista que le estoy haciendo una consulta, y no un procesado que se sienta en el banquillo de los acusados.

—¡Los que hacen la apologia de esos tios (textual) son unos criminales y ya he mandado que lleven a la cárcel a todos los que vendan esos retratos!

Comentaris? Passo. Fets. Pocs dies després de caure la Monarquia, es donà un banquet, essencialment polític, a En Rocha. Entre els comensals hi figurava el darrer governador civil barceloní de la Monarquia, el que acusava de criminals els que enlairaven les nobles figures dels dos màrtirs de Jaca.

AGUSTÍ PIRACÉS

—Una caritat, que tinc el pare al llit
—I què té?
—Son.

LES OBRES QUE NO S'ESTRENEN

BALL DE TITELLES

(Titellada)

3 apartes, que valen per tres rotllos de pianola. Es el mateix tango que camel-trots

ACTE I

*Il se peut qu'un rêve étrange
vous ait occupée ce soir,
vous avez cru voir un ange
et c'était votre miroir.*

MAX JACOB

(Le Laboratoire Central)

Saló d'una casa de plaer de petita ciutat de muntanya. Saló de colors de cresta de gall, groc de bilis, verd de lloro, blau de pesic. Es ple d'andròmines de luxe,

gust de carnisser acabalat.

Damunt les cadires i del sofà, coixins fantàstics. Damunt les "chaise-longues", ninots inversemblants, amb un tirat a la clientela de la casa. Gerros amb flors artificials de flora fantàstica. Un piano amb tres coterres dissecades al damunt de la tapa. La música, en sortir del teclat, agafa sabor cotorresc. Gran virolament.

Comença la titellada en començar la revetlla de Nadal. La senyora de la casa de plaer ha fet arbre nadalenc per a admirar els clients i les rellogades: un pivot de tradició que flaira a gebre. En la cambra hi ha don Prudenci, don Fe i el viatjant. Titelegen.

Prudenci.—En qüestió de principis no dec transigir!

Fe.—Parlem-ne!

Prudenci.—Què vol dir, parlem-ne?

Fe.—Les seves visites a la casa de les nostres amigues pressuposen una claudicació de principis.

Prudenci.—No!

Fe.—Sí!

Prudenci.—Peco, però no claudico!

Fe.—I l'esmena?

Prudenci.—El sant sagrament de la penitència em deixa net i brillant cada setmana!

Fe.—"Kad" meravellós!

Prudenci.—L'home és dèbil!

Fe.—En sortir de cases com aquesta, si no se n'és, se n'està!

Prudenci.—El més just peca set vegades cada dia!

Fe.—Si els anys li ho permetessin, vostè pecaria set vegades cada dia i set vegades cada nit!

Prudenci.—Es barra venir a predicar moral en un prostíbul!

Fe.—Val més predicar-la en el car-

rer... i amb vistes a una canongia?

Prudenci.—Conec gent d'esquerra que només arriben a confraternitzar amb maturrangues.

Fe.—Perquè confraternitzo amb el poble—si el tret va per mi—, li dic que confraternitzo amb elles, tan oprimides com el poble!

Prudenci.—Amb la seva dependència hauria de confraternitzar. En la ciutat sap tothom que fa menjar als seus dependents escudella feta amb cauxú de pneumàtic!

Fe.—Els sucis del Casino "estanis lau-kostkista" divulguen la mentida amb fins polítiques.

Prudenci.—Són ells els que ho trompetegen. Caminen amb les butxaques carregades de rocs per por que una ratxa de vent no els faci caure! En veure's un esquelet que camina, es pot dir sense por de trabucar, que es tracta d'un dependent dels seus "Ultramarins".

Fe.—Tinc la culpa que siguin sacs de mal profit? La de casa tira porc i gallina a l'olla els 365 dies de l'any, els 366 quan l'any és de traspàs!

Prudenci.—Per a vostè?

Fe.—Per a tots! M'entén? S'ha esponjat com un ou batut, en dir-me estirabotades. Vol que, en revenja, m'estarrufi jo traient-li els drapes al sol? Quan s'actua de místic peripatètic, de caçador de fortunes de devotes llangoroses, o quan es fa, per sorpresa, de marmessor de beates mortes en olor d'aufàbrega, s'ha de tancar el bec i amagar el pelatge, car no es tracta de marabú, sinó de crin de cua de zebra. Entesos?

Prudenci.—Don Fe!!

Fe.—Don Prudenci!!

Prudenci.—No m'atrucalli!

Fe.—Té el sotapeu d'argila!

El viatjant (viatjant amb esperons) fuma una cigarreta i fa la rialla. Ell hi està avesat, a les polèmiques, i en sap un niu. Adhuc ha après d'ironitzar un xic.

Prudenci.—Que em pugui fer retrets un anticlerical que viu de nosaltres!

Fe.—Visc com puc!

Prudenci.—Venent ciris; venent vi de missa; avisant bacallà fresc per la quaresma. Estic segur que, si gosés, fins vendria medalletes miraculoses d'aquelles dels Cristos que sagnen o d'aquelles de les Verges que fan escruixir els fidels en aparèixer pels camins.

Fe.—En té la culpa la ciutat de muntanya, que compta amb pocs avançats! Vostès, com que la llana predomina, poden fer el negoci directe.

Prudenci.—El que rulla la llana en

nom d'una futura igualtat, fa el mateix que el que la rulla en nom de miracles fantàstics!

Fe.—Sí... però vostès no l'accepten, el títol de rinxoladors de llana!

Prudenci.—I vostès, sí? No repaïxi més, don *Fe*!

Fe.—El capgira que li mirin l'ànima per una espillera?

En el moment culminant de la baralla, entra dona *Remei*. Mantegosa i arremangada, hi posa pau. Li rinen els clotets de les galtes.

Remei.—Gat i gos, com sempre! He dit i he repetit que la casa de la *Remei* és lloc neutral.

Prudenci.—Conec dues coses que gotegen bestiesa ciclòpia: els brúfols, i els lliurepensadors!

Fe.—Jo, una que equivalgui al retrat d'un dretista: un talp amb bonet i estola!

Prudenci.—Don *Fe*!

Fe.—Don *Prudenci*!

Remei.—Man^e enlaire! L'esbatusament us ha deixat més arrugats que un vestit quan surt de la maleta! Callareu si us dono les noves sensacionals que porto?

Prudenci.—Nenes d'estrena?

Viatjant.—“Oh Paradiso”!!!...

Remei.—Quatre xiquetes que són postres per a un festí de príncep!

Viatjant.—Dels destronats o dels que governen?

Remei.—Dels destronats. Alguns van més grassos que els que actuen!

Prudenci.—*Remei* provident!!

Remei.—*Prudenci*, quan no botzina, és confitura de prunes!

Prudenci.—Deixa't de befes i digan's les nenes com són!

Remei.—Se't desfaran a la boca com peres de suc. N'hi ha per als gustos més exigents i més complicats. Honorarem la revetlla de Nadal, fent venir les noves al saló. Guardo l'estrena per a la clientela selecta. El cap d'un partit. El cap d'un altre. El representant aristocràtic del proletariat!...

Viatjant.—*Viatjant* de sabons feniats i d'alcohol de menta!

Remei.—Manca el Notari!

Viatjant.—La balança!

Remei.—Decantada, com és natural, vers la veritat i la justícia!

Fe.—Inclinació meravellosa! Permet caure sempre de quatre potes, com els gats!

Prudenci.—El Notari es va llampanant de roig! Ja es diu republicà de tota la vida!

Fe.—Com tants d'altres! El blau —mantell de Verge— s'ha destenyit un xic. El que no vol dir que no torni!

Remei.—Prou xafarderies! Que no em vinguin amb lluites d'idees a mi! M'agrada el meu ofici, perquè no em calen els mals de cap de pensar!

Viatjant.—Malgrat això, una mestressa de prostíbul no deixa d'estar ben situada per a actuar en afers polítics!

Remei.—Hi ha qui ha dit que sóc l'àrbitre dels destins del poble! Callau! Les nenes!

S'esbatanen les cortines del fons compareixen les nenes. No saben la terra que trepitgen i van un xic encongides. Els passa aviat. Vesteixen robes de nit.

Rosegons.—Senyors!

Josafat.—Els oncles de sempre!

Mirte.—Monsieurs! Bon soir!

Darrera de totes entra l'*Endolada*, la qual saluda amb desmenjament dona una ullada a la clientela, i calla. Silenci llarg. Examen i contemplació per part d'ells. Marruqueries i promeses mudes, per part d'elles.

Remei.—Què els semblen? Els he volgut enllepolir! Mai n'havia tingut un assortiment tan variat!

Viatjant.—No són tan impúbbers com semblava en l'anunci que n'has fet. Però no són de rebuig!

Prudenci.—Entrin, marrinxetes! Posin-se a to!

Fe.—Menjables!

Viatjant.—Vols dir-me el teu nom, nena francesa?

Mirte.—*Mademoiselle Mirte.*

Prudenci.—I el seu?

Endolada.—L'*Endolada.*

Viatjant.—De qui portes dol?

Endolada.—De mi mateixa!

Rosegons.—Es anarquista!

Remei.—Triada expressament per a l'*Adroguer*!

Fe.—En afers de marrinxes, les cor-religionàries no m'han entrat mai!

Mirte.—*Le charmant home!* En pac jo, que sóc de *postín*, tots els meus grans èxits els he tingut entre lliurepensadors!

Fe.—No ets lliurepensadora?

Mirte.—Anticlerical, jo? D'esqueres, jo? Tinc principis! Sóc filla de gent bé! He après el francès en les “*Dames Blanques*”, i l'he practicat en els *dancings*! Toco el piano i pinto roselles i clavells. Per tradició, sóc monàrquica! Si he vingut uns dies a muntanya, ha estat per aprofitar la neu.

Viatjant.—Corres amb *skis*?

Mirte.—Correré amb tu, *mon beau gars!*

Remei.—*Ferreret!*

(*Remei*, escolta. Silenci.)

M'ha semblat oir les xerrameques del nano. Quan arribi, enllestiré l'arbre nadalenc d'una revolada. Què els sembla? No m'han felicitat!!

Tots.—Oh! Oh! L'enhorabona!

Uns oh! d'aquells que es fan després de l'esclat d'un coet volador amb cua d'espurnes colorides.

Remei.—La meua cuqueta de llun ha anat a “*El Mico Ancestral*” a comprar candelos i rodelles.

El Viatjant crida l'Endolada, la qual té la cara entre les mans i s'immobilitza com un fum pesat en dia de calda.

Viatjant.—En qui penses?

Endolada.—El Nadal passat era a la capital. Quan queien les dotze, jeia amb mi un home de cabell esbullat i d'ulls perduts! Qui era? Els seus ulls cremaven! Tenia el respir de foc. Vaig sentir el desig foll que aquell home em donés un fill! Tinc el convenciment que m'hauria fet mare d'un nou Lenin.

Prudenci.—Aquesta dona és tocada de l'ala!

Endolada.—El burgès panxut mai no ha pogut sentir les inquietuds dels pobres! Es casat, vostè? Digui'm: per què s'ha casat? Ho ignora? Li diré jo! Vostè s'ha casat per poder enganyar la dona! Oberta damunt la vida hi té una sola finestra: la que dona a l'hort on nosaltres creixem con fruita maledida!

Remei.—Discursets, no, filleta! Tu mancaves! El meu Notari diu que l'establiment sembla l'Àgora!

Viatjant.—L'Endolada és una tenebra!

Mirte.—Sempre li dic! Quan s'és més trista que un cotxe de morts, es tira per criada d'hospici o per treure l'aigua de la panxa dels ofegats: mai per dona de plaer. N'és pas?

Prudenci.—Naturalment!

Josafat.—Que prengui model de mi! Josafat té els set colors de l'iris! Tot el meu afany l'he posat en ésser vidre. Quan bec benedictina, tinc un color verd com el d'aquells somnis que et xuclen cap endins, cap qui sap on! Quan bec whisky, brillo amb una dolça ganyota d'òpal: una dolça ganyota vergonyosa. Quan bec absenta, sóc com l'aigua de mar quan la talla el rem. Quan bec kummel, sembla que posi vidres d'augment als ulls cansats. Tinc clients que s'embriaguen mirant-me!

Prudenci.—Aquesta ens convé!

(Abraçada.)

Josafat.—No m'apretis el cos! Porto una roba de seda que s'afluixa com l'escorça dels saücs. Puc quedar-te nueta dintre dels braços!

Prudenci.—Visca la... Com et diuen?

Josafat.—Josafat!

Prudenci.—M'estimaràs?!

Josafat.—Tinc valent! Un embriac que, en ficar-se al llit amb mi, obre la

finestra i bufa l'electricitat del carrer per quedar-se a les fosques!

Prudenci.—Garsa! M'has robat el cor amb el bec!

Josafat.—Te'l tornaré! Sospito que és de llautó.

S'ouen timbres i cant pessigat, com de sonsònia.

Remei.—Arriba el meu nano!

Remei va a la porta.

Tots.—Visca el nano!

Remei.—Arriba també el meu Notari!

Tots.—Visca el Notari!!

Remei.—Nenes, un himne! Entren, alhora, l'amo de casa, i l'èxtasi del cor!

Gatzara. Cants. Entren el Notari i el Ferreret. L'un, 60 anys; l'altre, 17. Ambdós tipus clàssics: l'un, de Notari d'estampa; l'altre, de cupidell de crom.

Notari.—*Gaudeamus!* Oh! Oh! Els veig de festa! Me n'alegro! I s'està bé, al salonet! Han vist com neva?

Les nenes passen per davant del Notari en teoria llangorosa. L'Endolada no es mou.

Boniques! "Afrodisíiques"!

El Notari, sense deixar el seu gran posat d'eminència rural, toca la barbeta a les nenes. Remei, que demanava comptes a Ferreret, ho veu. Ferreret garla i trampeja. Remei s'apropa al Notari, somrient.

Remei.—Ep, que no són per tu!

Presentació del gran home a les companyes.

El Notariet de casa. El meu rei! La intel·ligència de la ciutat!

Notari.—*Mulieris venustas!*

Remei.—Tal com el veieu, fa por el llatí que sap! És humanista! Tradueix Sèneca i Ciceró. Tots els humanistes tenen coses de Notari, i tots els Notaris coses de poeta i d'humanista: un poeta que s'ha ofegat dintre les escriptures i les humanitats!

Notari.—M'estimes?

Remei.—Portes la paga del mes?

Notari.—I la propina de Nadal, dolentota!

Remei.—T'estimo!

(Agafa els diners.)

Notari.—Seguin! No facin compliments! Vinga festa! Han vist com ne-

va? Crec que ja els havia parlat de la neu!

El Notari entreobre els estors del balcó. Uns, s'apropen. Remei aprofita el badar del Notari per parlar al Ferreret.

Remei.—I el nano, què diu?

Ferreret.—Espero també el sou del mes!

Remei.—Pinxo! Si no fos que xucló la teva joventut com un bombó!

Remei arranja l'aubre. Converses en grup.

Què els sembla l'arbre? Un pivot nadalenc amb flaire de gebre! Escollit d'aquesta criatureta!

Ferreret.—Criatureta?

Guinyada i ganyota de gairell.

Prudenci.—Gairebé juraria que no es trobarà a la ciutat un arbre de Nadal igual.

Remei.—Exagerat! El de l'Alcaldeessa sempre supera el meu! I ja no vull parlar del de les monges, que em tenen declarada la competència més aferrissada en això de l'arbre! No va prohom a veure el d'elles que no li preguntin: "Ho diu per complaure'ns, que el nostre és el millor? Vol dir que no en coneix cap de més esplèn... i que no s'atreveix a confessar-ho?"

Mirte.—Sentiran el piano! Música i amor sempre van junts! *L'air de famille!* Va?

Prudenci.—Toca schottis i black-bottoms. Les de casa m'acaben de fer les tardes dominicals impossibles, tocant coses de Chopin i d'un tal Liszt!

Mirte.—Els cantaré una cançó romàntica!

"La neige tombait au dehors"...

Canta i juga el piano.

Rosegons.—En nit com aquesta no més s'hauria de poder cantar "Els Pastorets"!

Endolada.—Comença el calvar!

Josafat.—I el ball de titelles! Aiguardent!!

L'espetic d'un tret trenca la festa. Seguidament n'espeteguen uns altres. Xiscles.

.....

RAMON VINYES

Decorat del Mestre Salvador Alarma

Nostra Senyora de París

Decorat del Mestre Salvador Alarma

La Campana submergida

Decorat del Mestre Salvador Alarma

Decorat nedit

Decorat del Mestre Salvador Alarma

La Baiad-ra

LA VISIÓ D'EN JOAN BLAVA

ONTRA el seu costum, aquella nit, En Joan Blava, durant la conversa que sostenien els seus companys de cafè, no va obrir els llavis ni per dir: aquesta boca és meva.

Cadascú hi deia la seva, i ell els escoltava embadalit, obrint els ulls desmesuradament, com si cada fet que hom explicava fos una important descoberta de la qual la humanitat no n'hagués tingut esment fins en aquell moment històric.

—Què hi dius tu, Joan?—li feien, de tant en tant, els contertulians, es-

tranyats de veure'l mut i amb tan gros astorament.

—Oh, no res; no dic res, jo. És molt estrany això molt estrany, i molt gros. Sinó que ho dieu vosaltres, ho posaria en quarantena.

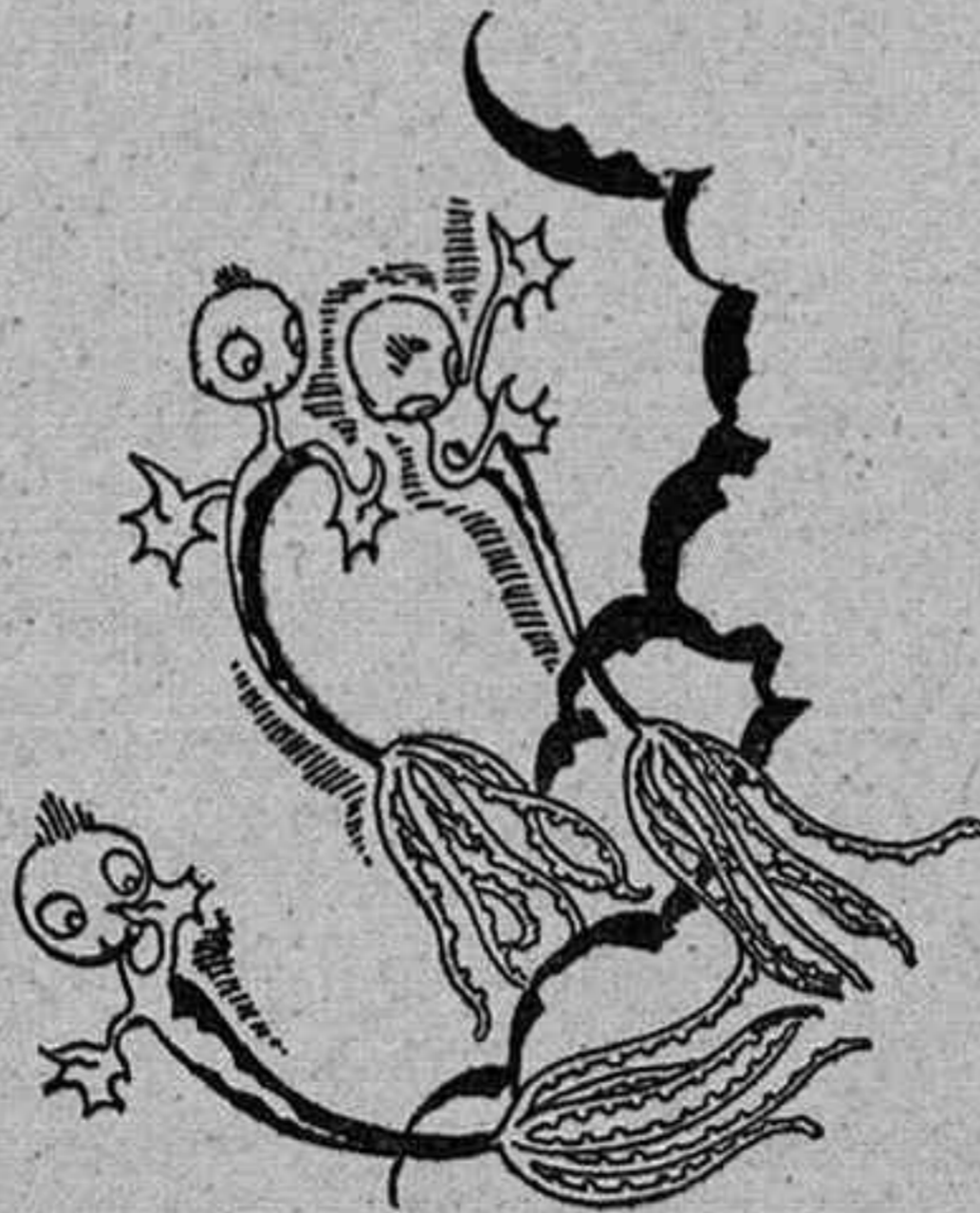
Quan declarava el seu dubte, es feia a la taula un avalot de mil dimonis. Dir que no ho creia ell, En Joan, el mentider més fantasiós de la terra, l'home que només deia veritat quan s'equivocava, era cosa de prendre-ho a broma.

Cert que el tema de la conversa versava aquella nit en fets que eren per fer dubtar l'home més crèdul i de bona fe. En Miquel Juneda, que havia assistit, la nit abans, a una conferència espírita amb experiments pràctics, explicà algunes proves reeixides, i ja va estar armada la cosa. Allí es parlà d'aparicions, de casos rars de telepatia, de casalots abandonats on els follets, o aneu a saber quina mena d'ens misteriosos, hi esbravaven llur fúria faceciosa tot arrossegant cadenes, trencant vaixelles i fent córrer els mobles d'ací d'allà amb unes remors profundes, cavernoses, esfereïdores; sorolls que no eren ben bé sorolls: una mena d'aldarull insòlit, com el tro llunyà... No, no és això, encara: un tro que no arribava a tro... Imagineu-vos que eis so-

rolls tinguessin les propietats de l'aigua, i en fendir l'espai, es glacessin les ondes sonores; i després, en una reacció calòrica, es desglacessin i... Ja hi som! Això és això: un comprimit, una conglomeració de sorolls que es va desglaçant a pleret, dolçament... Ruuum!... Raaam!... Paaam, pataaam!... Barraboom!... Puuum!... Pum!... Pau...u...u...u...m!

A aquesta pintura macabra i tenebrosa solia afegir-hi el narrador, amb sòlides pinzellades d'un realisme en to major, l'esfereïment dels veïns encuriósos que assistien cada nit a escoltar amb el cor encongít com una esponja seca el misteriós concert en *De Profundis*, dissonant melodia no imaginada encara per cap compositor futurista.

—M'hauria plagut de trobar-m'hi—féu En Joan amb un filet de veu prima i un to dolçament arrossegat i llis, llis com l'esquitllada suau i pastosa d'una angüla que s'esmuny de la mà. En els seus llavis es dibuixà un somriure ingenu, un somriure de badoc que s'abstreu de tot el que el volta davant l'espectacle inesperat i insòlit que el meravella. Els ulls li brillaven amb una fulgor immòbil, com la mirada de l'òliba; aquella fixesa mateixa, però sense el punt feridor i penetrant de l'ocell xuclallànties. La seva imaginació ja s'havia arborat amb les contalles d'aquelles narracions esotèriques, i començaven a zumzejar-li el

cervell amb mil visions fantàstiques i espantables d'un món d'ultratomba que, eixint d'una fumerola espessa i marejadora, es precisava més i més, fins a esdevenir real i clar com la llum del dia...

Cloïa les parpelles, mentre els altres seguien en llurs peroracions, i, estrany a ço que deien, atent només al poliorama bigarrat i suprahumà que es desvetllava en la seva ment tempestuosa, veia esquinçar-se un núvol atapeït que foragitava pels badalucs oberts amb la dalla dels llamps una allau d'éssers estrafolaris, estranys a tota concepció humana. Dones que no eren dones, una mena de bruixes rares vestides amb parracs multicolors, de cos afuat, prim com una corda de guitarra, i caparró menut i esfèric del color i dimensions de la taronja. En veure-les—millor dit, en imaginar-les—, li acu-

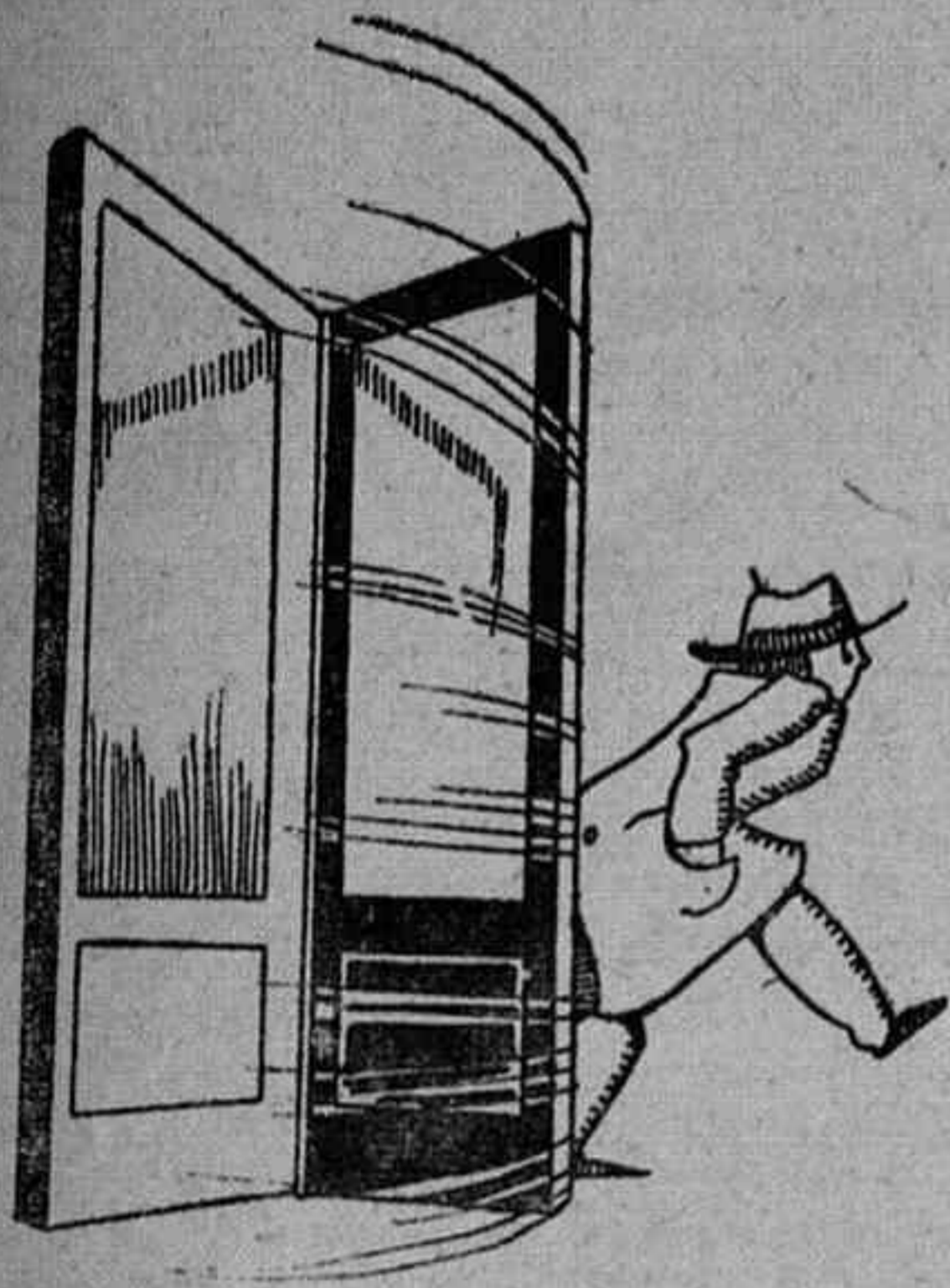

dia a la ment la imatge d'uns espolsadors. En l'aquelarre de sorolls nocturns—pensava—, els follets deuen fer dissabte amb elles: a cada colp un esgarip, i heu-vos ací la remor sorda i estranya. Després seguien una mena de cavallots, amb cap de perdiu, bec de cigonya i potes de cranc, cavalcats per uns homúnculs panxuts, de cames i braços prims com canyes, secs i curts, que acabaven en urpes. D'ulls, no en tenien. Una mena de trompa els eixia de la nuca i la feien giravoltar d'ací d'allà—tal un periscopi—, bo i escampant a través d'un globus com el puny, gelatinós i de color opalina, un feix de llum roent en la qual capgirellaven, com en els raigs de sol el polsim inquiet, una munió de rèptils arbitraris que escopien unes baves de color verd maragda, fosforescents i meloses, que s'anaven inflant, inflant cada vegada més, com les bombes a gas de la xicalla, i esclataven a la fi amb eixordador cruixir de canyes seques i miols de gat, tot escampant una granotellada croadora i saltironaire.

—On ets, Joan?—li féu un dels companys, tustant-li l'espatlla per tal de treure'l d'aquell embadaliment. —Que no ens escoltes?

Joan, sota la influència de les seves

elucubracions, es trobava en el punt dolç per dir-hi la seva. Esguardà fit els seus companys un curt espai, i, seriosament, desplegà els llavis amb aquests mots:

—Tot això no és res. A mi una vegada me'n va passar una que...

—Ja hi som, ja l'ha pastada. Bola! Girem-nos les gorres.

—Amb vosaltres no s'hi pot parlar seriosament — replicà molt ofès. — En tota la nit no he dit paraula, i ara... Prou! Deixem-ho córrer. Ja que és mentida, val més que no ho conti. Dormiu de gust.

D'una revolada agafà el barret i sortí del cafè com una bala. Els companys de taula comentaren el fet amb una riallada i, després de posar-se els gavanys, cadascú se n'anà camí de casa.

II

Feia cinc dies justos i cabais que En Joan Blava no havia comparegut al cafè ni a la tarda ni a la nit. Aquesta absència començava d'inquietar llurs companys. No podien suposar que per aquella bromada innocent hagués deixat llur companyonia. Mils de vegades li havien retret la seva afició a mentir, i mai no s'havia mostrat molest. Adhuc el motiu de Blava que sempre ajuntaven al nom de fonts com a un adjectiu indispensable, li l'havien tret ells; i Joan, tot i saber-ho, no se n'ofenia.

—Potser ha sortit de Barcelona! O potser està malalt!...

Tot fent aquestes conjectures, es trobaven una nit al cafè i a la taula de costum, quan, per allà a quarts d'onze, de cop i volta gira el torniquet, i es presenta el nostre home, amb una gorra ensorrada fins les orelles, embolicat amb una bufanda, i es planta a la taula dels companys.

—Cafè, com sempre, oi?—li féu el mosso. I ell, alacaigut i pesarós, com si de fatigat no pogués ni parlar, li contestà:

—No; tilla amb aiguanaf. Estic malalt.

—I doncs, què ha estat, això, noi? Un cadarn, la grip?

—Ni grip ni cadarn. Vulgui Déu que mai no us trobeu en un cas semblant. La vida està plena de misteris. Mai no m'havia fet por a mi la mort; però, ara...

—Bé, què t'ha passat? Explica't d'una vegada.

—No res—féu ell amb un gest displicent. —Val més no parlar-ne. Potser tampoc no em creurieu i...

—Digues, home, digues. Què ha estat aquesta malaltia, de què ha vingut?

—Doncs ha vingut... Us en fareu creus. No recordeu aquell company nostre, En Maties Oller?

—Aquell que va anar a l'Havana farà cosa d'uns cinc anys?

—Justa.

—Si van dir que havia mort...

—Si ha mort o no ha mort, no sabria dir-vos-ho; però puc assegurar-vos que l'he vist i fins he parlat amb ell fa quatre dies. L'endemà de deixar-vos a vosaltres.

—Es a Barcelona?

—Per què no el portaves?

—A Barcelona ja no hi és. I no l'he portat perquè... Perquè ja torna a ésser a l'Havana... o qui sap on.

—A l'Havana? — féu En Carles, sorneguer, tot esguardant de reüll i significativament els seus companys.

—No cal que m'ullis amb malfiança, no. Qui sap on ha anat. —Féu una pausa, girà els ulls en blanc, exhalà un sospir i mormolà entre dents: —Misteris, misteris — ... Clou els llavis, fa

un moviment de cap i prossegueix:

—Vaig trobar-lo al port. Així com sempre vinc pel carrer Ample, aquella nit em va agafar la rauxa d'emprendre via pel Passeig de Colom. Venia fumant una cigarreta i comptant els estels, quan, de cop-i-volta, se'm plantà al davant un bigardàs fornit i ben plantat, roig de cara...

—En Maties!

—Justa! En Maties. Ja podeu suposar el meu esbalaiment. En tot podia pensar, llevat d'ell. I amb més motiu, després d'haver corregut la nova de la seva mort. M'abraçà tan fort, que em cruixiren els ossos de la caixa. D'ençà de llavors m'ha vingut aquesta tos seca i persistent—digué tustant-se el pit amb el palmell de la mà i estocsegant treballament per primera vegada. A partir d'aquest instant els atacs de tos es succeïren amb freqüència progressiva. —M'agafa del braç — ara, dos tocs de tosseta — i filàrem conversa

Rambles amunt. Parlàrem de la seva estada a Cuba, dels negocis que havia emprès, etc., etc., quan de sobte s'atura en sec, talment una frenada automàtica, i resta ert, palplantat. El seu

Pneus BERGOUGNAN

rostre s'esblaima i adquireix una tonalitat lletosa, translúcida; un to de vidre glaçat.

Ens trobàvem davant la Universitat, i el rellotge, que aquell dia anava a l'hora, tocava les dotze. Maties obri els ulls, que havia mig clos, es va refer i digué amb una rialleta de satisfacció: —M'havia espantat. No em recordava que ací seguiu l'hora nova. Tinc temps, encara.

Aquest concepte incoherent i vague va despertar en mi una certa sospita; però l'estat de l'amic, aquella pallidassa, aquell parar-se en sec, em feia pensar en la seva salut, per damunt tota altra cosa. Qui sap si aquella mena d'esvaiment era el d'una malaltia adquirida a les terres calentes. —T'ha passat, ja? — vaig fer-li. —Sí; no és cap cosa d'importància, amic meu; no et preocupis. —Vares estar molt malalt allà, veritat? —Molt, molt malalt. —Ací s'havia dit que... que eres mort. —Mort?... La mort, tal com l'enteneu vosaltres, és una paraula buida de sentit. Res no mor del tot en la meravellosa màquina de la creació.

—Però el cos?...

—El cos no és l'home, com el tronc no és l'arbre. Les formes externes, corpòries, la massa densa i tangible és la segregació impura d'una altra forma de matèria insensible per a nosaltres, no perceptible als ulls animals. Tots els nostres vicis, totes les nostres cupiditats, deriven de la carcassa innoble i feixuga que ens envolta. Som esclaus d'aquest embalum barroer i pesant, com la tortuga és esclava de la closca que la cobreix, i de la qual no pot desprendre's. La tortuga no viu sense la closca; però si mai veus una closca buida, no se t'acudirà pas de dir ni de pensar que aquella capsca escatosa sigui la tortuga. Tampoc no diràs mai, doncs, en veure un cos inerte: això és un home. I per bé que aquest cos es mogui al seu albir i bategui la carn, no pensaràs tampoc que la carcassa posada en moviment sigui en veritat de realitat l'ésser substancial, la força viva, immoridora, la llavor que creix i floreix i grana i fruita, i en el cor dels seus fruits serva recloses altres llavors

d'aquella força única i esporàdica que mou totes les coses i fureja en el tro, i en el llamp, i en la formiga, i mou les mars i aixeca les muntanyes. Pedres, terra, sol, estels, aigües, foc, éssers vius... Carcassa, tot carcassa! Cau la matèria, amic, finen les coses i es refan novament. I quan arribi l'hora de la desolació absoluta i definitiva; quan l'espantable *No-res*, concebut migradament per la nostra imaginació, embrutida amb el contacte llord i pesant d'una consubstancialitat matussera que ens fa innobles i macera la finor imponderable de la substància única; quan el buit horrorós arribat sigui, el germen espars de totes les llavors celebrarà la festa magnífica i apoteòsica del gran deslliurament; car, aplegant-se de nou, com altre temps foren disgregades, formaran el conjunt meravellós de totes les sensacions existents. El sepulcre és el porgador on comencen a podrir-se les nostres misèries; però en cada filagarsa de carn i en cada esquirla d'os s'hi enclou un puntet d'aquella força que ens és concedida, i de la qual no ens podem alliberar en el traspàs, i engendra cucs i tota mena de bestioletes immundes... Si creus que la còrpora és l'home, fixa't també com l'home podria ésser el cuc i les aranyes i els insectes que es nodreixen i creixen i es desenrotllen en la carronya pudenta i fastigosa d'un ésser que fou pensant, i encara dóna, en son extingiment, pensament i força a mils de mils d'animalons innobles. Tot és, i res no és...! Déu...! Principi i fi! Crist no ha nascut ni ha mort... Va prendre forma. Déu pare, Déu Fill, déu Esperit... Pregon misteri per a *vosaltres*. Per a mi, no! Tres persones i un ésser! Món, Vida, Mort! Tres dòlles d'una font única...! Tu no m'entens. Es clar! Et cal morir per poder veure amb magna lucidesa el do suprem del principi mirífic.

—Podries fer-me la mercè de dir en quin llibrot has llegit aquestes garrofes metafísiques que penges a l'esquena del pobre Maties?—Va interrompre un dels contertulians.

Una forta i unànime riallada, que

desconcertà momentàniament En Joan, va corejar la pregunta de l'Ernest.

—Te les empesques a preu fet

—Som a ple hivern, i ens has clavats l'hora nova pels nassos.

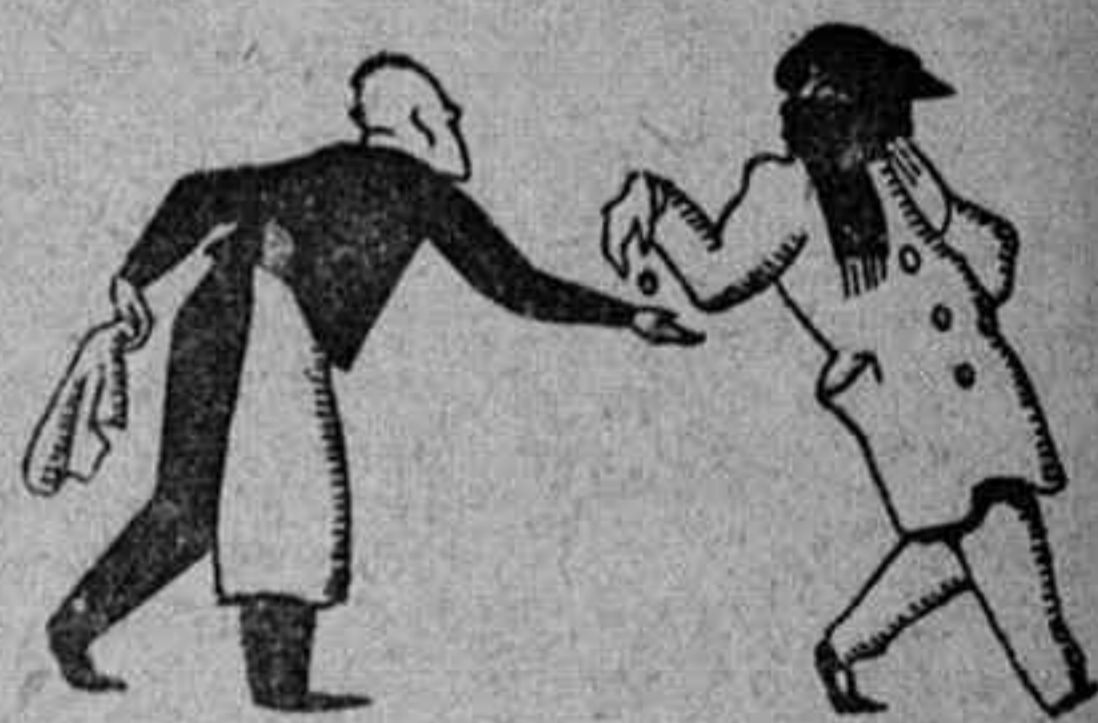
—Jo he parlat de l'hora nova?

—Tu, tu; a la Universitat, has dit

—Em deveu haver entès malament. En Maties no en podia saber res de l'hora nova... I, vaja, que no ho he dit.

—Encara voldria veure si és cert que l'hagi trobat—exclamà un altre.

—D'on voldríeu que hagués tret, si no, totes aquestes coses tan enigmàtiques i abstruses? Si jo fos un filòsof, bé; però no creguéssiu pas que pugui empescar-se-les un qualsevol, aquestes

complicacions. No explicàveu, avui fa cinc nits, aquells casos tan rars de telepatia i aparicions i sorolls misteriosos? Jo us escoltava a tots sense contradi-vos. I n'he llegit molts, d'aquests fets sobrenaturals. I, vosaltres mateixos,, per bé que us esforçàveu en aparències altra cosa, sentíeu el rau-rau per dintre, i dubtàveu; fins potser creíeu i tot. Jo no, no creia; però ara... ara haig de creure, perquè heu de saber que En Maties.

—Veig que t'ha passat la tos—li digué amb sorna un dels companys.

—No; és que quan parlo... Hem, hem!... quan parlo, em passa... Hem, hem! Veieu, ara que callo, ja la torno a tenir.

—Si te la vols treure, et donaré un remei que no falla.

—Home, sí. T'ho estimaré.

—Això que tens et fugirà del tot amb suc de garrofes tendres. A tu no et serà gens costós de trobar-ne.

—Per garrofes, rai!

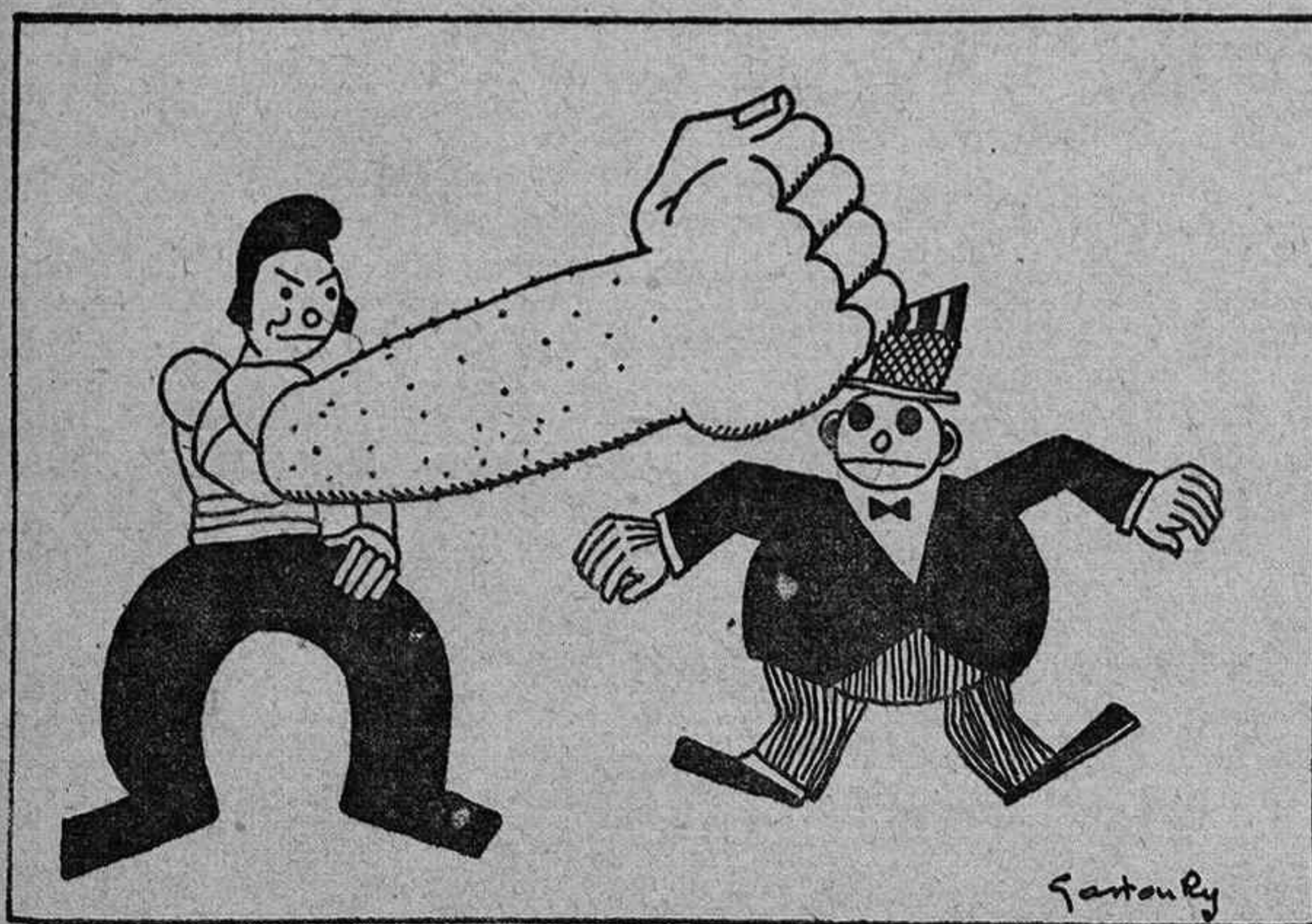
—La de sempre... Bé, vaja no vull enfadar-me. Cobre la tilla, Cisquet.

ENRIC LLUELLES

P n e u s B E R G O U G N A N

Espanya.—Si fa o no fa, tots estem igual.

LA POR

—Aquest puny, com ha crescut en poc temps!

El món reumàtic

EL món està reumàtic per tots quatre costats; reuma moral, reuma espiritual i reuma articular, o físic.

El món no és res més ni res menys que una immensa bola de formatge anquilosada, artrítica, rovellada de totes les juntures.

I diem el món en un sentit figurat i gairebé metafòric, per tal com ja se sobreentén, s'endevina i es dona per descomptat que, dient el MÓN, volem dir els habitants que hi vegeten, sien personatges de capa i espasa i nas descomunal, o sien pigmeus de saltiró curt i esguard enyoradís.

Si sou una mica observadors i teniu la dèria, o l'anhel, de saber el com i el perquè; l'arrel, les causes i els efectes de les comèdies i de les farses, de les tragèdies o dels drames terriblement poca-soltes, que, rodant per aquesta bola de formatge anquilosada, haureu presenciat i, alguna vegada, fins i tot, a contracor, n'heu estat comparsa o amic del protagonista... Si teniu una mania psicològica semblant o per l'estil, constatareu com el reuma—aquesta malaltia carregada de paciència i d'àcid úric—ha fet més mal que una pedregada.

I no ens referim solament al reuma que us rovella les articulacions per un excés d'animalons invisibles els quals formen l'àcid úric.

Ah! no: d'aquest reuma i de totes les manifestacions artrítiques, si en patiu, n'heu patit o penseu patir-ne, el metge potser us aconsellarà que us baralleu amb la carn i els licors i, per contra, que us feu amic, força amic, amb els banys termals. No. Concretament, no: d'aquest reuma físic o fisiològic és al metge a qui pertany parlar-ne i no a l'escriptor. Per tant, passem full.

El que nosaltres intentarem és fer una lacònica diatriba del reumatisme moral i del reumatisme espiritual.

Reumatisme moral?

Reumatisme moral és aquell que ha endurit la sensibilitat del cor humà i n'ha rovellat les frontisses.

Malfieu-vos de l'home que fa una promesa i no la compleix. Malfieu-vos de l'amic que no sap què cosa és l'a-

mistat i de l'home bo que no estima la Bondat; del company que a l'hora de perill i en moments de prova se us gira d'espatlles i es fa fonedís.

Rieu-vos del polític xerraire i petulant que promet demagògicament... la Lluna en un cove, o un cove curull d'aigua.

Malfieu-vos del comerciant que ofereix duros a quatre pessetes o una altra bajanada d'un caire semblantment embaucador.

Aparteu-vos de l'home mesquí, gasiu; del repugnant usurer de mirada escrutadora, de copets a l'espatlla i fregadissa de mans a tall de pedra foguera.

Menyspreu l'arribista, el marcmista, el situacionista i mancat d'ideals que no creu en res i fa la gara-gara a tothom.

Aparteu-vos d'aquell que no fa mai res ni mai deixa fer res.

Bandegeu el vanitós, el que sempre i a tothora parla d'ell, amb un JO, JO, JO, JO... de ressonàncies emfàtiques.

Allunyeu-vos de la Supèrbia i de l'Orgull nocius i carregats de fums.

El cridaner i perdonavides..., prou feina té d'haver triat aquest ofici i per tant, ai! perdoner lo.

Heu-vos ací, amics, una colla de reumàtics, el reumatisme dels quals és terapèuticament inguarible, per la poderosa raó que els metges no hi tenen res a fer.

Aquest és el reuma moral de perillósíssimes conseqüències.

I, ara, parlem una mica del reuma espiritual.

El reuma espiritual, tot i que no té els caires tan malignes que aquell, no per això és menys perillós i, sobretot, més insípid des d'un punt d'aguait de cultura i civilització.

A voltes — i això s'esdevé sovint — el reumatisme espiritual és una conseqüència, és fill del reuma moral. Puix quan un home s'endureix del cor... no tardarà inolt a mesellar-se-li l'esperit.

Alguna vegada haureu sentit a dir que un determinat ésser amb estat normal s'assembla a una nualeta, la qual cosa vol dir que aquell ésser — dona o home, tant-se-val! — tot viatjant, no sent cap inquieta curiositat, cap anhel d'assabentar-se, d'aprendre, de saber; no experimenta cap gaudi, ni cap neguit, ni cap emoció en el

EL VIGILANT DE LA REPUBLICA

transcurs del viatge, per molt captivador i encisador que aquest sia.

Doncs, bé: aquesta persona té l'esperit rovellat.

I pateix reumatisme espiritual qui no gaudeix en una bona lectura; el qui no sent una vibració sensible; com un pessigolleig als plecs de l'ànima, llegint, posem pel cas, "La Vaca Cega", d'En Joan Maragall, o "La Relíquia", d'En J. Alcover; als que els mots Fe, Pàtria i Amor pronunciats sense el més lleu xovinisme no li sonen a cau d'orella com una música celestial.

Tenen l'esperit atrofiat, artrític els que no estimen, per exemple, la gerdor tendra o el dramatisme d'una

cançó entonada amb sentiment i gràcia o amb gest emocionant de lluita i rebellia.

Tenen rovellades totes les cordes de la sensibilitat els que no senten com cal l'encisadora amistat d'un llibre.

Tenen anquilosat, reumàtic i anguniosament rovellat l'esperit els que prediquen per ací per allà, que sols de pa viu l'home.

I bé, lector amic: si per dissort teva tens algun símptoma de reumatisme moral o espiritual, ja estàs ben fresc si no cuites a dissoldre't l'àcid úric amb banys de generositat i dutxes d'emoció que eduquin l'esperit.

CARLES MONFAR

CLAROR RIALLERA

Es fon el plor del darrer estel
en les aigües mortes del jardí.
Aurora degotant — lluna-cistell —
dins les llacunes clares del matí

Sirena, camió, tram, piuladissa
de fulles verdes — angelets de sol —
pel mirall del passeig, la voladissa
enyora el niu d'amor d'un rossinyol.

Safareig amb vaixells — pol nord, bromera —,
submarí — picador —, guerra naval,
i els crits encesos de la mainadera
amb bandera de pau — el davantal.

Finestra oberta; persiana clara:
hi ha una mare que alleta el seu infant.
Ai, rossò encesa de la teva cara,
i l'enyorança de sentir-me gran!

El reialme vermell de les teulades,
aquell amor de fer volar l'estel
i la dolçor d'aquelles abraçades
sota el repòs mig adormit del cel.

*

La fruita ha madurat. Ametller tendre:
el braç floria la dolçor de pell;
les juguines d'infant eren tot cendra,
i el cor era tot ple d'ales d'ocell.

Es dolç el braç quan hem obert la porta
i cruixeixen les randes del vestit,
i aquell brill dels anells que ens aconhorta
com l'estel madurat en l'infinit.

Els teus llavis, la teva dentadura,
amb somriures de branques d'ametller,
el foc que porta una paraula pura,
i les rialles de l'amor primer.

Tot ha passat, l'infant i l'alegria
d'aquella olor de flor de pensament;
avui la boca eixuga l'ambrosia
amb el mossec encès de cada dent.

I si l'amor d'aquella edat primera
és com un sol que fon la joventut
i els records volen dins la polseguera
de l'or vell de la nostra solitud,

estrenyem tot el buit de l'abraçada
per espremer la mel d'un temps finit,
i el braç és una branca deslligada,
una vela que els vents han destenyit.

Però encara abrandem la copa encesa,
el vi novell que ens enforteix la mà:
l'amor d'avui té tota la dolcesa
d'una fruita que es fon en mossegâ.

IU PONS

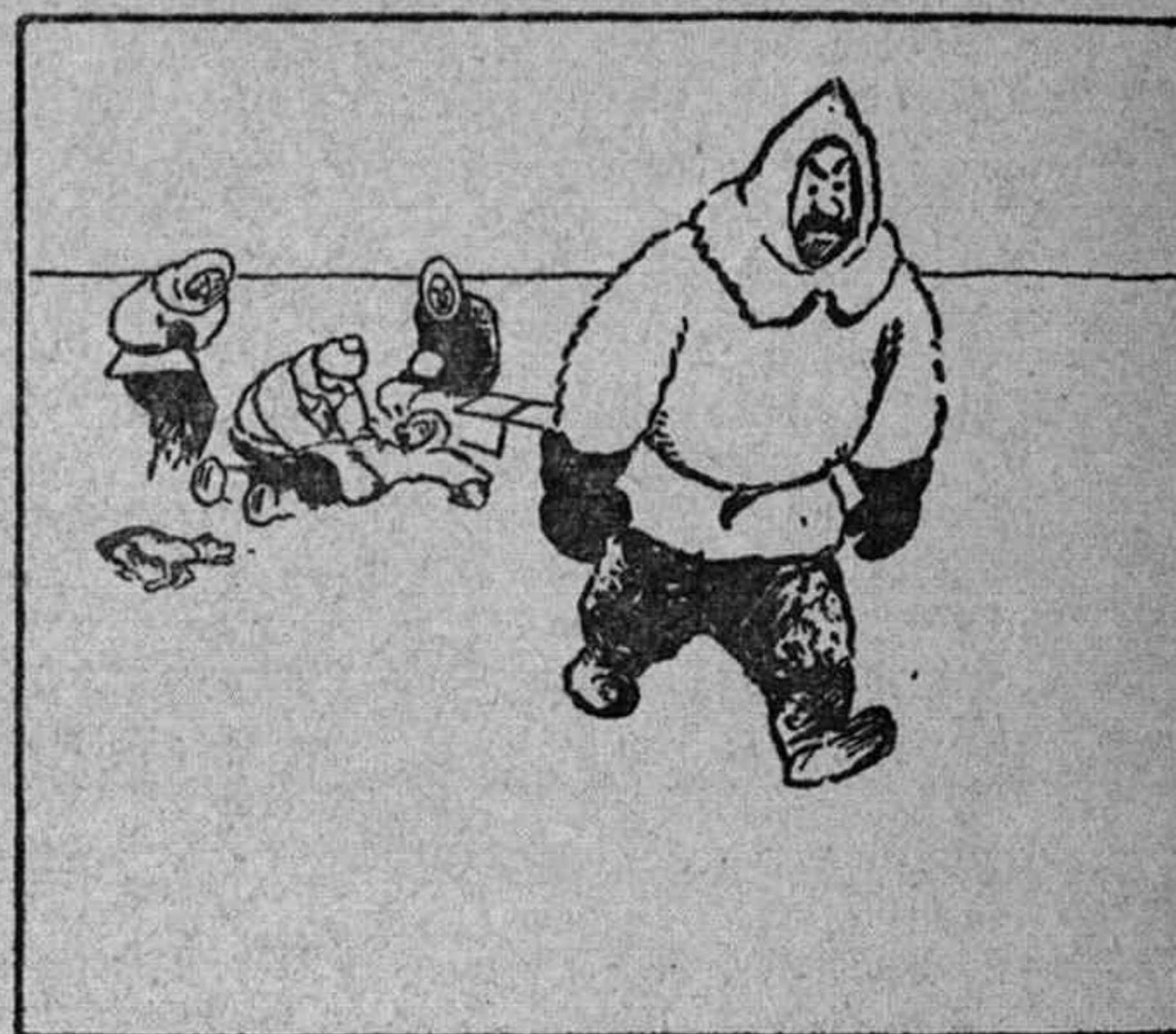
Uns valents exploradors estan cansats i mig morts.

Els peus se'ls hi van glaçant i de fred i fam moriran.

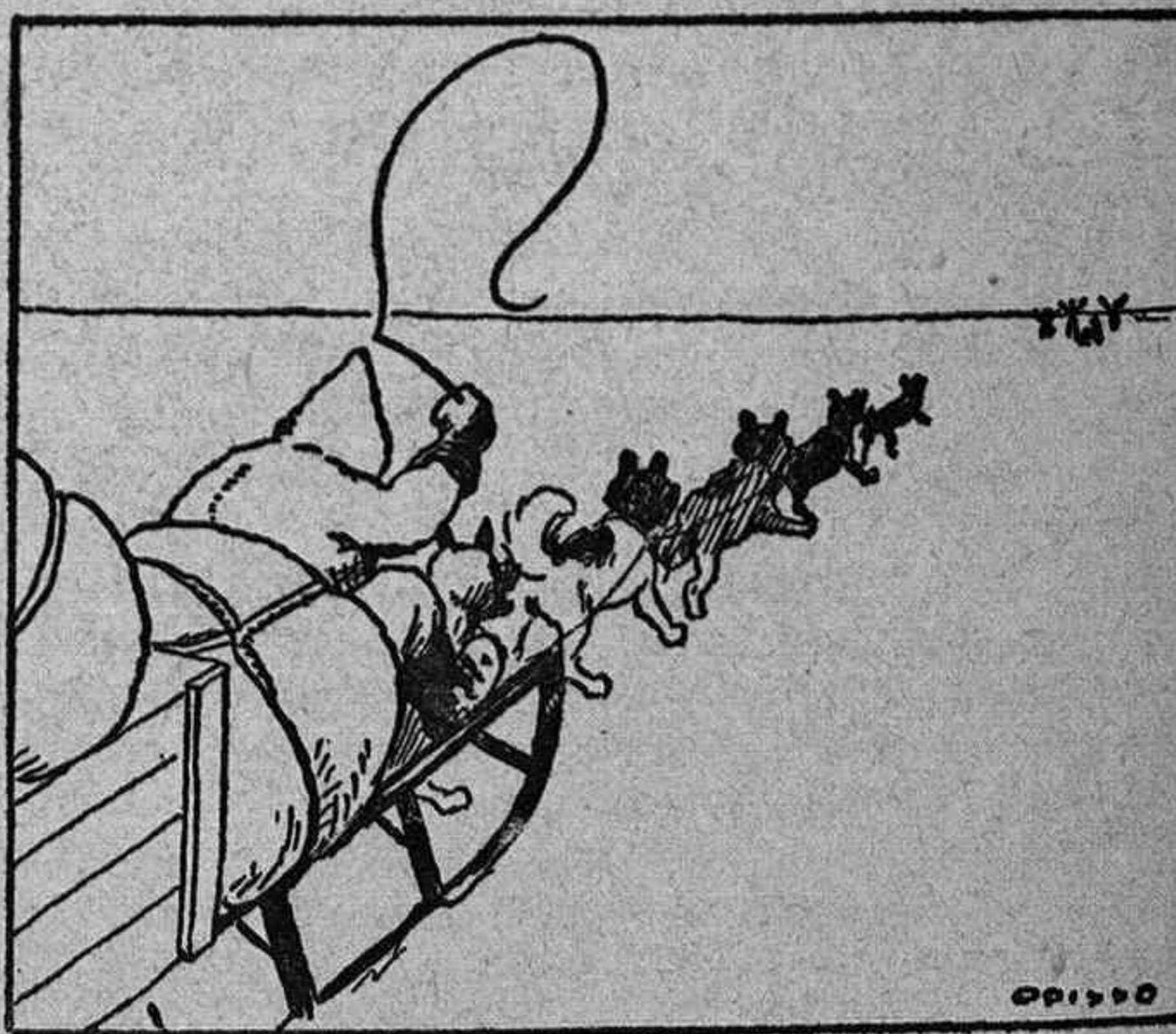
I com que no poden caminar menjar no poden anar a cercar.

Un sol n'hi ha que, per sort, era de tots el més fort.

Va caminant per les neus sense que se li glaçin els peus.

Gràcies als "Mitjonts Moltforts", els pogué portar socors.

MEMÒRIES D'UN LLIBRE

Sóc nou. Acabo de néixer. Tinc tres-centes planes i he estat valorat en cinc pessetes.

Per tal de poder comerciar amb mi, m'han exposat en un aparador on hi ha un reguitzell de germans que així que em veuen, em miren amb una certa enveja, amb un cert menyspreu.

No sé si tinc o dec donar-me importància.

Un rètol petit, breu, que acaben de posar-me al damunt, crida l'atenció d'alguns curiosos. El rètol diu així: "Acaba de sortir. Compreu-lo".

Passen unes hores, uns dies, unes setmanes, i ningú no s'interessa per mi. El sol ha destenyit lleument el color del meu vestit. Això em fa creure que no puc donar-me'n massa, d'importància.

Ara sóc tret del meu lloc i portat al taulell. Un diàleg entre venedor i comprador. Uns elogis per part del primer, un atrevit examen per part del segon, qui, poc escrupolós, m'ha obert de qualsevol manera.

Moments d'angúnia.

Se m'emportarà, aquest home gros-ser?

Tant m'ha elogiat el dependent, que, en efecte, l'home acaba d'ordenar que m'emboliquin. Ho fan en un paper fi que duu el nom d'aquella casa on he experimentat les meves primeres sensacions.

Ja he perdut tota orientació. No sé per on he passat ni on em duen.

De cop i volta em sento abandonat damunt d'un moble des del qual escolto aquest diàleg:

—Es d'amor?

—No ho sé. Es la darrera novetat literària. Si no et plau, el pots llençar. Què serà de mi?

Em sento pres entre les mans fines, satinades, d'una dona jove, que m'examina molt superficialment. Sembla que no es decideix. No sap si llegir-me o no llegir-me. Mira l'acabament,

i no li dec plaure, per quant, amb un gest d'indiferència i menyspreu, ordena a la serventa que se m'emporti.

La noia obeeix, i jo tinc encara temps de donar una ullada de rancúnia a la dona aquella, a la qual veig deixar-se caure d'una manera indolent a la "chaise-longue" i prodigar carícies a un gos petit, lleig i estrany, que juga inconscient amb aquella dona, més bèstia i més inconscient que el gos.

Aquí comença veritablement el meu calvari. No sé per quantes mans he passat ni quants ulls han intentat llegir-me.

La fi que preveia des de fa algun temps, avui s'ha dut a efecte.

M'he trobat, no sé com, i passant per dins de sacs i caixes de fusta, en una parada dels encants.

Entre mig d'uns llibres tant o més dissortats que jo, sóc llençat damunt d'unes fustes amb pretensions de taulell que sostenen uns capitells foradats pels corcs i apedaçats qui ho sap les vegades.

Observo el lloc: un carrer ample, ple de sol, amb un aire de dia de festa.

—I com és, mare, que ens hem quedat sense casa? Com és que ens han tret?

—Perquè diuen que als pobres ens convé prendre l'aire.

Sóc col·locat amb més o menys mirament. Compréc que els veïns que tinc ho són uns d'un comportament dubtós: dones impúdiques que mostren descaradament llurs nueses; homes invertits, amb paiames virolats que, asseguts en balancins, fumen "murattis" i "kedives", tot adoptant un gest indolent, una "pose" de "cocotte". Aquests llibres tenen uns noms estranys, i els compradors s'interessen per ells

Quan, per allà ies dotze, l'esperança de viure per sempre més així, havia pres en mi increment, un home, un obrer, s'interessa per l'existència meva.

S'ha cotitzat tan baix el meu cos —crec que n'han demanat tres rals—, que l'home se m'emporta.

He passat el diumenge entre les seves mans. Se m'ha endut a passeig, al cafè, al teatre... Està content de mi. I jo d'ell.

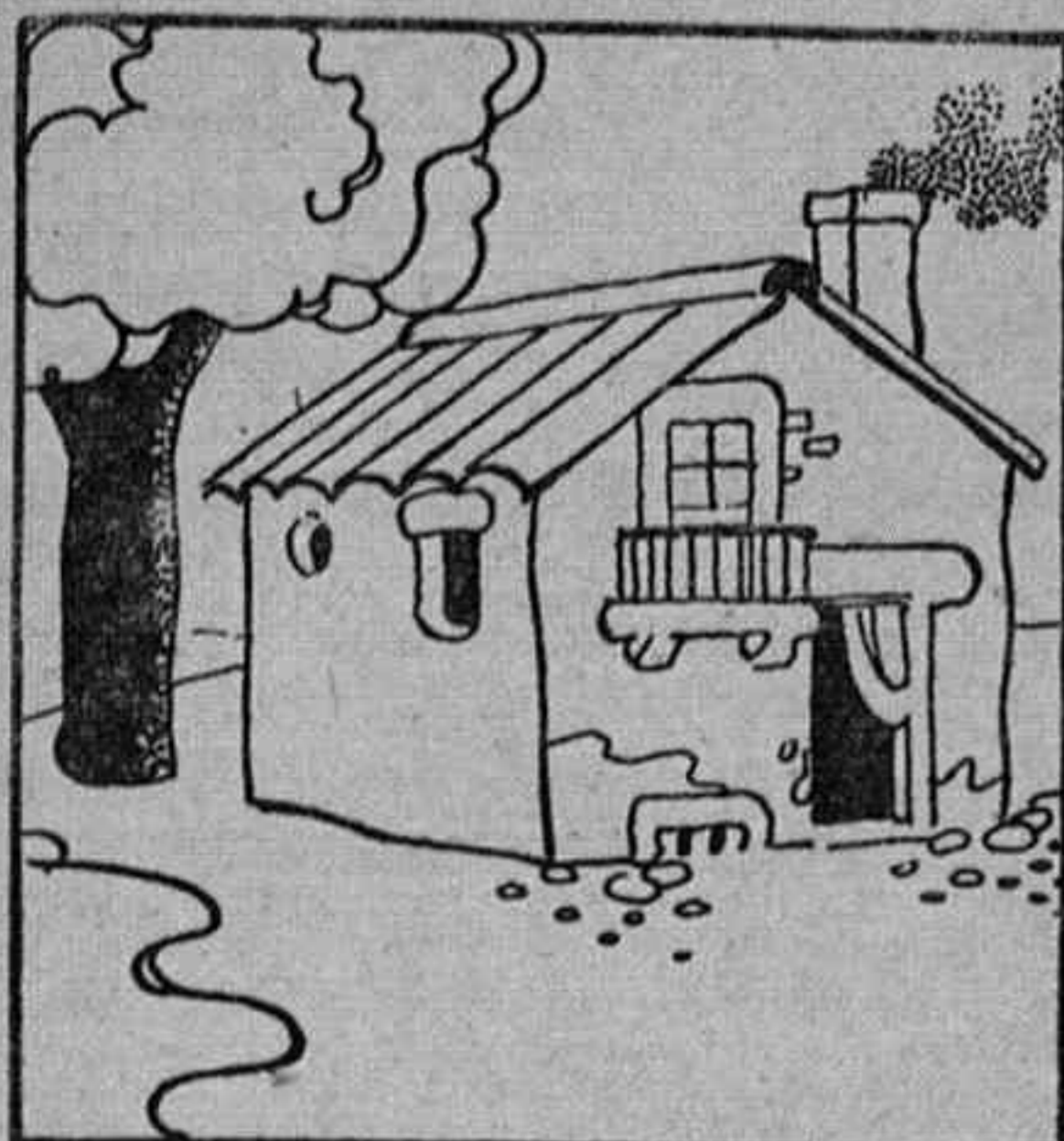
He fet un balanç del meu atzarós pas pel món de les lletres, de la cultura i de la civilització; he recordat l'opulència en què he viscut unes hores; de com m'han tractat els homes i dones que vesteixen de senyor i duen les mans "treballades" per exigències de la moda, i m'he trobat molt bé entre les de l'home aquell, que són rasposes i lluen, honrosament, l'estigma del treball.

I a la nit, quan m'adono que sóc deixat acuradament en una prestatgeria de llibres, espero el moment del silenci absolut i observo. Prop meu, uns volums: Schiller, Voltaire, Amiel, Diderot, Dickens... M'apropo ben bé a ells i em sento feliç. Entre mig d'aquests homes, ja no tinc perquè témer res. Em trobo en una casa de gent de bé. Una casa humil, de persones més humils encara, que no tenen altra riquesa ni més tresor que les flors, els ocells, els llibres...

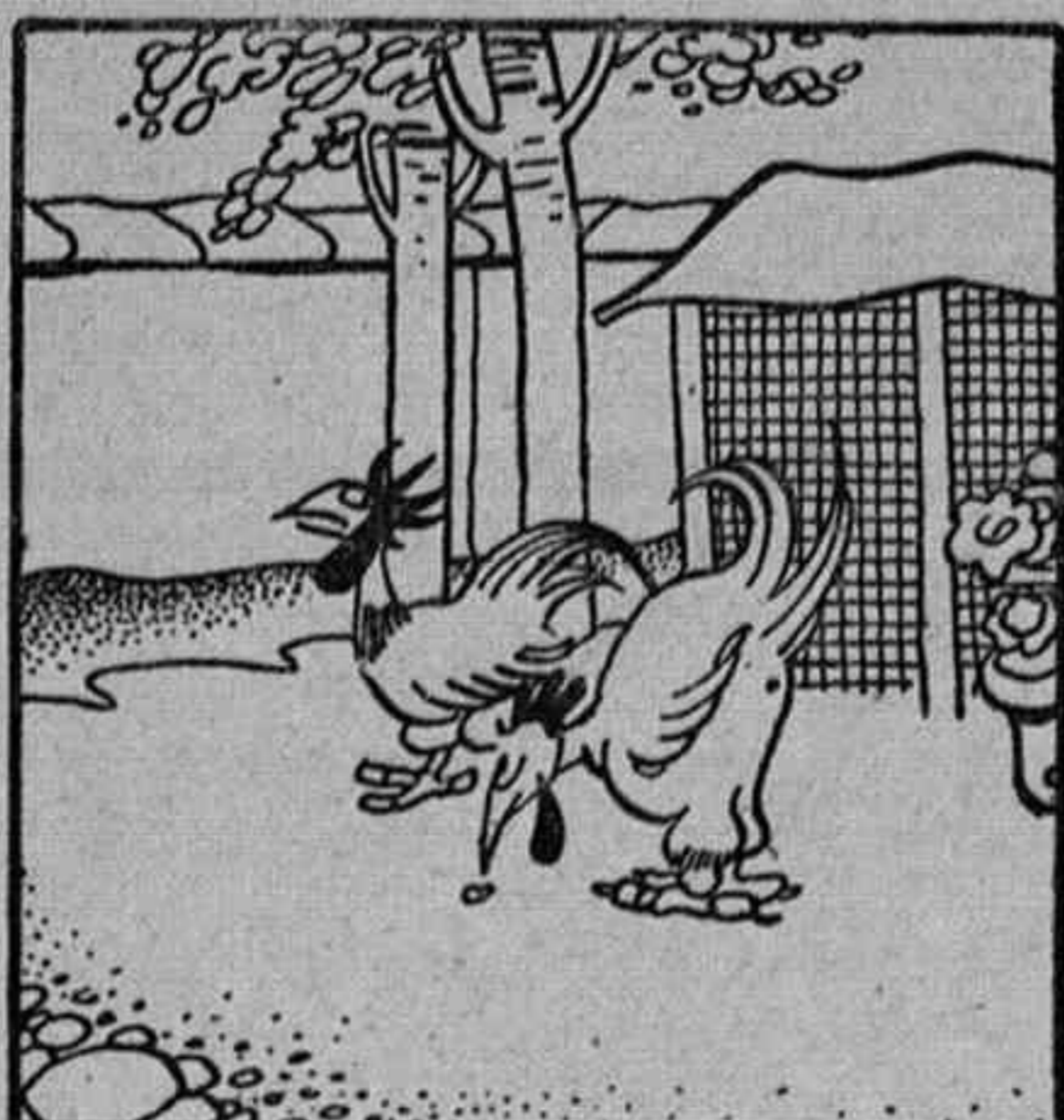
Tant-de-bo tots els meus germans d'aparador — no els d'encant — poguessin acabar d'aquesta manera!

AGUSTÍ COLLADO

"La Sempre Viva, S.A.", presenta el gran film "Sangre de patriota"

Local social i oficines

Estudi per filmar exteriors

The Pasta-Nagah, director

Pi Mentón, "meteur en scene"

Juli Vert, operador

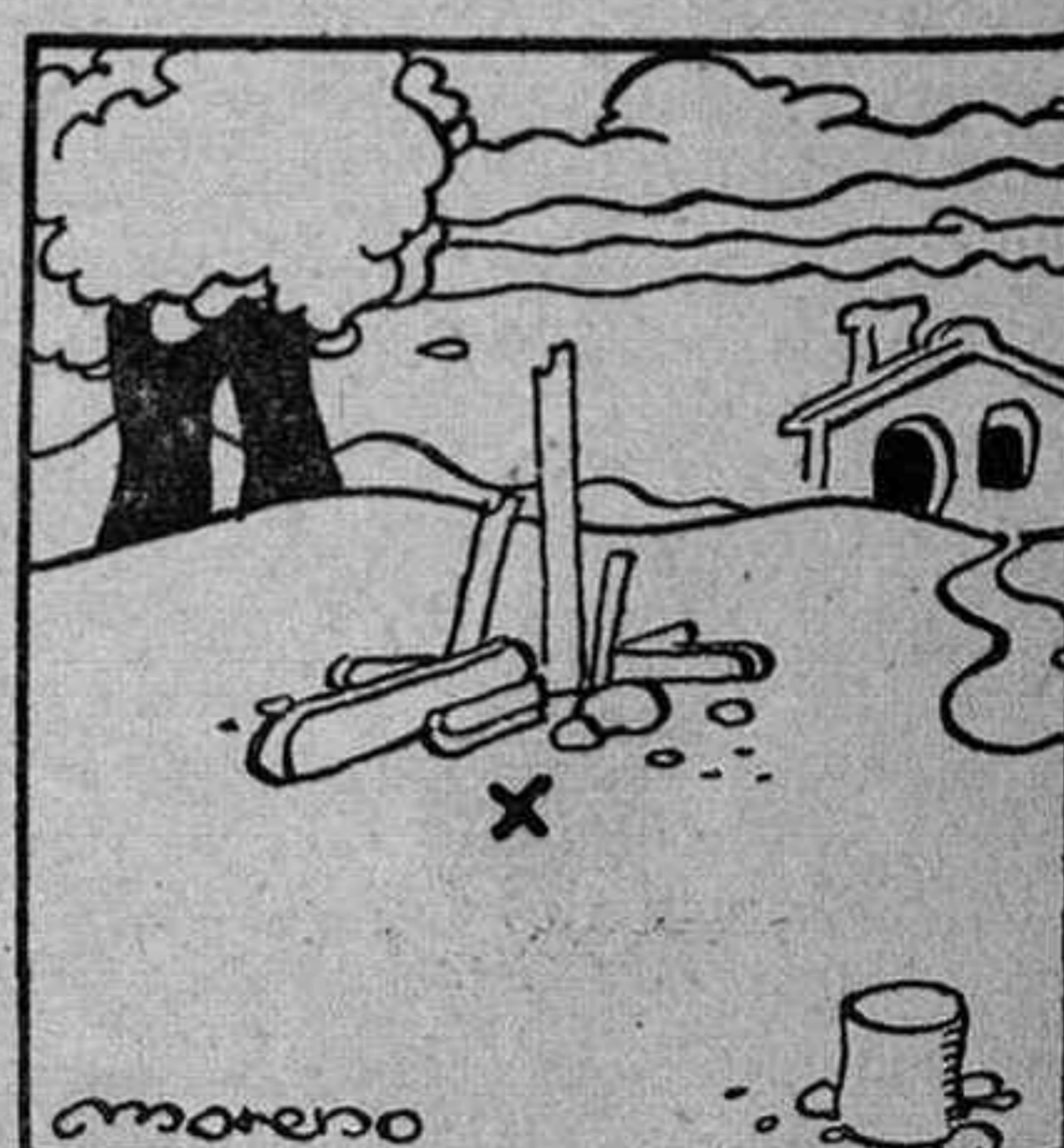
Rodolfo Valent Xino, actor

Pau Guerra, actriu

Altres artistes que prengueren part en el film

Vista del cinema on es va estrenar el film

PNEUS "BERGOUGNAN"

L' HONOR

A l'amic Lluís Capdevila

N aquella petita via de Guacanate, enclavada en una d'aquelles també petites, però estantisses, repúbliques americanes que es fan i desfan de la sortida a la posta del sol, vora la frontera de Nicòia, la nova produí profunda consternació. La calma feixuga d'aquell havent-dinat d'istiu es trencà com per encantament: el silenci cedí el lloc al comentari curt i viu, la son abandonà els ulls, i les ninetes esguardaven els passants, bo i inquirint dades de la tragèdia. Aquestes passaven de boca en boca, de taula a taula, de bar a cafè, per a tornar desfigurades al lloc d'origen, després d'haver fet el torn de les cases, tot just tranquiles amb llurs persianes closes, i ara esbatanades per la insana curiositat.

—Què diuen que passa?—es preguntaven els veïns els uns als altres.

—Diuen que s'ha clavat un tret—responia l'un.

—Oh, un tret! Se l'ha clavat després de matar la seva dona!—afegia un altre.

—Santa Maria, Mare de Déu! —deia, bo i senyant-se, una velleta neu-lida.

—I per què ho ha fet?—preguntava, ingènuament, un de més ençà.

—Ja podeu pensar-vos-ho!—responia el de més enllà. —Aquest joc...

—El joc?

—Sí, el joc!... Ja en farà, de desgràcies, si no el priven!

—Com que no ho poden evitar!

—I... com ha anat? com ha anat?—escometia el més curiós.

—Aneu-ho a saber!... Es diu que s'ha jugat els diners de la caixa del 715.

—Però... i la dona?—inquiria un altre del grup.

—Es un misteri. Diuen que la dona tenia molt mal demble.

—Ca, barret! — deia un altre. — Aquí hi ha llebre a jaç.

El cert era que, a la casa de la tragèdia, jeia en un llit el major pagador, ferit del cap, mentre a la cambra propera, la seva dona, mig embenada de cotons, responia a les preguntes del jutge militar instructor de causes. Dos companys del marit l'ajudaven en aquell trist pas.

—Sí, ha estat aquest canalla!—cridava, més que no parlava, la pobra.

—Senyora, assossegui's—li deia el jutge.

—No; si li haig de dir tot! Es un malvat! Feia poc que havia arribat desesperat, fora de si... S'ha jugat els diners que havia rebut ahir: els diners de tots. Jo m'he indignat i li he dit el que era: un lladre... sí, un lladre!...

—Li prego que no faci esforços. No cridi, senyora! Vostè necessita tranquil·litat—li deia un d'aquells senyors.

—Però jo he de dir-ho tot, tal com va anar!

—Tingui calma!... i vagi contant el que ha passat.

—Li he dit el que era: un lladre! Perquè no és pas la primera vegada que s'ha jugat el pa dels seus fills! Sí... sí, senyor!...

—Bé, conti això d'avui. De moment, és el que interessa.

—Llavors s'ha tret la pistola, i, en anar jo a tancar la porta de la cambra perquè els nens, pobres fills meus!, no sentissin les nostres baralles, m'ha pegat un tret... he perdut el coneixement, i no sé res més. Veritat, doctor, que no moriré?—deia, adreçant-se al metge que tenia al costat.

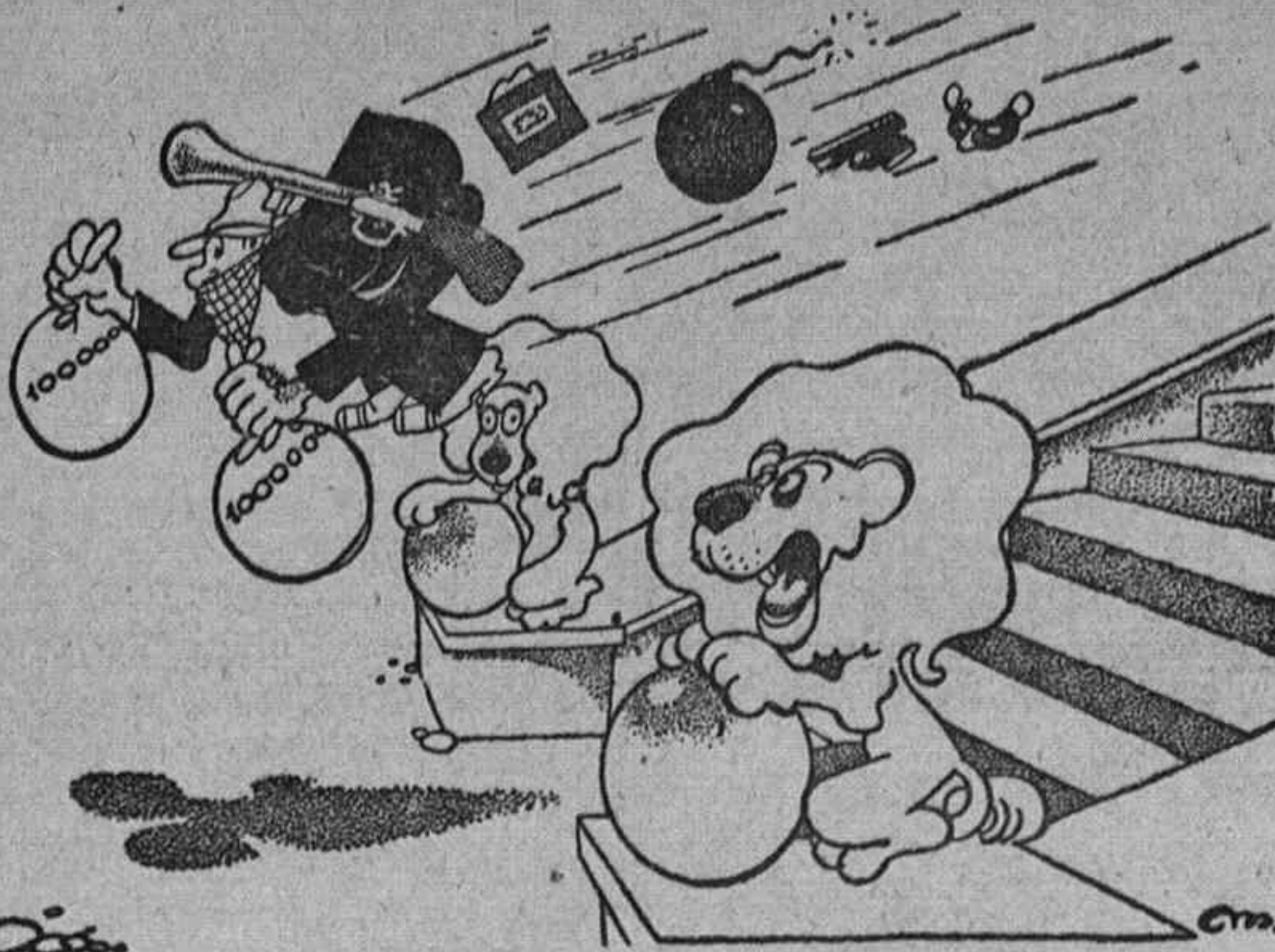
Entre tots l'aconsolaren i li donaren una nova injecció de cafeïna, que la reanimà fortament.

En un angle de la cambra, el jutge i els dos amics conversaven en veu

ELS IDEALS

—La Borsa puja... No hi ha perill, per avui...

EL DIPUTAT EXPULSAT

Els lleons del Congrés.—Ja comencen a escombrar.

apagada, però no pas tant que no s'entenguessin paraules soltes.

—No... no pot ésser... així—deia un.

—Però què vol fer-hi?... No puc pas...

—S'ha d'imposar.

—Ens perjudicaria a tots.

—... Jo... no m'atreveixo... La llei...

—... I els nostres sous?...

—La meva missió... s'ha de limitar avui...

—Demà seria tard.

—I doncs...

—Faci-ho per l'honor del 715.

—La malifeta d'un...

—... la taca fora per a tots...

—Se li ha de fer declarar...

—Però qui s'atreveix?

—Jo!—respongué el més vehement.

I avançant cap al llit, on la pobra dona era degudament atesa pel metge, digué:

—Pensi, senyora, que no es tracta del seu espòs: aquí es tracta dels seus fills. Vostè no pot permetre que visquin ostentant el nom d'un assassí!..

—Però s'ha jugat el pa de tots!

—Miri, això ja ho arreglarem.

—Vostè—intervingué el jutge—podria dir-nos si fou examinant la pistola que aquesta s'ha disparat.

—Ja els he dit com ha anat—interrompé la pobra dona.

—Però, si vol, podríem fer constatar el que ha dit el senyor jutge—afegia un dels amics.

—I els seus fills no en sofriran les conseqüències. Aquí tots som cavallers, i jurem que la veritat no sortirà dels nostres llavis.

—Sols així—insistia el jutge—evitarem l'oprobri per a tots: per a vostè i per al 715 regiment de la República.

—Faci-ho, senyora!—repetien alhora els bons amics.

I la pobra dona, amb el cap ja emboirat per l'agonia propera, féu un gest de: —Com vulgueu!

Uns papers que s'esquincen i uns de nous que febrósament s'escriuen.

Seguidament la mà de la pobra senyora, sostinguda per un amic, firmà la salvadora declaració.

... ..

L'endemà, a l'enterrament de la pobra esposa del major pagador, víctima d'un accident ocorregut en examinar una pistola, el comodor anà a saludar el jutge instructor: —Es dolorós, veritat?, l'exercir un ministeri sagrat com el de vostè. El felicito.

—Gràcies! —digué quadrant-se.— L'honor del 715 ho exigia.

—Te raó!—respongué el senyor comodor. I, en veu més baixa, afegí: —diu que vostè tampoc havia retirat el seu sou?

—Es cert, senyor comodor. Jo, com vostè, no tenia altre mitjà, per cobrar, que evitar la desqualificació i expulament del pagador. Sembla que les ferides hauran estat sense importàcia...

—Millor! Almenys que no es perdi tot. Si la desgràcia s'ha emportat una vida, almenys, l'honor...

—Ah, sí! L'honor restarà sense màcula: pot estar-ne segur el comodor. El major anirà restituint els cabals distrets.

—Reitero la necessitat que ni una paraula... L'honor ho exigeix.

—Sí, mon comodor: l'honor abans que tot!

I començaren a acomiadar-se del dol els assistents a l'enterrament de l'esposa del major pagador.

J. PUIG PUJADES.

FRASE FETA

—¡Dios mío, y qué solos se quedan los muertos!...

—Què dius, que hi ha pocs capellans?
—Sí; jo, de cada un en faria dos.

L'AMOR QUE SANCIONA

UAN Frídius trepitjà les arenes del circ, una tempesta de crits s'aixecà; mentre els uns l'acclamaven, els altres el blasraven.

Roma entera havia assistit a presenciar aquell espectacle, començant pels Cèsars del Mont Palatí, fins arribar a la plebs de la Suburra, el mal reputat suburbi de la gran ciutat, el qual s'aixecava en la vall situada entre l'Esquilí, el Quirinal i el Viminal, tan freqüentat per la gent de mala vida.

Se l'acclamava per la seva ardidesa, car havia tingut la gosadia de penetrar en el palau d'un cònsol romà mentre les dones hi celebraven la festa de la Bona Deessa.

El blasraven pel seu horrible sacrilegi, car les dones s'havien vist obligades a interrompre la cerimònia i cobrir les coses sagrades.

Ara anava a expiar el seu crim d'amor. Avençava amb altivesa davant la mort, com altres van a la victòria. Havia desbravat la vida, violentat el destí: havia anat cap a Frèdia. En franquejar el llindar de la porta que l'encarava amb la multitud, la seva primera mirada havia estat per ella. Només veia el seu caparronet d'ambre, ornat per un polsim d'or, i, guiat pels seus ulls, caminava amb pas elàstic, com portat per una boirina, en una ascensió lenta cap al país de la beatitud.

Sols veia a ella, i la saludà amb un: "Salve, Domina!" que planà sobre la cridòria del poble.

Ella! No es tractava d'una esclava d'Íllisia ni d'una vestal; el seu amor havia anat més enllà de les ambicions humanes; d'un cop d'ala atrevit, el seu cor havia tocat el cim, puix Frèdia era la filla d'un dels més alts patricis que gaudien dels favors dels Cèsars, amb els quals els unien també graus de parentiu.

La veia allà dalt, a la tribuna imperial, asseguda en una cadira de vori, tenint prop seu el rostre serè i la testa de l'emperador, coronada de llorer.

Frídius menyspreà l'Ave Cèsar!

del gladiador que va a morir; havia abdicat la vida i les seves vanitats. En aquell moment, per ell, no hi havia ni déus ni Cèsars, sinó una dona.

D'una mirada contemplà la gentada, panteixant de plaer, que havia anat al circ per fruit amb la seva mort.

Hi havia també germànics, gais, sirians, i grecs. Els senadors amb gramalla i laticlavi, els cavallers, els pròconsols, els decemvirs i els tribuns militars; hi havia les vestals, els sacerdots d'Isis i de Cibele, portadors de tofes d'espiga; dansarines d'Orient amb una mitra de color d'escarlata al cap; traficants i lladres; màgics de Caldea i venedors d'amulets; un ramat d'esclaus de cabells llargs i orelles foradades, i xicots amb túniques blanques enribetades de porpra, amb ferocitats de llobetons en els ulls.

Aquesta massa de gent frisava tot esperant l'espectacle emocionador. Un home, un patrici, distingit per les seves riqueses i la seva eloqüència, anava a morir pel pler de tots i pels ulls d'una dona.

Moriria? La incertesa palpitava entre els espectadors. El mateix condemnat era l'àrbitre del seu destí, i tots els ulls seguien els passos de Frídius, que errava entre la vida i la mort.

Aquest espectacle els apassionava més que una lluita d'atletes en el Camp de Març, més que una cursa de quadrigues en el circ, més que els jocs troians celebrats per la joventut romana, i més encara que una pírrica dansada pels fills dels prínceps asiàtics.

Era un sistema de suplici nou. Dues portes donaven a l'arena del circ: la una s'obria a un passadís llarg i humit que desembocava a l'antre on els tigres de Tartària, afamats per un llarg dejuni, esperaven la presa; l'altra s'obria a la cella d'una verge patricia coberta amb el vel de les esposades.

Aquestes dues portes eren iguals, hermèticament closes i mudes, no denunciaven res dels brulats de les feres o dels cants de la donzella. Al condemnat sols li restava encomanar-se als déus i deixar-se guiar per les veus

interiors. Podia escollir entre les dues portes: la vergonya i la mort, o l'amor i la vida. Decantar-se cap a les dents de la tigressa, o cap als braços de la verge.

I Frídius ni tan sols mirava les portes. La seva vista no s'apartava de Frèdia, talment com si volgués llegir la seva sentència en els ulls d'aquella que coneixia els secrets dels soterranis del circ: la fera ací, la dona allà. Ella era la que podia salvar-lo o portar-lo a la mort, amb un sol moviment de dit. I Frídius esperava aquest gest.

Se sentia com embolcallat pel destí cruel de la gentada bestial que l'hipnotitzava amb la seva voluntat, car el públic anava allà per la tragèdia i no per l'idilli. Ço que volia era sang, i no roses.

Frídius mirava a Frèdia, i aquesta recordava... Arrossegat per la seva passió, havia penetrat, disfressat de donzella, al seu palau. Sadra, l'esclava de Frèdia, l'havia introduït al costat de la seva mestressa, sota l'emparat, prop del dragó sagrat erigit al peu de l'estàtua de la Bona Deessa.

L'endemà, el Senat ordenà una informació del sacrilegi. Els centurions anaren a trucar a la porta de casa seva, i l'arrencaren del seu llit de fusta de xiprer.

Ara caminava damunt els núvols de la seva embriaguesa d'amor, bo i trobant clement la vida que ell podia llençar, com una despulla de guerra, als peus de l'amada.

Per això entrà a l'arena tot somrient a les estàtues de la Victòria, i menyspreant igualment la vida i la mort.

Donaren la senyal del suplici, i Frídius mirà a Frèdia. Enigmàtica amb la seva actitud immòbil, d'esfinx inquietadora, la parenta dels Cèsars veia aquest esguard i comprenia la seva injunció confiadora.

Què passava en l'ànima d'aquesta dona, ànima de cortesana dintre un cos quasi reial? Ella reconeixia que havia arribat a estar enamorada d'aquell home reputat, noble i bell, i a la idea que altres dones es deixarien enllacar pels braços de Frídius, senti

com la gelosia obria de bat a bat la porta del passadís dels tigres afamats.

Però prompte tingué la visió neta d'aquest cos estès damunt la sorra, devorat per les bèsties salvatges, i veié la mirada mig apagada de l'agonitzant, el tendre retret dels ulls vidriosos... i la porta de la pietat s'obrí dintre la seva ànima. La verge blanca, la verge que salva, aparegué en el seu esperit.

No obstant, aquest home havia tingut l'atreviment de fer-se estimar, d'haver-la vençut.

El petó de Frèdia, de la distingida pels Cèsars, devia ésser borrat amb un bassal de sang. Aquesta boca d'home que podia trair-la, havia d'omplir-se de sorra i de silenci; els braços que l'havien amoixada, devien trencar-se en el gran somni abans d'esbossar el gest que acusa.

Impassible, veié com Frídius anava cap a les portes, tot travessant l'arena sovellada, amb pas lent i dominador.

Al seu damunt pesava un silenci anguixós. L'impuls de tot aquest poble, àvid d'un espectacle sagnant, el guiava cap a la porta de les feres. Mil mans impacients de desig obrien davant seu la gàbia, el llençaven als tigres amb un fervor de pensament salvatge.

Frídius caminava sense deixar de mirar a Frèdia. Damunt del seu front hi havia la majestat de la mort. En aquell moment, en tot Roma no hi havia cap home que pogués comparar-se amb ell. En els seus ulls, Frèdia veié capbussar-se els paradisos imaginats.

Féu un gest perceptible per ell sol; el seu cap de dona felina s'inclinà lleugerament cap a l'esquerra, i la seva mirada fou com un fil conductor que hagués anat a parar a les mans del condemnat.

Frídius tremolà. Estava salvat! Anà cap a la porta de la dreta, car havia comprès; la dona amada li oferia la vida i anà vers ella.

Davant la porta closa s'aturà en sec. En un minut decisiu, el seu esperit féu la volta de la seva vida i endevinà el seu futur.

Si trucava allà, la verge desconeguda aniria cap a ell i, per aquest home abassegat per un amor absolut, les altres dones no significaven res. Si trucava allà, seria per viure una vida sense alegries i sense llum, car Frèdia ja no podria ésser mai més seva, pel motiu que havia contret promesa de

casament amb un pretor que havia conquerit molta fama en el Fòrum. I la seva gelosia rabiosa li llatzerà el cor més dolorosament que les mossegades de tigre en la carn viva.

Havia abdicat la vida, i la perspectiva de tornar-hi l'aclaparava d'una manera sobtada; com una carretera polsosa s'estén a perdre's de vista sota un cel implacable.

No, cent cops no; primer una mort heroica abans que una vida sense dignitat. La seva benamada era generosa, puix li feia ofrena de la seva vida. Ell seria més generós que ella. La vida! Es ell, el que la donaria per ella.

De sobte, com tocat per un ressort, tornà enrera, es collocà davant de la tribuna imperial, aixecà els braços i llençà, en mig d'un silenci formidable, aquests mots de comiat: "*Vale, carissima!*", i els seus ulls, com dards, deien a Frèdia: "Beneïda sia la mort que em lliura d'una vida que havia de viure sense tu".

Tot el poble sentí aquest crit, tot el poble va comprendre que aquest home oferia la seva vida en holocaust per l'audàcia del seu jurament d'amor.

Aleshores Frídius, fustigat pel fanatisme de la seva passió, sense mirar al seu darrera, es llençà a la porta de la dreta. Trucà i esperà la mort, el cap alt, els braços creuats i els ulls closos.

La porta s'obrí amb soroll de ferramella. Una exclamació sorgí en la anguixosa espera. El circ semblava ensorrar-se sota una allau de crits. La sort havia parlat: Frídius estava jutjat.

Ell obrí els ulls i es trobà davant d'una visió quasi irreal: per dintre de l'estret i fosc passadís una aparició blanca anava apropant-se-li. Sofrí com si una de les feres li saltés a la gorja. Mirà cap al lloc on seia Frèdia, i els seus ulls, esbatanats per l'afrosa traïció, acabaren per veure-hi clar.

Dintre la caverna de l'esquerra, els tigres, enganyats en l'espera de llur presa, rugien.

Frídius veié a Frèdia tal com era: una cortesana digna de la família dels Cèsars. La passió caigué a terra i sepultà el passat en el glaç irònic d'un segon *Vale, Carissima!* que cridà bo i esclatant a riure.

La multitud l'aclamava, versàtil, indulgent a tots els vancedors, mentre

ell es girava cap a la verge, que li allargava un braçat de roses. Separà el vel que li tapava el rostre, i Frídius pogué veure que era pura i bella com un colom del temple d'Isis. Sobre el seu front, aixecat vers ell, veié lluir una albada d'amor, i en els seus ulls de fill de Judea, contemporani de Jesús, Frídius hi endevinà un reflex de l'estel de Natzaret.

I, enllaçant les mans, es posaren a caminar cap a una nova vida.

FERRAN CANYAMERES

—Ai, que ens veurà la mamà!...

—No, dona; avui hem vingut al camp tots dos sols.

Fundada en 1879

Incorporada a l'Escola
Superior de Comerç i
a l'Institut Nacional de
Segona Ensenyança

Academia Cots

CASA CENTRAL:

Avinguda Portal de l'Angel, 38 - Barcelona

TELÈFONS 18953 i 75303 - APARTAT 782

Director General:

Antoni Cots Trias

Muntada a similitud de les grans institucions d'ensenyança **COMERCIAL** i **IDIOMES** de l'estranger. Professorat de reconeguda probitat, pràctic i especializat, **NADIU** pels idiomes

Sistema intuïtiu propi, aplicat individualment

Classes selectes en distints salons-aules per a la separació d'ambdós sexes, amb totes les comoditats desitjables. Calefacció elèctrica a les seves 37 aules i a tots els seus departaments

CURSOS PRACTICS DE

Lletra comercial (per defectuosa que es tingui); **Ortografia** Castellana i Catalana (Mètode senzillíssim i molt pràctic); **Correspondència** Particular i Comercial (Pel sistema de minutes); **Càlcul mercantil** (Procèdiment abreujat); **Classificació i arxiu** (Modern sistema d'organització comercial, industrial, bancària, etc.) **Pràctiques d'escriptori** (Documentació y llibres auxiliars tal com es procedeix a les oficines); **Teneduria de llibres** de conformitat amb les lleis tributàries i llibres de **VENDES** (Com realment es fa a la pràctica, amb l'avantatge de les pertinents explicacions); **Monografia** (Exercici de tots els dits en màquines últims models); **Taquigrafia** Sistema Bjada (Molt abreujat i de fàcil traducció, adaptant-se a tots els idiomes); **Dibuix** (Industrial i per a construccions); **Francès, Anglès, Alemany i Italià**, (Sistema directe que, prescindint de tecnicismes, fixa regles conduents per a parlar i escriure correctament un idioma); **Banca**, Pràctiques i tècnica. (Classe especial sota la direcció d'un il·lustre oficial d'un important Banc d'aquesta ciutat).

Classes generals, cuota mòdica.—Classes particulars per a persones respectables.—Classes per a la dona a **5** ptes. mensuals, una hora diària.—Classes generals alternes per a **JOVES** i **SENYORETES**, convenientment separades, de **Mecanografia, Taquigrafia i Francès** a **5** ptes. mensuals.

L'ACADEMIA COTS
col·loca oportunament
els seus alumnes dignes
i capacitats

**BATXILLERAT
PERITATGE MERCANTIL**

Academia Cots

Secció d'Estudi Oficials

Avinguda Portal de l'Angel, 36 - T.èfon 18953

Donarem gratuïtament, a qui ho demani, un fascicle contenint les regles d'Ortografia Catalana

L'AVENTURA DE L'HOTEL

A l'amic J. Puig Pujades

és costum fer pròleg als contes? No, no és costum fer pròleg als contes. Però l'home està obligat a crear costums nous, a obrir nous camins. Nous camins a tot: a la vida i al conte.

Si hom explica el per què d'una novel·la, d'un llibre de ciència, etc., també pot explicar el per què d'un conte. El pròleg és inútil les més de les vegades, i hom el passa per alt. L'autor, però—l'autor de totes les latituds—, és amic dels pròlegs. Els pròlegs donen importància al llibre. A més a més, augmenten el gruix del llibre.

Jo he volgut fer un pròleg a aquest conte. Per mantes raons: perquè el conte sigui un xic més llarg, i l'editor no cregui que fa un mal negoci; i per explicar el per què d'aquest conte, la seva gènesi, la dels personatges, etc.

Fa un quant temps que els contistes han passat de moda com a protagonistes dels seus contes. Abans, tot eren novellistes d'aquells tan complicats i perversos, poetes tristos que es passaven el dia plorant per qualsevol futesa, autors dramàtics que vivien en palaus i tenien automòbil, amors de molt compromís i grans èxits.

Ara els protagonistes dels contes han perdut en categoria. Els protagonistes dels contes ja no són novellistes de fama, poetes plorans, autors dramàtics amb palau i automòbil. Els que escrivim hem comprès que no interessàvem el públic amb les nostres aventures, i hem cercat altres personatges que els que el mirall ens oferia, polits i maqui·llats de mala manera. Personatges humils i anònims del carrer: el sabater de la cantonada, aquell oficinista, aquella dona jove del primer pis, aquell senyor que passa.

Veritablement, se n'havia fet un abús: les novel·les i els drames eren plens de gent de lletres, de gent de lletres que tot ho traspalsava i ho feia anar en doina.

Jo, però, he fet protagonista del meu conte—meu i vostre—un home de lletres. I és que certes coses només poden passar a certa mena d'homes.

I

Aquest home ha arribat a l'hotel a mig matí. Ha arribat en un automòbil sumptuós. El xofer ha baixat unes maletes, un sac de mà, unes mantes de colors virolades. A la porta de l'hotel han aparegut unes cambreres vestides de negre, amb una petita còfia blanca, amb un petit davantal blanc.

Aquest home ha entrat al hall de l'hotel. El xofer havia deixat les maletes, el sac de mà, les mantes virolades. I esperava ordres. Aquest home li ha dit:

—D'aquí deu dies vindràs a buscar-me. I seguirem el viatge.

El xofer ha saludat respectuosament, ha pujat al sumptuós automòbil, ha empunyat el volant i ha partit. Rera seu ha deixat un núvol de pols.

Aquest home, que havia encarregat—com fa sempre, per evitar-se molèsties—la cambra per telèfon, ja tenia la cambra preparada. S'hi ha fet pujar les maletes, el sac de mà, les mantes. I ha pujat ell. Una cambrera el precedia. Abans de retirar-se ha preguntat:

—A quina hora dinarà el senyor?

—A les dues.

Aquest home es queda sol a la cambra, que observa amb una mirada ràpida. Ell, que és un home important, disposa en aquest hotel de tres departaments: la cambra de bany, el dormitori i un salonet per rebre les visites. Aquests tres departaments—ja no caldria dir-ho—es comuniquen. Dos d'ells, el dormitori i el salonet, tenen llum exterior.

Aquest home, després de dutxar-se, s'ha canviat de roba. La roba d'aquest home fa una lleugera, una discreta olor. Aquesta olor lleu i discreta s'ha escampat per l'armari, per la cambra. L'home, en mànegues de camisa, anava del dormitori al bany. Al bany, damunt l'ampla repisa de vidre, hi ha deixat unes pintes, unes navalles, uns flascons de perfums, de sals angleses de Atkynson. Al dormitori, damunt una taula que ha posat davant del balcó, hi ha deixat uns llibres, un feix de quartilles, una capsa de tabac, una pipa Dunhill.

Quan ja ha tingut tot això arranjat,

ha tancat les maletes i ha passat a la cambra de bany a pentinar-se.

Aquest home, mentre es pentinava, s'esguardava, satisfet de si mateix, amb la complaença de tots els que viuen del públic. Aquest home és alt, encara que no massa, ben proporcionat, distingit. La seva faç, correctament rasurada, és pàl·lida; els seus ulls són del color del tabac ros d'Egipte. Els cabells li blanquegen en les temples. Les seves mans són fines, blanques, d'una bellesa gairebé femenina.

Aquest home porta un vestit gris, i té un aire las, de tedi, de fadiga. Tal vegada, però, això, aquest tedi, no sigui més que una coqueteria: una coqueteria de la qual ell no n'heu esment del tot.

Aquest home ha pres un bastó del portamantes, s'ha posat el capell i ha eixit. Al carrer? No: no hi ha carrer. Aquest hotel és a la muntanya, voltat de jardins, voltat d'un gran silenci, allunyat de la població. A l'hivern, a primeries d'hivern, la neu comença a caure damunt la muntanya i la vesteix de blanc. A darreries d'agost ja hi són fredes les nits. Les dames s'abriguen amb els seus renards, amb els seus petitgris. A les nits, al saló de música, encenen la calefacció.

Aquest home, que és un gran poeta—perquè hom vegi que al món encara queden grans poetes i perquè el conte faci més bonic—, ha passejat pels jardins de l'hotel, per la muntanya; ha contemplat, molt properes, les terres de França. El cel és blau, d'un blau pàl·lid en el qual es fonen, s'esfilagarsen, uns nuvolets blancs. El paisatge ric d'aigües, té tota la gama dels verds. Els prats tenen una suavitat meravellosa. Abunden els avets i els pollanques de tronc d'argent oxidat. La fauna d'aquest paisatge la constitueixen vaques i oques: la mantega i el foie gras són les dues riqueses del país.

Un gong ha sonat en la soledat, en el silenci. El poeta ha deixat el crom deliciós de la muntanya i ha tornat a l'hotel. Ha entrat al menjador. El menjador estava desert. A poc han entrat una família composta de dues dames, dos homes i un infant; dos matrimonis joves que ocupaven, ben avinguts, una mateixa taula; un home d'a-

pecte ordinari, que sucava el pa al plat.

I, en un recó, una noia. Sola, misteriosament, bellament sola. Pàlida, amb uns grans ulls, una boca roja, uns cabells del color de les fulles seques. Per on ha entrat aquesta noia? Com ha entrat? El poeta no ho sap, no ho ha vist. I això li produeix una lleu, una amable inquietud.

Quan un poeta es troba amb una dona inconeguda i bella, és precis que faci de poeta. En això han coincidit tots els poetes de totes les latituds. Ells, com les professionals de l'amor, són homes públics que han de mostrar-se en un aparador i en actitud interessant. Així el poeta mira la noia en poeta. Ella el mira també: amb estranyesa, amb un malestar que ell no comprèn. Després, innocentment, somriu a l'homenatge de la mirada d'aquell home que ella no sap qui és. Ell, però, es creu reconegut, car els seus retrats es multipliquen en periòdics, en revistes. I li sembla més bella la dameta: li sembla més bella, perquè la veu sola, i la soledat fa més atractives i misterioses les dones.

Un moment es gira al màitre i li demana la mostassa anglesa, la salsa Perrins. El màitre somriu d'una manera un xic estranya i li diu que a l'hotel no hi ha mostassa anglesa, no hi ha salsa Perrins. La dameta aprofita aquest moment per desaparèixer. Això causa una profunda contrarietat al poeta.

Acaba el dinar indignat amb si mateix, indignat de la seva distracció. I demana que li serveixin el cafè—un cafè ben carregat, amb una copa doble de Courvoisier—a la terrassa. A la terrassa, al sol, fa de bon estar-hi. El blau del cel és més profund, més violent que al matí. Les muntanyes són morades. Una, molt alta i llunyana, es veu encaputxada de neu.

A la nit, el poeta és gairebé sol al menjador. Hi ha, a més d'ell, els músics—que toquen el Vals Trist, de Sibelius—, l'home vulgar del migdia que segueix sucant pa a les salses dels plats; un dels matrimonis. A fora plou i, rera les finestres i amb els llums del menjador, la pluja sembla un entreixat de fils d'argent. Deu fer fred.

El poeta pregunta al màitre:

—Poca gent a l'hotel, veritat?

I el màitre respon:

—Oh, no! Ho tenim tot ple.

Una petit motiu, una nimietat, un no-

res, poden desviar la vida d'un home, omplena-la d'ombres i neguits.

I això, precisament, és el que li passa al poeta. La dona desconeguda l'intriga. Aquesta és una cosa vulgaríssima, una cosa que li ha passat a tot hom, encara que no fos poeta. A tots ens ha intrigat una dona, fins que ha deixat d'intrigar-nos.

El poeta, per combatre el possible tedi, ha pensat en una possible aventura d'amor, purament epidèrmica, amb la inconeguda. Per a dur a bon terme aquesta aventura ell es valdria, ultra la seva condició d'home pulcre i encara, jove, del seu prestigi, de la seva fama, que el convertien en un ésser d'excepció. Amb la seva vanitat d'artista s'arribà a creure que ella fins hauria d'estar agraïda que un home com ell... ¿veritat?

Però ella es feia cada dia més misteriosa i hermètica. Ell la cercà pertot i no la trobà enlloc, fora de les hores del dinar. Per discreció i per orgull, no s'atreu a preguntar a ningú. Per casualitat pogué saber que ella ocupava la cambra número 3. Res més.

La vista d'ella li suggeria tota mena d'imatges sensuais. L'àcid de l'aventura, encara que fos l'aventura de sempre: la noia que deixa el seu llit de l'hotel per passar al del veí, el temptava. Ell estava acostumat a aquestes aventures. La seva vida era plena de dones que se li havien abandonat per admiració i per vanitat.

Però aquella!

Hi havia—cada dia més—quelcom d'ombra en ella, que el poeta no sabia explicar-se: d'ombra freda que s'havia endinsat en el seu viure, i el pertorbava. D'ella semblava exhalar-se un perfum d'afrodisia que parlava únicament als sentits. Malgrat això, aquella dona tenia quelcom d'immaterial, d'irreal, que feia més malèfic i poderós l'encís.

—Potser, tot plegat—s'ha dit el poeta, volent mentir-se, com fan sempre els poetes—, siguin imaginacions meves. El més segur és que es tracti d'una dona vulgar, d'una aventurera, d'una professional.

Però ell sabia que no es tractava d'una aventurera, d'una professional. Ni d'una dona vulgar.

Ella tenia quelcom de misteriós, d'inexplicable que l'atreia i el turmentava. Baixava al menjador sols a l'hora de dinar. Després desapareixia. Pe-

ro el poeta la seguia veient: al hall, al saló de festes, al de joc, al jardí per on ell passejava de nit, tot sol, amb gran estranyesa de l'altra gent de l'hotel.

I una aura eròtica el posseïa i pobrava les seves nits solitàries d'imatges tubriques. Es sentia com embruixat per la inconeguda. I res no podia guarir l'embruixament, si no era tenir una nit, tota una nit, la inconeguda als braços. Li calia—a ell, un home d'excepció, famós, de temperament delicat i sensible—la vulgar aventura d'hotel, com a qualsevol viatjant de comerç!

Aquest home ha fet les seves males; ha guardat els flascons de perfumeria, les sals del bany; ha lligat les mantes. Hi havia en ell una ombra de tristesa: l'ombra que en la seva vida reflectia la bella inconeguda. No sabia mai quin gust tenien els seus llavis, quin so tenia la seva veu. No la veuria mai més. No la podria recordar ni pel nom, car l'ignorava. Seria "aquella dona bonica d'aquell hotel".

A mig matí s'ha presentat l'automòbil. En ell, a més a més del xofer, vénen tres amics del poeta. Aquests amics del poeta viuen a Lleida i es diuen Arqués, Morera, Sarries. Són gent jovial, amiga, però, de les coses de l'esperit.

El poeta els rep amb els braços oberts i puja amb ells a l'automòbil. I l'automòbil desapareix, camí de França, deixant rera seu un núvol de pols.

El poeta conta als amics la seva angúnia d'aquests dies, la seva petita tragèdia.

I un d'ells diu amb pasme:

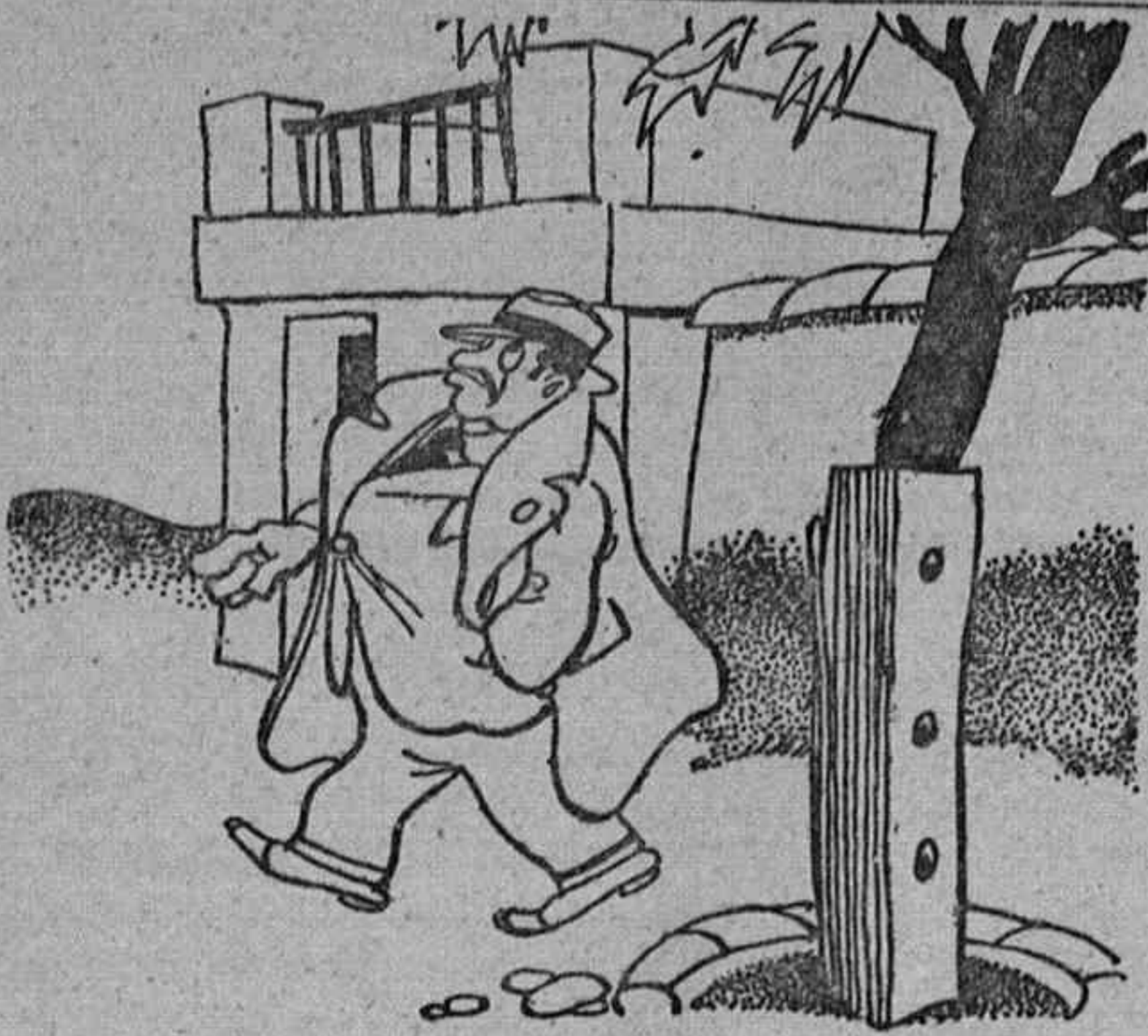
—Però tu no sabies! Si és un hotel freqüentat per tuberculosos als que hom vol enganyar no portant-los a un sanatori! Tu no veies els hostes perquè segurament no podien baixar al menjador. Aquesta noia que ens parles devia estar menys greu que els altres, però com els altres estava condemnada a mort.

I el poeta ha pensat:

—I jo, ple de vida, volia donar-li la vida!

I en el seu cor, com en una tomba, ha mort l'ombra de la dolça criatura que potser també havia somniat tenir amb ell, amb el poeta, la seva petita aventura d'hotel.

LLUÍS CAPDEVILA

Surt Innocenci Buñol,
xano xano, a prendre el sol...

i quan tenia menys por,
li surt un atracador...

Li demana de seguida
tots els diners o la vida.

—Vengui'm la "Vida", mestressa,
que aquest home porta pressa.

—Si és servit, tingui: la vida,
i que sigui divertida.

I convertit en lector,
ve't ací l'atracador...

OSCAR WILDE

ARA es compleixen trenta-un anys de la mort d'aquest gran escriptor anglès, l'obra del qual és ben poc coneguda a Catalunya, on, per altra part, és jutjat també amb el concepte general d'home poc menys que depravat o de costums indesitjables.

No coneixem tampoc en català cap biografia ni estudi d'aquest elegantísim i original escriptor de fi de segle.

Volem reparar nosaltres, en part, aquest oblit desaxrivant algunes dades que posseïm, i volem encara manifestar el nostre desig sincer, avui que tantes traduccions es fan en català d'escriptors estrangers notables, perquè alguna de les nostres empreses editorials s'arrisqui a donar a conèixer les obres i la vida d'un dels esperits més selectes d'Anglaterra.

* * *

En la tarda del 2 de desembre de l'any 1900 s'obriren les portes del Cementiri de Bagneux, per tal de donar entrada al cos inert i rígid d'un home desconegut per aquella gent senzilla, entre la qual només uns quants sabien que el difunt es deia Sebastien Belmoth.

L'enterrament era seguit per un nombre limitadíssim d'amics vinguts de París.

Aquell enterrament havia despertat únicament una certa curiositat entre aquella bona gent que ignoraven qui era aquell estranger que duïen a enterrar i qui eren aquells amics que acompanyaven el cadàver, artistes i escriptors la major part d'ells.

El nom veritable del mort era Oscar O'Flahertie Wills Wilde, esperit refinat, idealista excels, poeta i escriptor impecable, que havia conegut hores de triomf i hores de dolor i de misèria.

Algun amic i company del seguici

el recordava i evocava mentalment en els dies no pas massa llunyans en què es veia adulat per tots els públics d'Anglaterra i de França.

Oscar Wilde havia tingut uns ulls blaus, inquietos, un etern somriure als llavis i un aire de distinció i de refinada elegància que el feien pertot desitjat i admirat de les dames.

En elogi del seu ingeni en el parlar, una senyora londinenca deia d'ell, un dia, amb discreta vergonya: "quan aquest home parla, el veig coronat per un nimbe lluminós".

Amb un nom il·lustre, una alta posició social, una audàcia de pensament un poder irresistible d'atracció i fent sempre de l'art una filosofia i de la filosofia un art — segons ell mateix escriu —, no va trigar a veure's escarnit, envejat i calumniat per individus de l'alta societat anglesa que en alguna avinentesa havien estat objecte d'alguna ironia del fort escriptor en les seves converses sempre enjogassades, precises i plenes d'amenitat.

Un dia, a l'*Albertmale Club*, el Marquès de Queensbery, pare ingrat del distingit poeta Alfred Duglas, amb un diamant que ornamentava un dels seus dits, va escriure, damunt d'un vidre, una frase càustica, que era, en el fons, un insult per al seu propi fill i per Oscar Wilde.

Aquest, indignat per la baixesa, va fer processar el Marquès per difamació; però, britànicament flemàtic, el Marquès va acusar Oscar Wilde de pràctica d'actes en un *affaire de mœurs*, que el *Criminal Law Amendment Act*, de Londres, puneix amb tota severitat.

La calúnnia fou així llançada covardament, i la llegenda quedà feta. Desfer-la fou impossible, i el Tribunal, sever, ofès en el seu puritanisme, va condemnar l'autor de "Salomé" a dos anys de treballs forçats.

Fou totalment inútil que els seus amics i admiradors i amb ells tota la intel·lectualitat francesa, tractessin de

salvar-lo d'aquella condemna ignominiosa que equivalia a una deshonra personal i literària.

Octave Mirabeau, Henri Bauer, Anatole France i molts i molts altres publicaren articles de protesta contra aquest fet; mes tot fou temps perdut, i com un vulgar criminal, fou reclòs en una cella fosca i humida per tal de complir-hi la condemna.

Transcorreguts els dos anys i extingida totalment la pena, Oscar Wilde era restituit a la llibertat.

Sol i abandonat de tothom, deixava la presó amb l'estigma dels condemnats, portant encara les robes cellulars i arrossegant unes sabates informes.

Oscar Wilde havia purgat dolorosament el pecat de haver-se revoltat contra les prerrogatives del clericalisme, contra els convencionalismes i buidor de l'ambient social en què vivia; havia purgat, en una paraula, el pecat dels demolidors i dels no conformistes.

Dubtós, amb el pas insegur i la mirada vagarosa, va aixecar un moment els ulls a l'infinit, font de bellesa i esperança, i errívol com un vagabond, caminava sense saber per on passava ni on es dirigia. Sota el braç portava un manuscrit impregnat de tristesa i pessimisme, escrit nerviosament, febrament, en la foscor de la cella. El títol era, per ell sol, significatiu: *De Profundis*.

En el transcurs dels dies va provar d'asserrenar-se i de cercar els vells amics i companys, però els uns l'evitaven, i els altres els menyspreaven obertament.

Fou llavors quan compregué tot el pes de la calúnnia, i esgotada així la seva força moral davant d'aquest fracàs ignominiós, resolgué abandonar per sempre Anglaterra, la pàtria que havia estat per ell marastra injusta i perversa.

Calia fer com Lord Byron, calia fugir. Anglaterra fou injusta amb ell tal com ho fou vuitanta anys enrera amb

Pneus BERGGOUGNAN

l'autor de *Manfred*, com ho fou amb Heine, Alemanya.

Amagant-se amb el pseudònim de Sebastien Belmoth, va anar a França, per tal de retrobar la serenitat d'esperit i el reconfortament intel·lectual i físic que li eren necessaris; però l'obsessió de la pròpia tragèdia i els records punyents del passat absorbien totalment la seva força intel·lectual. Així portava una vida de meditació i vagava tothora sol com un visionari, fins que el dia 30 de novembre de l'any 1900 una meningitis li arrencava la vida.

D'ell quedaren algunes obres que pogueren escapar de la persecució i de l'auto de fe practicat arran de la seva condemna.

Són aquestes: *Phases and Philosophies for the use of the Young*, *Salomé*, *El Retrat de Sir Dorian Grey*, *El Crim de Lord Arthur*, *El Ventall de Lady Windermere*, *L'Esfinx*, i algunes altres.

El seu cos reposa avui dins una modesta tomba del Cementiri Père Lachaise, de París, on fou traslladat uns anys després de la seva mort, per uns devots amics de l'infortunat escriptor.

Heu-vos ací algunes frases i anècdotes que citen alguns dels seus biògrafs:

"Tota vulgaritat és delicta punible".

"Ésser tan artificial com sigui possible, tal deuria ésser el primer deure de la vida".

"Les dones s'han fet per ésser estimades, i no per ésser compreses".

"Cal dividir les persones en agradables i desagradables, i no en bones i dolentes".

I en la presó escrivia:

"No sé si les lleis tenen raó o no: el que nosaltres, reclusos, sabem, és que cada dia és un any, un any en el qual els dies se'ns fan immensament llargs, interminables".

Quan el tribunal que el jutjava va preguntar-li el que havia dit respecte de Déu, va respondre: "Vaig afirmar que el món deuria acabar-se aviat, perquè la meitat de la humanitat no creu en ell i perquè l'altra meitat no creu en res, que encara és pitjor".

Quan, a Londres, va estrenar-se la seva obra *Lady Windermere's Fan*, el públic, ovacionant-lo, el cridava a l'escenari. Ell no volia sortir. Els aplaudiments es multiplicaven delirants, i

fou tanta la insistència, que, per fi, va sortir, però somrient i amb una cigarreta als llavis.

"—Dames i cavallers — va dir —; sé que és molt incorrecte sortir fumant en aquest lloc, però ha estat també incorrecte de part de vostès de cridar-me amb tanta insistència en el precís moment en què estic fumant".

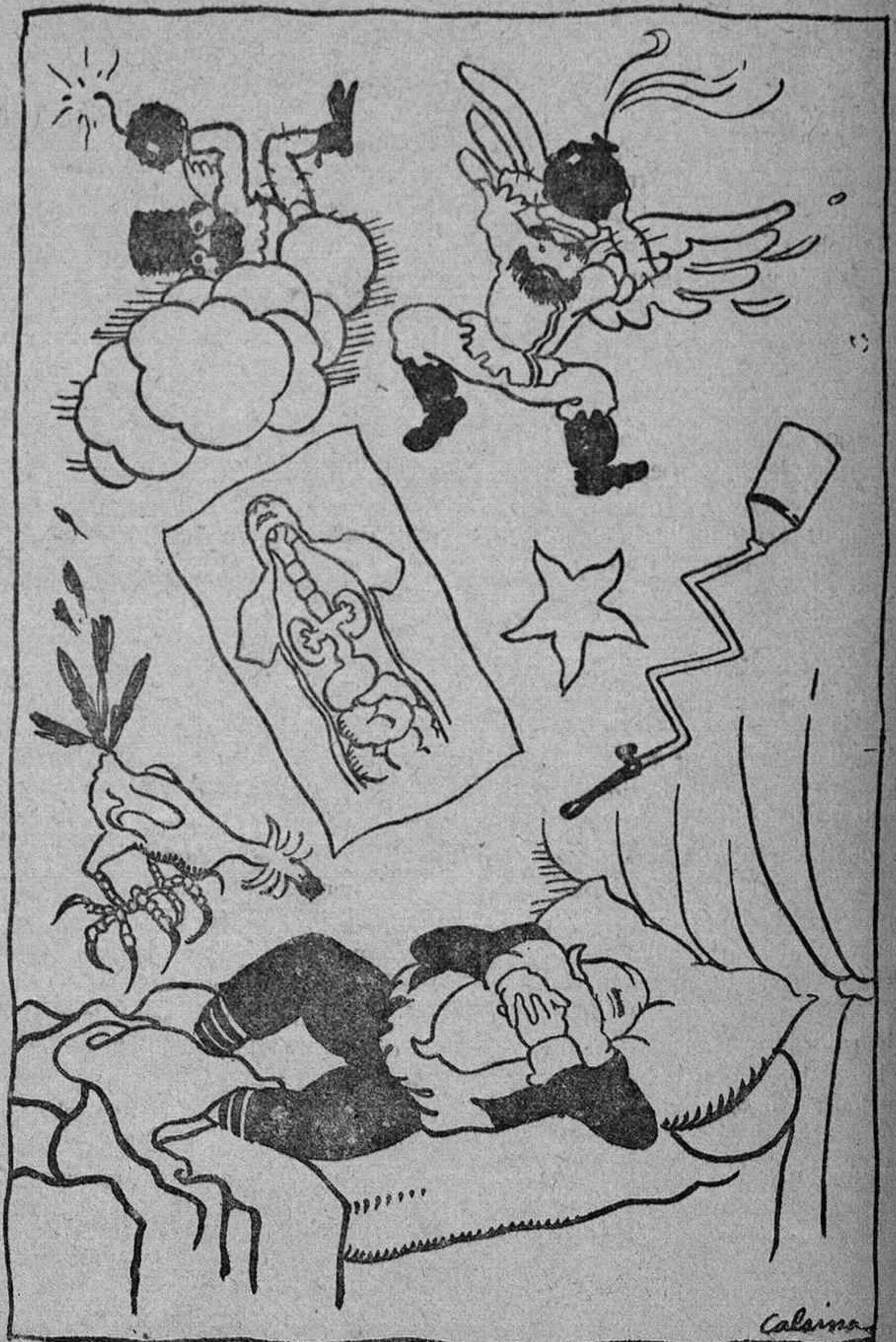
Oscar Wilde fou el creador i defensor d'una nova filosofia estètica, que ha tingut després seguidors i devots per tota Europa; i a Amèrica, les seves obres, lluny d'envellir, diríeu que amb el temps guanyen en relleu i ad-

quireixen el valor de les coses que queden.

Oscar Wilde és més actual que molts dels escriptors que parlen d'avantguardisme.

Nosaltres voldríem que a Catalunya fos més coneguda i estimada la seva obra, perquè creiem que precisament aquí fa encara més falta que a Anglaterra l'audàcia d'un esperit com Oscar Wilde, que ens faci conèixer tal com és la nostra aristocràcia banal i tot el nostre món hipòcritament purità de portes enfora.

EMILI SALETA I LLORENS

L'EMPATX

ORACIÓ DEL PA

El pa nostre,
de cada dia, deu-nos, Senyor!...
No tenim jaç ni sostre,
però tenim la fam i el plor.

La fam, que ens crema les entranyes,
té un rosegar seguit...
A la fam no li fuges ni l'enganyes,
que la tens, com el cor, clavada al pit.

Company, en què somnies
amb els ulls entelats, mirant el cel?
Hi tens la gran tristor dels amargs dies
i en la boca, torçada, un gust de fel.

Company, no em dons resposta?
Es freda com un gel la teva mà;
la teva faç té una claror de posta.
Company, que ni et sé el nom, em vols deixar?

D'un vaixell negre ronca la sirena.
—Som asseguts als esglaons del port. —
No sents la pedra freda, que se't clava a l'esquena?
Tanques els ulls! T'adorms... o ets mort?...

I abans tu reies, eres fort i alegre,
semblava que portessis sol al pit,
i ara te'n vas, com se'n va el vaixell negre
perdent-se entre la pluja dins la nit.

Estem tan sols, company'... Ara, et diria
— perquè ni el nom et sé — germà!...
Allà on ara te'n vas, es trobaria
un rosegó de pa?

Estem tots sols!... Davant, la mar dormida;
es gronxa en l'aigua un trist fanal vermell.
Cau una pluja fina, atapeïda...
i tu te'n vas, en un obscur vaixell.

I la ciutat darrera nostre, vibra
amb mil crits de follia i de neguit,
com a bèstia tinyosa que s'esquiva
ens ha llençat i ens ha escopit.

Per què m'estrenys amb la mà freda i seca?
— Sento els teus dits, com cucs, prop del meu cor. —
Deixa'm, que ara recordo jo una fleca
on el pa és com un sol, més ros que l'or.

Ara em dones espant i em moriria
si restés vora teu... Adéu, germà!...
Tu te'n vas amb la nit, i, en vení el dia,
ja no et recordaré... Adéu!... El pa
nostre, dels afamats, de cada dia,
deu-nos, Senyor, o us el sabrem robar.

AMBROSI CARRIÓ

UN PRIMITIU MODERN

Miquel Salas, pintor i escultor mallorquí de Pollença

Tot l'art modern gira entorn de donar vida intensa a les obres que l'havien perdut a còpia d'academicisme, que, malgrat estar fonamentat en la plenitud de la concepció artística, va acabar portant la mort a aquesta mateixa concepció, avui tan estimada pels nostres aficionats, com a una de les proves de la vitalitat de la raça catalana.

Tots coneixem no sols el primitivisme volgut i cercat amb cura en l'obra d'art, sinó les expressions cubistes i treballs d'altres escoles per tal d'arribar a esprémer l'essència vital de la visió de l'artista, que es trenca el cap

Miquel Salas, un dels homes més curiosos que ha produït la terra de parla catalana, arriba directament i sense esforç a les troballes vitals que molts

els seus col·legues actuals, aprofita la deu emotiva i la visió espontània que porta al pensament i a la realització, per tal de donar els productes artístics que dona.

Estem segurs que la presentació de les obres del pintor i escultor mallorquí, a Barcelona, faran veritable sensació.

L'obra d'En Miquel Salas, plena de frescor i d'alta ingenuïtat, podrà ésser un diapasó per fer sonar més o menys autènticament les obres dels nostres esforçats primitivistes, herois dels nostres dies, que lluiten amb la dificultat màxima i obsessionant de donar una solució definitiva a l'art que en temps antics va trobar solucions que

dels artistes moderns han de cercar amb sofriment i premeditació.

En Miquel Salas, que pensa fer quelques exposicions de les seves obres, per tal de donar a conèixer la seva producció artística, no s'ha proposat mai, com els seus contemporanis, refer l'art per vivificar-lo. En Miquel Salas treballa i estudia com els primitius. En ell l'obra d'art, d'for-

fan supèrflues totes les que ara es cerquin i es trobin.

L'obra d'En Miquel Salas, collida directament dels temps quasi prehistòrics o dels temps romànics i gòtics, sense cap erudició ni cap recerca, serà una de les més sorprenents que en aquests temps de primitivisme més o menys dissimulat es podrà donar a conèixer.

Celebrem que Mallorca ens hagi tramès aquest artista únic, que si a Mallorca, a desgrat de les exposicions que hi va fer, no fou estimat ni considerat en ço que val i representa, a Barcelona, capital de les terres catalanes, per tants conceptes, podrà tenir la significació que es mereix i que tan favorable pot ésser pel nostre gloriós moviment artístic.

FRANCESC PUJOLS

i el cor per copsar una gota d'aquesta essència meravellosa i agradable.

Els francesos foren els primers de lluitar per tal d'assolir aquestes alçades emocionants de la inspiració, bo i resignant-se a rompre motlles i a furgar en les entranyes del sentiment estètic per fer ço que pretenien.

Quasi tots guiats per una sensibilitat finíssima, els artistes que emprenen aquest camí tan modern, eren lluitadors decidits contra l'academicisme que feien esforços per tal de pujar a realitzar l'ideal que somiaven.

En Miquel Salas, pintor i escultor de Mallorca, natural de Pollença, com els lectors poden veure per les fotografies que acompanyen aquest article, troba espontàniament la primitivitat o contorsió deformadora que porta la vida desitjada a les obres d'art. En

mada per l'emoció, surt sola i sense una idea a priori, però amb la diferència que així com hem de suposar que els primitius no es proposaven fer primitivisme, En Miquel Salas, home primitiu i modern a l'hora, sap perfectament el camí que segueix, i, en lloc de recercar una fórmula vital, com

—Creu-me, noia. Déixa'ls estar els altres pretendents, que amb mi aniràs més bé que amb ningú.

UN RESUM?

DONAT el caràcter d'aquesta publicació, intentariem fer un resum dels esdeveniments més notables de l'any que acaba d'expirar? No. Per què? Perquè si donéssim un resum dels esdeveniments més destacats de l'any que acaba de transcórrer, ens obligariem així mateix a haver de donar una orientació dels que puguin venir, dels futurs. I com no tenim el do de predir en el futur ni vocació d'endevinaires ni llegim en el demà — més difícil de penetrar que aquestes lectures de les quals se'ns parla a través dels cossos opacs —, ve't ací perquè renunciem a una cosa i altra, per bé que, en fer-ho, o en no fer-ho, perdem una part de la confiança que en nosaltres han dipositat els que ens creien revestits de condicions gairebé sobrehumanes.

Perquè és així, amics i lectors. La senzillesa de les gents arriba a creure que hi ha homes investits de condicions superiors a les peculiars dels altres mortals. I això no és veritat.

Hom pot jutjar amb més o menys exactitud del passat; és completament gratuït, però, tot allò que hom digui de l'esdevenidor.

Qui hauria estat capaç d'afirmar, el dia primer de l'any que correm, ço que havia de succeir? Ningú. Tots presentíem que passaria quelcom. Tots esperàvem, desitjàvem, treballàvem perquè succeís; però les nostres esperances, treballs i desigs eren la manifestació enigmàtica d'un anhel que no sabíem quan ni com s'acompliria. Ara, sí; ara que tot ha passat, ja podem enjudiciar i deduir: "d'això" n'ha sortit "allò", de "ço de més enllà" en sorgí "allò altre"; però podem dir-ho ara, quan les pàgines de la història han registrat els esdeveniments.

Per això mateix, resumir el passat és tasca relativament fàcil; penetrar en els misteris del futur és labor sumament difícil. Cada hora té la seva inquietud, el seu afany; i les inquietuds i els afanys de les hores més properes a nosaltres no s'assemblen als afanys i a les inquietuds que sentírem en aquelles hores ja més llunyanes.

No obstant, cal pensar en l'esdeve-

nidor. Cal investigar-ne els misteris. Es potser la qualitat que més diferencia l'home del nostre avantpassat troglodita, el morador de les cavernes

L'home de les edats prehistòriques vivia per al moment. La seva inquietud no anava més enllà del temps que passava entre l'eixida i la posta del sol. El "demà", aquest demà que a nosaltres ens inquieta tant, a ell, al cavernícola, no el preocupava gens ni mica. Era una cosa sense significació, sense contingut; era el no-res; per a ell no tenia sentit, no existia. En canvi, per a nosaltres és una obsessió que portem en el més íntim. Es això un bé? Es un mal? Dilema anguniós, la seva resposta no pertany al món conscient ni al subconscient. Concerneix únicament a la realitat prosaica de la vida. Existí l'ahir, existeix l'avui, com existirà el demà; i és igual que l'home s'hi oposi o no; existeix, i prou.

Cal, doncs, que ens posem a to amb aquesta realitat. Aahir férem ço que poguérem i sabérem fer. Avui fem ço que podem i sabem. I d'aquests aahir i avui treurem els ensenyaments de ço que hàgim de fer demà. Pitjor? Millor? Qui sap! Estem tips d'afirmar que en el successiu no caurem en les errades passades. No obstant, com la "tornada" en la música, cada dia hem de penedir-nos d'una equivocació nova.

L'únic real, l'únic positiu és que el món marxa, que la humanitat camina, que el progrés augmenta, que la cultura es generalitza, que els homes tendeixen a què damunt la terra la justícia i la fraternitat siguin les que governin els destins dels homes i dels pobles, i l'ansia de superació moral de la societat sigui l'aspiració suprema i el tresor magnífic que desvetlli les ambicions dels que sempre, sempre foren esclaus.

ANGEL PESTAÑA

Els que no l'han vist

L'actual República espanyola fa pena als que la veiem molt menys perfecta del que voldríem i del que la somiàvem.

Encara, però, en fa més, de pena,

pels que no l'han pogut veure — Nakens, "Fray Gerundio", Litràn, etc.—; pels que treballaren per ella i eren els nostres companys de camí i moriren, com Moisès, al llindar de la terra de Canaan.

Pobreta i esguerrada com és, la República actual, ells l'estimarien també, perquè foren els seus pares i col·laboraren activa i eficaçment en la seva generació.

Potser és més filla d'ells que nostra. Qui sap si els defectes que té són nostres, i les virtuts d'ells.

Sigui com sigui, esforcem-nos tots a millorar-la. Es aquest un homenatge que devem, un deute que tenim amb els que caigueren en la lluita, i els l'hem de pagar.

Pare d'un fill no és el qui el crea, ans el qui el cria, el qui el conserva. Conservar és engendrar una mica el fill cada dia, donar-li vida quotidianament, viure per ell.

Considerem la República com una filla nostra, i no l'abandonem ni l'explotem.

Qui viu d'una filla és un malvat. Qui l'abandona, la perd.

I si la perdiem, sabríem el que val, amb llàgrimes de sang hauríem de plorar aqueixa pèrdua irreparable.

ANGEL SAMBLANCAT

ELS CONCURSOS DE BELLESA

"Primer premi de majordones."

EL SOMNI D'UNA NIT D'HIVERN

UN TROS DE NOVEL·LA

A ciutat dorm. Plou i fa fred.

El son de la ciutat és profund, la pluja persistent, i el fred intens.

Els carrers tenen una tristesa vaga, l'aigua que cau, melòdica, damunt els sòls, murmura una salmòdia confusa, que encara fa més somnolenta la solitud nocturnal de la ciutat submergida sota els plors dels núvols.

Damunt els paviments xarolats, hi ha les taques lluminoses dels fanals encesos, que brillen macilents entre mig dels safirs pluvials, com volves de colors que la pluja sembla diluir.

Els establiments nocturnals han plegat tots; sense les seves façanes fosforescents, la ciutat sembla més trista, més freda i humida. De tant en tant aquest encantament és pertorbat per algun automòbil que passa fugaç, com un malastre que fuig xiriguejant per les vies de la ciutat deserta, per algun vigilant que tusta amb el seu bastó la terra, cop sec que ressona arreu, com si els vigilants dels altres carrers, responent a una consigna, anessin picant després d'un l'altre, fins no oir-se, i quan no, pel xisclet esperitat del tren que es perd allà lluny, com una exhalació en la quietud de la nit.

Els barris baixos d'aquesta ciutat somorta sota el xàfec, són estrets, tortuosos i fètids; allà la nit és més fosca, la pluja hi barboteja i el fred és més cruel. Són carrers que hi viu gent pobre i humil, els carrers on es recull la xurma i en els quals els miserables cerquen refugi.

Es una barriada barroca, llòbrega i sòrdida, emboirada de misteris i misèries; aquests carrerons, quan no plou, sempre estan plens de gent estranya, mal vestida i bruta; aquests bigarraments fan suggerir les causticitats policromes de Goya.

Avui, amb el fred que fa i aquesta pluja que ha començat a les sis de la tarda, ha fet que tothom romanqués en els seus aixoplucs miserables: arribada la nit, trista i freda, els ha acabat de condemnar del tot dintre el baf immund de les hordes i l'isolament tenebrós d'aquests barris, que

han agafat qualitats d'aiguafort, amb el renegar dels canalobres, que escupen aigua a raig fet damunt les llambordes descalces, els fanals orbs, esclètxes de llum als bordells, i alguna dona que espera estàtica sota un portaló obscur, voltada d'ombres vagues...

Sota d'uns porxos ofegats per la foscor es fonen dues ombres que es mouen com unes taques; són un home i una dona, dos éssers miserables que s'han refugiat sota aquell sostre; un no es coneix de l'altre; tots dos s'hi han trobat ensems, no s'han vist el rostre i no s'han dit res. Ell és un vagabund, un rodamón, un home que viu al marge de la vida quotidiana dels altres homes; ha trepitjat tots els camins, ha comptat tots els estels del cel, bo i anant per les carreteres; ha tastat el pa de tots els pobles i el vi de cada terra; a l'hivern, el foc de les llars caritatives i el jaç de les cabanes; a l'istiu, el gust de totes les fruites i la frescor de les fontanes; camina sempre; no sap mai on va, i descansa on li plau; porta una branca a les mans i un sac al coll; té la mirada vaga, clara com el cel, el rostre color d'aram, circumdat per unes barbes negres i embullades; entre mig d'aquest vellutat que se li arrapa per la faç, com bordons esmaltats, apareixen els seus llavis carnosos; la visera de la gorra, caiguda fins a mitja cara, li ombreja el poc semblant que sobresurt de l'espessor de les barbes i de la cabellera; aquesta li cau abundant damunt les espatlles, abrigades per una manta esparracada; té un aire generós i una veu apagada, grata d'oir-la.

Ella és una dona que no sap els anys que compta; és baixa i va mal fardada; un mocador negre li estreny el cap; d'entre les grenyes que s'escapen de la lligada, es desprèn l'òval breu i suau del seu rostre demacrat i trist; la seva boca és un esquinc, i a les vores d'aquest estrip encara hi ha uns fils de sang que fan de llavis; els ulls enfonsats li fan fosc l'esguard, ella sols sap que és jove perquè de vegades dintre seu sent remoure's instints humans i perquè el seu organisme encara escup humor roig.

Es una desgraciada, una infeliç, com diu ella mateixa. Una depressió moral

primer, penes i misèries després, dolors i sacrificis per guanyar-se uns sous, indignència, indiferència a la vida i més tard repugnància, misèria, abandonó, caiguda miserablement a la vergonya de demanar almoïna pels carrers, traüllar i més traüllar per aquests món de Déu cercant empar; no res, una xacra més; ara viu enfonsada, però horada, ella encara no és una perduda, una qualsevol ni vol ésser-ho, encara que aquells carboners del moll s'ho proposin; demana tantes vegades al cel que l'empari, que fins i tot s'ho creu, que l'empara.

Tant ella com ell s'han trobat sota d'aquells pòrtics per aixoplugar-s'hi i passar-hi la nit indulgent; ell, de pas per la ciutat; ella no ha fet cap calé per llogar una màrfega en les cases de dormir que hi ha per aquells carrers. Cada u per ell s'ha ajaçat sense dir-se un mot; segurament que s'han adreçat una mirada a través d'aquelles tenebrositats; ambdós jeuen amb el cap damunt el seu farcell, arraulits, cercant escalf en les desmarxades parets dels rústecs porxos.

Tots dos han pensat el mateix mentre esperaven que la son els tanqués els ulls i, ambdós, en la penombra s'han forjat la imatge de cada un d'ells.

El vagabund ha vist una dona suspesa a l'ombra i abrigallada; sols en veia les faccions llatzerades, d'un rostre macilent. Ella, en canvi, ha vist un home alt, prim i escardalenc, amb uns ulls negres com la nit i brillants com estels. — Qui deu ésser? — s'han dit ells mateixos. — Sapigués — pensaven a l'hora — d'on vinc, el que faig, qui sóc. — I aquestes elucubracions no els deixaven dormir, el mig lleu soroll que feien turmentava el seu pensament i no els deixava tancar els ulls.

Per fi ell, més interessat, trencà el silenci.

— Quin fred!

Després d'un instant, en una veu tremolosa, respongué ella:

— El fred, rai!; la pluja... la pluja..

— Si no fos la pluja, qui sap on pararia — afegí ell, amb aquella veu seva tan dolça i apagada i com si parlés tot sol.

— Heu de marxar, potser?

El silenci fou profund, i l'interrogat s'incorporà per dir:

—Sempre marxo, jo.

—Que no sou d'aquí?

—Sí! — contesta el llarg de camins secament, i continua: —I vós?

—Jo, també; però avui la pluja no m'ha deixar fer el llit, ja ho veieu

—Que esteu malalta?

—No n'he estat mai.

—Jo tampoc.

bòries, i de mica en mica anava sentint una quimera que el desvetllava i li desentumia els muscles; els seus llavis, amagats sota els pèls de la barba, s'obrien i es tancaven per pronunciar silenciosament les paraules que la seva imaginació forjava; apartà l'esguard d'aquell sot d'aigua i el posà damunt la tossa que feia el cos de la dona; portat per una baixa fallera, anava atansant-s'hi, fins que amb una mà

—Teniu fred, veritat?

—Molt—digué ell, confós.

—Els pobres no podem fugir-ne—afegí ella candorosament, sense moure el cap del coixí.

El rodamón no sabia què dir ni què fer. Si apartar-se, o romandre al costat d'ella... S'hi trobava tan bé ja, que li hauria sabut molt de greu ésser tret del seu costat; ella no va fer-ne cas, d'aquest incident; ja hi estava acostumada, de les cases de dormir, on es jeu entre mig de tanta gent desconeguda; i la seva bondat la tenia ben lluny dels vils propòsits de l'hoste.

De mica en mica, tornaren a escalfar-se els polzes d'aquell home i a enfebrar-se-li la testa, fins a bullir-li una confusió d'idees perverses, que les sentia saltar dins el cap, com aquelles bombolles que la pluja produïa en aquell clot entollat, i retenint tota aquella quimera com un glop de sang a la boca, la hi començà d'insinuar amb paraules boniques, que ell guardava, apreses pels camins del món, suggerides en aquests indrets que la natura es complau a obsequiar l'home amb les seves beneses i que sorprèn amb ses meravelles l'ànima de l'ésser més tosc.

La luxúria posava calor a les paraules i la veu eixia com una remor grata, que ella escoltava embadalida; en ell no s'estroncava aquell enfilall de paraules escollides; àdhuc s'estranyava que pogués parlar d'aquella manera, sense preocupar-se per abocar a l'orella d'aquella dona la seva illusió.

Com li era grat escoltar aquell home!; quines coses li deia!; mai ningú no li havia dit res tan bonic, en veu baixa, a cau d'orella... A través de l'oració suggestiva que barbotejava l'errant, se li reflectia en el fons obscur llurs imatges, panorames de pessebre, esclats de llum, estels que quien a les mans del pobre i es tornaven monedes d'or; una caseta blanca i petita al peu d'un camí vellutat de flors; una llar polida, embalsamada de flaires muntanyencs, música de petons... Ai! que n'era d'encisador, tot allò!; com dringaven aquelles paraules; àdhuc es retenia el respirar per no interrompre aquell cascavelleig de fantasies... El rústec rapsoda callà per esperar l'efecte que havien produït les seves paraules a la imaginació d'ella; en veure que no desplegava els llavis, insistí per no perdre la presa; i amb

Regna un breu silenci, sols es sentia el remor de la pluja. Ell insistí:

—Sou sola?

—No tinc ningú.

—Com jo.

—Però vós sou un home.

Aquesta vegada la pausa fou llarga i eloqüent; a fora l'aigua queia abundant i descompassada i portava una remor confusa i cançonera a l'interior d'aquelles hospitalàries voltes, remor que tots dos escoltaven pensatius; ell tenia els ulls fixos a un sot d'aigua tèrbola que bombollejava contínuament; ella obria els ulls per poder veure bé aquell home que li feia companyia. Uns mals pensaments tenien presonera la mirada del vagabund al toll d'aigua bruta i inquieta; l'haver-se recollit allà, en aquell forat, amb una dona sola, que no era de ningú. féu que el seu cap comencés a rumiar coses i més coses; dins el clot inundat per l'aigua es reflectien les seves ca-

tocà els plects de la roba que la cobrien; va romandre un instant quiet; treballosament i amb molta cura passà suaument la mà per damunt les espatlles de la desgraciada, que no va moure's al contacte i al pes d'aquella mà, perquè estava endormiscada; ell continuà l'assaig en no ésser rebutjat, i arrambant-se a ella, li estrenyé les cames amb els seus genolls; ella es despertà, i en sentir-se aquell home al costat, va incorporar-se per fugir d'aquell empresonament, dient: —Què voleu?

Quedà sorprès el mal intencionat de l'harmonia amb què li deia aquelles paraules, i tota aquella mala passió que el va arrossegar fins a ella, semblava esvair-se-li.

—Què voleu—tornà a dir ella, amb aquella veu manyaga.

—No res... M'he trobat aquí sense dar-me'n compte—digué tot quequeiant i per sortir del pas.

un abrandament lasciu, morbós, continuà.

Aquesta vegada la imaginació d'ella s'exaltava, l'ànima se li encenia, fins arborar-se pel goig de gaudir.

Aquelles coses que ell a ella li contava tan apassionadament, bé prou sabia que havien arrodonit el seu propòsit, i deixà caure febrósament els seus llavis carnosos damunt les galtes enceses d'aquella dona; aquell bes despertà en ella tota la passió continguda sota la seva pell, com una esgarrifança, i girant-se, posà els seus llavis primos i llargs a l'abast dels del vagabund; els replecs de la pell i de la carn dels dos es fregaren amb delectança, i una simfonia de besos es barrejà amb la remor de la pluja...

—Quina nit més feliç!—digué ella.

—T'estimo!—respongué ell amb la seva veu melliflua.—Quan claregi, marxarem tots dos junts, i tu veuràs, per aquests camins del món, com és bonic viure; a cada revolt, la natura ofereix espectacles meravellosos que no has gaudit mai, segurament; i quin poble no serà que tu i jo no trobem una casa per començar de nou la nostra vida!; tu ets jove i jo també; qui sap si la providència ha volgut que ens trobéssim per ajuntar-nos; la nostra vida és començada, doncs; jo sóc per tu, i tu per mi; veritat que em vols?

—Sí! La providència ho vol així.

Les dues boques tornaren a juntar-se apassionadament i els dos cossos s'estrenyien alhora com si lliguessin un pacte sagrat.

Ell va veure el moment oportú de consumir els seus vils propòsits, i amb molta manyagueria s'incorporà damunt d'ella i instintivament donà curs a les seves baixes quimeres...

Dues llàgrimes lliscaven per les galtes d'ella, que es van fondre amb l'aigua de la pluja, i aquesta queia persistent com si fos interminable...

Les primeres clarors matinals tenyiren les foscors de la nit, i per uns núvols esquinçats entrava la llum del dia.

La ciutat es deixondia i havia cessat la pluja; començava un jorn nou, optimista, lluminós, alegre.

Aquella dona despertà; tot seguit cercà el seu company; al seu costat no hi havia ningú.

El vagabund havia marxat.

BALDOMER XIFRE

SUBURBIANA

AGARÓS pels suburbis solitaris de la gran ciutat. Ell es sentia immensament sol i desamparat. Quina força el feia viure a desgrat d'ell? En aquells moments, com en molts d'altres, res no havia existit per ell. ¿Què li importava el seu passat? Les cases que miraven, la poca gent que passava, la nit, no sabien pas qui era ell.

Però, és que ell era alguna cosa? Es trobava sol, una solitud afrosa l'envoltava; trobava el món absurd. Aquells

carrers existien realment? Els seus ulls li deien que sí, però no hi havia entre ells el menor corrent, eren com absents. Sols existien per fer la seva misèria més tangible. Tot li era indiferent, no hi havia ningú en aquella ciutat que el conegués. Hi havia anat per atzar, com una ombra d'un altre home que s'havia quedat en llunyanes terres. Ara el seu pensament no li funcionava pas per trobar una solució, una sortida d'aquell estat de depressió. Sols amb un ritme pausat, implaçable, monòton, la idea de la seva solitud li martellejava el cervell. Trobava un plaer morbós en considerar la seva desgràcia, i es compadía d'aquella desferra que era ell.

Inconscientment, els tortuosos carrers el menaren a les vies cèntriques i concorregudes de la ciutat. La riuada humana se l'endugué amb el seu corrent invencible.

La gent li passava pel costat, atrafegada, de pressa, insensible al seu pas. Però, què era ell, en mig d'aquella

multitud? Per què havien de fixar-se en aquell ésser alt i escardalenc, en aquells ulls immòbils, traspassats pel dolor? Tothom feia sa via. Tothom tenia els seus quefers, algú que eis esperava; tots eren el centre d'un petit món per ells tots sols; tots tenien uns éssers que els estimaven o que els odiaven; tenien unes enveges, uns amors, unes ambicions... i ell no. Ell era sol. Ara la seva solitud se li aparegué tangible, material. Els ulls se li humitejaren i les llàgrimes li cremaren la cara. Clogué els punys amb ràbia i es preguntava per què existia, per què no era mort encara? En aquells moments pensà que era l'encarnació del no-res, i fugí corrents de la gent insensible al seu dolor.

Altra vegada els carrers foscos; volgué pensar, agafar una idea, mirar què calia fer. Encara era jove. Calia fer quelcom, ésser alguna cosa... Però, no era sol? Per què havia de fer res, per a qui? Era sol, sol. Una solitud afrosa sense fons, tornà al seu cervell. Un remolí furient li tragué les idees com cada vegada que havia volgut pensar.

Una dona es posà de cop davant seu i, amb moviments sinuosos, la seva figura tètrica, gastada, li barrà el pas:

—Vols venir? Anem. Per què estàs trist, imbecil?

La volgué apartar amb un moviment enèrgic, furiós. Ella insistí. Restà parat. La sentia realment? Li oferia el seu cos, li prometia la felicitat, el paradís. Anà amb ella furient, agafat com un naufrag a la felicitat que li venia. Va rebregar aquell cos que era seu, que era l'única cosa seva que li restava, amb un frenesí foll, furient, aferrant-se amb ràbia a l'última espurna de vida que tenia. Sobre un lilit mercenari gastà en una carícia salvatge tota la seva força, tota la seva vida.

—Què fas? Ets boig?

Les paraules d'ella l'enfolliren més, el feren tornar en si. I, davant dels ulls de la dona, que l'horror havia glaçat, reboté les últimes monedes que li restaven. Esperitat, foll, anà fins a les aigües del mar, saturades de lluna, que dibuixaren uns cercles deliciosos, sobre el seu cos ja submergit.

JUAN PLA PALLEJA

LA MORRA

Tossuts, vora el mar,
juguen a la morra,
els ulls fit a fit
els peus dins la sorra.

Són dos rematats
de la bogeria
que han fugit del mur
quan la nit venia.

I ni esment han fet
de què el mar roncava,
i l'han despertat
mentre reposava.

Ja es torna espatllut
i amb malavolença,
regirant-se al llit,
cap a ells es llença.

Ja els envolta els peus
de l'aigua escumosa,
ja l'aigua va amunt
bullint rabiosa.

I endavant va el foc,
que el joc no s'atura;
ja amb l'aigua agenolls,
ja a ran de cintura.

I criden més fort
amb les mans alçades,
mentre que en sos pits
baten les onades.

Ja els arriba al coll,
i ells, el cap enrera,
els braços més alts,
i amb bramuls de fera...

Mes callen de cop,
amb l'aigua a la gola;
després sobre el cap
l'onada rodola.

I espurnen sos ulls,
i encara amb dalera
es mouen les mans
endins la bromera.

La mar al matí
ja en son llit dormia,
i dos morts han dut
a la bogeria.

Els ulls esgarriats,
les boques badades,
estesos els dits
i les mans alçades.

ANGEL GUIMERA

L'estranya aventura d'un peix civilitzat

(Conte)

Una vegada era un home que tingué una idea genial: civilitzar un peix. Era aquest home un pacient pescador de canya, que la seva afició li suggerí aquesta cosa tan original.

Ve't ací, doncs, que un dia emprèn uns pescadors de trema, amics seus, i els diu:

—Escolteu: el dia que aneu a pescar, aviseu-me, que vull venir amb vosaltres.

—I això? Que ja has avorrit la canya?

—Mai!!! Es que haig d'escollir un peix que faci goig, per domesticar-lo.

—I ara!

—Res. Deixeu-me fer, i ja ho veureu.

Arribà el dia escollit per anar de pesca, i ja em teniu el nostre amic ben disposat, amb un cubell d'aigua, dalt d'un carro.

Ja són al riu. Es preparen. Pesquen. El pescador de canya fa la tria, escull un lluç admirable, i el porta cuita-corrents a dintre el cubell posat a posta.

—I ara, què li faràs a aquest peix, per domesticar-lo?

—Es molt senzill: de moment, el deixaré aquí dintre, i en el precís dia que faci tretze, li trec un got d'aigua, a l'endemà un altre, i així successivament; d'aquesta manera l'aniré acostumant a viure cada dia amb més poca aigua, fins que s'arribi a quedar sense ni una gota en el cubell. I aquest lluç, que ara el veieu tranquil, vivint com el peix a l'aigua, d'ací uns quants mesos es passejarà al meu costat subjectat per una insignificant cadeneta.

Els seus companys, en sentir-lo, esclafiren a riure amb estrèpit, burlant-se dels seus propòsits, creient-lo foll.

Però el descobridor del peix civilitzat ni va molestar-se; anava confiat i estava segur de l'èxit de la seva empresa.

Passaren els tretze dies, i un got d'aigua fora del cubell...; passà un mes, i ell da-li!, amb constància... Als sis mesos, el cubell quedà sec i... oh!

alegria immensa! el lluç vivia!!!... i, per tant, ja estava domesticat.

—Sembla mentida!—exclamava l'inventor del procediment, en el grau màxim del seu entusiasme—; sembla mentida que existeixi una criatura humana que hagi pogut dubtar del meu descobriment, tan palpable, de domesticar un lluç, quan n'hi ha tants que neixen domesticats!...

Tot seguit correngué a comprar-li un collar i una cadeneta.

De content, no cabia a la pell; fins s'havia omplert un xic de galtes, de tan satisfet com estava; anava més orgullós que un xicot pobre al costat d'una promesa rica.

Els seus companys de pesca foren els que quedaren més sorpresos; tots s'admiraven d'aquell veritable prodigi... i ell, tris, tras, tris, tras, presum que presumiràs.

Mes, com en totes les coses, el nou es torna vell, i ja a penes ningú feia cas del peix civilitzat. Enllaminat com estava l'home del peix de la seva po-

pularitat, pel seu descobriment, li recava que tan aviat s'oblidessin de les seves habilitats i, incitat per l'afany de què es parlés d'ell, va proposar-se fer parlar aquell peix extraordinari.

—Si abans — es deia — parlaven les bèsties, per què no poden parlar ara, que fins parlen els aparells de ràdio i les pel·lícules del cinema? Si avui hi ha tantes persones que només diuen bestieses, potser jo trobaré una bèstia que dirà coses grans.

Aquesta vegada el propòsit del pescador fou motiu de molts comentaris; però ningú no gosà burlar-se'n.

El nostre heroi, tossut com era, esgotà tota la seva paciència; i amb moltes penes i treballs, arribà a fer-li pronunciar alguna vocal; després el confegir ja no li fou tan difícil, i a l'últim arribà a parlar amb força correcció.

S'havia hagut d'espremer tant el cervell, el pescador, que els cabells se li havien tornat completament blancs.

Un dia el lluç es dirigeix al seu amo i li diu:

—La República és com el vi; no s'ha de beure massa de pressa; si no, fa mal.

Pneus BERGOUGNAN

ATENUANT

—Senyor jutge, tingui en compte que el meu tret li entrà per una orella i li sortí per l'altra.

—Escolteu, vós que heu tingut la mala pensada de dur-me al món dels homes, separant-me d'allà on jo vivia feliç, al costat de la meva llusca i els nostres fillets, dec agrair-vos tan sols l'haver-me ensenyat a parlar; així, ara, podré explicar-vos els meus desigs.

—Digues, què vols?

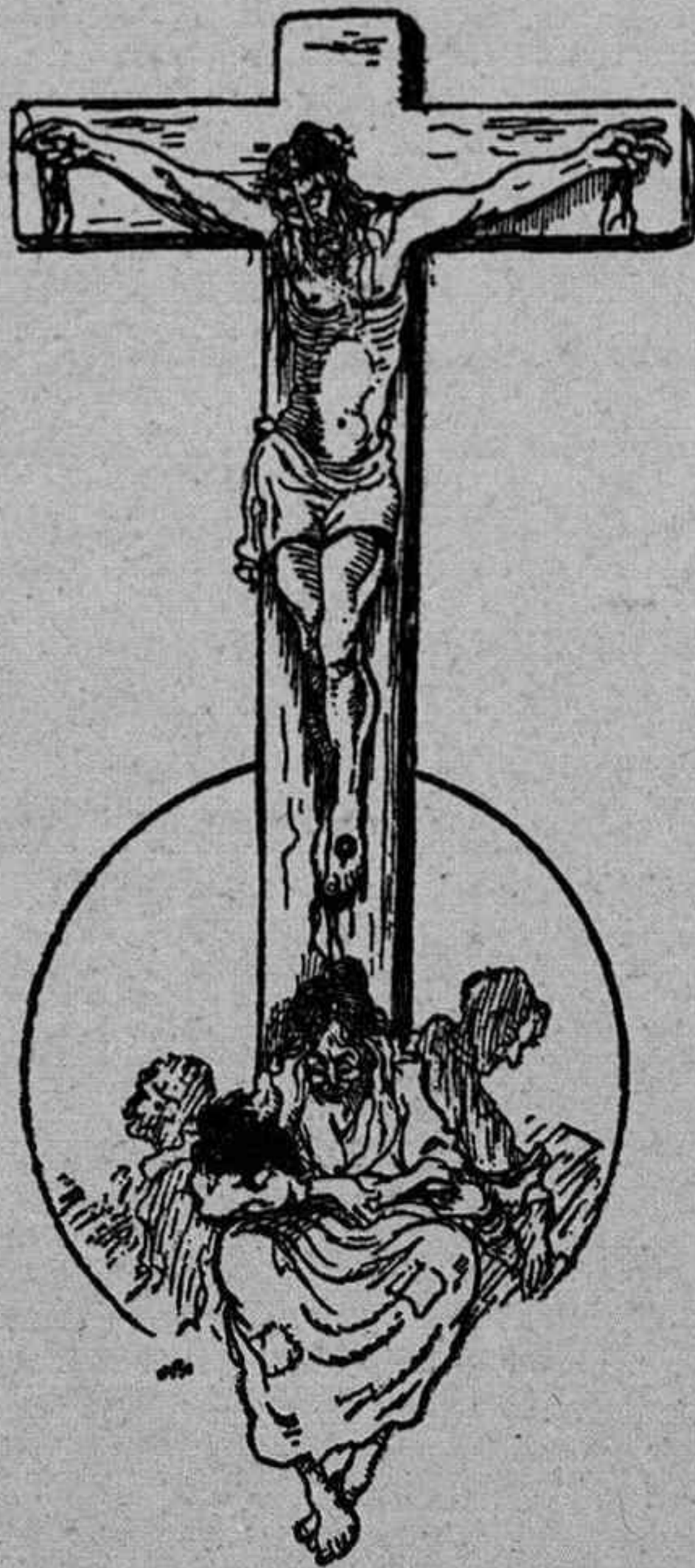
—He conegut moltes peixes, que, trobant-se en la dissort de perdre llur mascle (agafat a l'ham d'algun pescador sense entranyes), es llançaren en braços del corrent, que se les enduia riu avall, i eren engolides per la gran mar d'aigua salada, i així oblidaven les penes llurs. Qui sap si la meva ha fet el mateix! Per això jo voldria demanar-vos que em portéssiu a Barcelona, arran de mar, que potser l'atzar em permetria que veiés la meva companya estimada, i llavors li diria: "No temis ni pateixis per mi, que encara visc, si bé d'una manera ben diferent de vosaltres..." I tal volta les meves paraules aliviaríen les seves tribolacions. Ja sé que és difícil aconseguir-ho; però no essent impossible, es podria provar. És l'única esperança que em fa viure! Bé podrieu accedir-hi, ja que m'heu fet servir d'esquer per conquerir la vostra popularitat.

Aquell animaló parlava amb tant de sentiment, que enterní el seu propietari i no pogué negar-li la mercè que li demanava. Ell ja temia, no obstant, perquè anar a Barcelona és un xic perillós. A Barcelona hi corren molts lladregots, i si li robaven el seu peix estimat, com l'enyoraria! Vellet com

era, no podria pas suportar el disgust que li ocasionaria el privar-lo de posseir aquell peixet que era la seva illusió!... Tant i tant tornà a pregar la pobra bestiola, que determinaren fer un viatge a Barcelona.

Amb més por que alegria, pren bitllet per dos, i pugen al tren. Aquest arrenca. El peix té un ensurt en veure que la terra li fuig tan de pressa; li rodà el cap i fins va perdre la paraula, que, per sort, recobrà aviat. Sense cap altre incident arriben a Ciutat. Tota la gent quedava estranyada d'aquell fenomen, de veure un peix fora de l'aigua, viu, i que sostenia amb son amo una conversa molt animada, donant-se mútuament mostres de gran afecció. Els burots se'l miraven amb un pam de boca, i no sabien si fer-li pagar drets o no; i amb aquestes meditacions se'ls va escapar algú que havia de pagar-ne.

Caminaren fins al port, amb una gran gentada al seu darrera, que els seguien en actitud contemplativa. Començaren a passejar-se amunt i avall,

REFLEXIÓ

—Es veu que la creu només dona sort als capellans.

NATURALESA MORTA

Un nou bolet no massa recomanable.

arran de l'aigua, i havieu de veure el pobre peixet amb quin neguit mirava al fons del mar, cercant quícom que no trobava, i tot era saltironar i fer esforços, per veure més lluny i més al fons... i ca! Hi passaren gairebé tota la tarda. El peix ja desconfiava. Cansat de saltar i forçar la vista, es sentia aixafat, i quan l'home (que no li havia dit encara una sola paraula, per no distreure la seva atenció) es disposava a proposar-li el retorn... de cua d'ull veié que de l'aigua saltava un peix que sortia en l'aire i tornava a caure a dintre; el peix domesticat obrí uns ulls com unes taronges; el peix de l'aigua féu un altre salt i...

—Oh!!!— el peix domèstic féu un xiscle (també havia après de xiscclar).— Aquell peix que saltava dins del mar no era un peix: era... una peixa!, era la parella del dissortat peix civilitzat; aquest ja no va estar més per orgues. Vinga botre bo i volent llençar-se al mar! a les aletes de la seva femella!!

L'home lluitava, ho volia impedir a tota costa; estrenyia enèrgicament la cadena que el peix portava lligada al coll, i sentint fallar-li les forces, li vingueren ganes de plorar.

La llusca féu un tercer salt! Ah! el peix mascle ja no pogué resistir més i, donant una forta estrebada, es llançà al mar, tot arrossegant amb ell el seu domador...

—Xapp!!!...

Uns mariners corregueren a salvar l'home, i ho aconseguiren; però ell tan sols demanava, desesperat:

—El peix!... El peix!... El meu peixet, que m'ha fugit!!!...

I el peix, pobret!, s'havia ofegat.

LLORENÇ SANS

PRIMER DOL

Crida en la nit l'infant son primer dol,
perquè li han amagat la font de vida.
Arrenca un plo', en la nit, sense consol.
—Què has fet de la dolçor del teu pit, dida?
Perquè avorris el pit, li han embrutat
amb la pols del senet, tan amarganta.
I dolorosament meravellat,
el pren i el deixa, i mira, i se n'espanta.
—Què has fet, dida? Què has fet? Estic perdut!
Ai, braços que em teniu! Adéu-siau!
Ai, dolça tebior del pit suau,
que contra de tot mal m'eres salut!
Per què ara te'm fas avorridora?
Com ha estat això, dida? Com ha estat?...
I es redreça l'infant, desesperat...
La dida gira el rostre, com traïdora.
Mes ell li pren el rostre i l'hi espia...
—Dida! Dida!... I para en sec el plor,
i una mirada d'home que es malfia
als ulls li esfulla la primera flor.

CONJUGAL

La flor de l'abraçada ja ha granat
i ets com el cep que duu la dolça carga:
tota tu t'has estès i reposat
com ple de pàmpols el sarment s'allarga.

Com en una visió misteriosa,
ta mirada sovint fixa s'extàsia:
la teva mitja riolla és majestuosa
i en la beca et f'oreix plena de gràcia.

En el teu si fecond, què pot haver-hi,
que et llença una llum viva pel semblant?...
Els dies són comptats del gran misteri.
Oh dona, do'm el fill que estimo tant!

JOAN MARAGALL

SILUETA

Passa el vent esbojarrat
fent banderejar les branques,
espolsant-ne les flors blanques
que un cel de plom ha nevat.

La claror que fa la lluna
rera el núvol mal teixit,
deixa molt poc aclarit
el camí; la vall és bruna,

pro es delinia, pren relleu,
cruixint la neu matxucada,
un' ombra que alça bravada
de basardes dins la neu.

Seguim-la: fuig del camí,
davalla a la torrentera,
posa els peus a la passera
que fa la soca d'un pi,

i s'obre sense trucar
una porta espellifada.
Des la cova malforjada
un crit aprèn de volar.

Es desperta un infantó,
s'ou un reneç estentori,
i finalitza el desori
la música d'un petó.

.....
Rera uns moments de deliri,
l'intrús s'esmuny nit enllà.
El zefir que passa ufà
té un fort regust de presidi...

J. COSTA I POMÉS

EL PROCEDIMENT DELS ATRACAMENTS

El senyor Bona Fe va a canviar un bitllet a un Banc.

—Si ens treuen, em faré diputat...

L'ALL

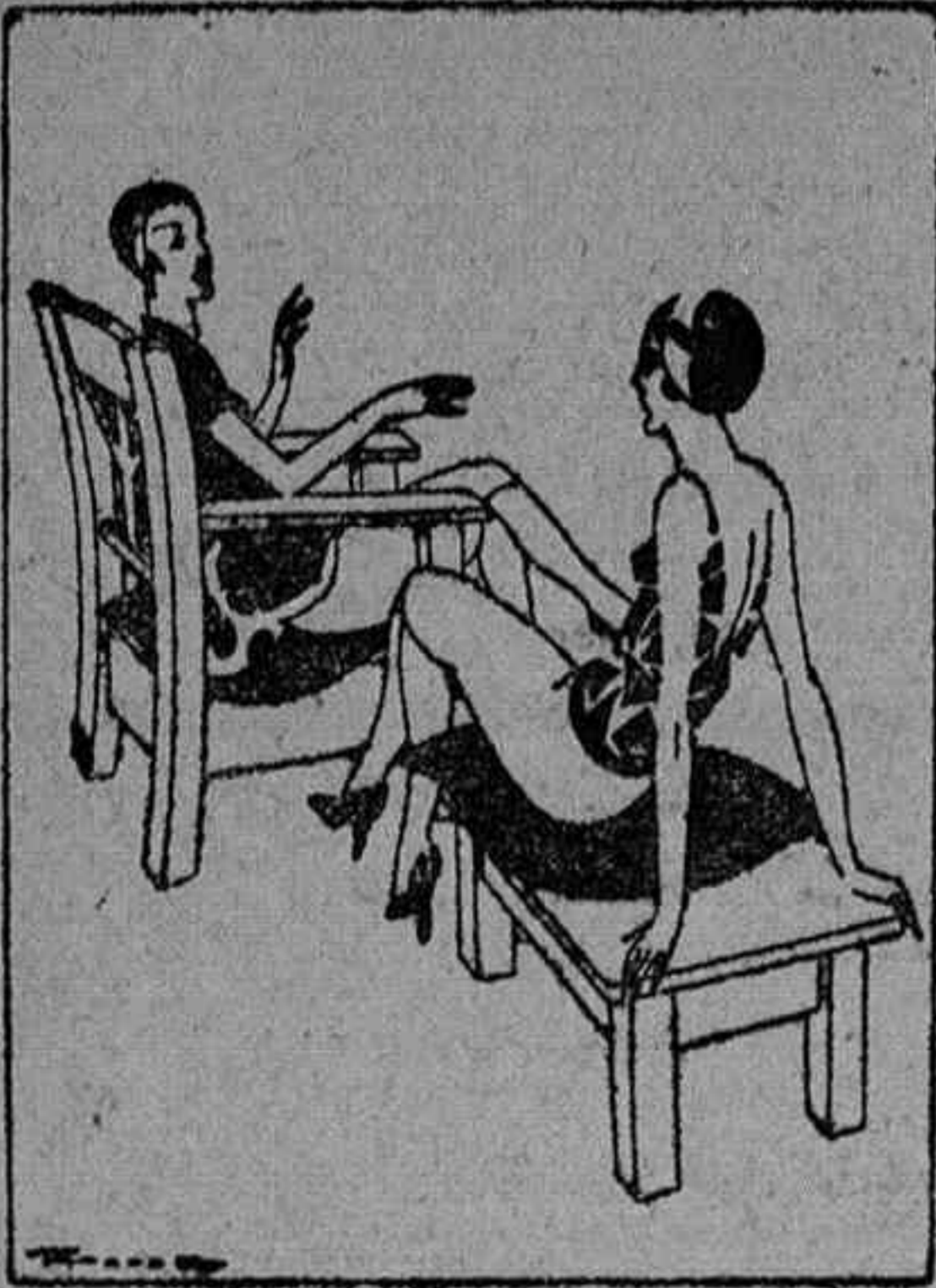
L'all del qual anem a parlar-vos no és aquell all anglès que s'escriu amb H, sinó l'all català que creix al camp de Tarragona, a Tortosa, a Vilafranca del Penedès.

Tampoc no pensem fer d'aquest breu escrit una conferència agrícola. La nostra intenció no és de parlar-vos del cultiu de l'all ni del terreny més o menys a propòsit per la seva creixença ni de les seves qualitats profilàctiques, no; nosaltres volem parlar de l'all sota un altre aspecte; volem parlar de la seva pudor.

Nosaltres som gairebé uns devots de l'all. Ens agraden l'allioli, les sam-

faines, el pa torrat i la "bouillabaisse" amb un puntet d'all. Però nosaltres ens lliurem a aquestes menges quan sabem que no podem ofendre ningú amb el nostre alè. Ho fem quan no hem d'anar de visita o al despatx; quan tenim tot el dia per nosaltres i no hem de tractar amb la gent.

Llavors, en la nostra intimitat, en la de la família si voleu, mengem all, i si durant el transcurs de la nostra digestió se'ns escapa un sospir (valgui la paraula), sabem que la nostra expansió flairosa no ofendrà, perquè l'atmosfera ja estarà atapeïda de l'olor d'all. Ultra això, en família, hem

—I amb els diners de l'abonament del Liceu, què en faràs?

—Em compraré un auto i, si me'n sobren, un repard.

es pot permetre certes llibertats que mai no es permetrà en públic.

Amb sinceritat, creiem que hom hauria de celebrar la festa de l'all. Tots els ciutadans n'haurien de menjar, aquell dia, i així ningú no podria queixar-se; però que hom, en llevar-se, es trobi amb què el porter, la veïna del costat, el cobrador del tramvia, alguns companys de treball i certs clients es desdejunen amb una cabeça d'all, n'hi ha per avorrir l'all i la ceba i tot!

Francament, no és gens agradable parlar amb una persona la qual, cada vegada que obre la boca, llença una bafarada d'all que et deixa mig "groggy". Quan això s'esdevé, nosaltres pensem en els gasos asfixiants, en les caretes protectores, en els pots de cotó fluix.

Són molts els adeptes de l'all. Abraçen tota l'escala social, sense distinció de classes. Put la marmanera i la senyora; el menestral i el pixatinters; la minyona i la "niña bien"; el ric i el pobre; tots poden.

Bé, allòfils, bé! Mengeu all. Mengeu-ne tant com vulgueu; però, si més no, per educació, quan parleu amb una persona, gireu la cara, per tal de no ofendre-la amb el vostre alè pudent.

R. O. SANTEUGIPI

TOLEDO

Oh, el pont d'Alcàntara, Toledo vella,
la que el Tajo amb ses aigües emmiralla,
forjant l'acer que ha traspasat la malla,
i ha fet, pels camps, la perforanta rella.

El teu conjunt artístic meravella:
finestrals, capitells, altars de talla;
arcs tapiats; a trossos la muralla
i qualche plat d'aràbiga vaixela.

En places i carrers tota hora hi brilla
dels alts cloquers guspirejanta agulla;
desembeinant, si el transeünt perilla,
l'espasa de demasquinada fulla;

mes, la Casa del Greco no trontolla,
quan la gent, admirant-la, es queda folla.

SALVADOR BORRUT I SOLER

EL DIVORCI

—Vostè també n'és partidari? Que és casat?

—No, senyor; però em casaria... si trobés dona.

INDEX

	<u>Pàg.</u>		<u>Pàg.</u>
Els mesos de l'any (historieta)	De la 6 a la 17	La Sempre Viva (historieta), per Moreno	54
Les bullangues de la Barcelona romàntica (comentaris i estampes).	De la 18 a la 25	L'honor, per J. Puig Pujades	55
El primer Govern de la República (retrats)	26	L'amor que sanciona, per Ferran Canyameres	57
Figures polítiques i parlamentàries (retrats)	De la 27 a la 31	L'aventura de l'hotel, per Lluís Capdevila	60
Un amic perdut (A la memòria de l'avi López), per Amichatis	32	Els diners o la vida (historieta), per Moreno	62
Els pecats capitals treuen el nas (Dels "Diàlegs d'Adam i Eva", en preparació), per Pompeu Crehuet	33	Oscar Wilde, per Emili Saleta i Llorens	63
La rosa vermella, per Domènec Guansé	34	Oració del pa, per Ambrosi Carrión.	65
Estampa muntanyenca, per Bartomeu Soler	35	Un primitiu modern.—Miquel Salas, pintor i escultor mallorquí de Pollensa, per Francesc Pujols	66
Catalunya vertebrada, per A. Esclansans	36	Un resum, per Angel Pestàfia	68
Humorisme.—Noves radiacions, per Carles Sindreu i Pons	37	Els que no l'han vist, per Angel Samblancat	68
Set anys i mig de censura, per Agustí Piracés	38	El somni d'una nit d'hivern, per Baldomer Xifré	69
Les obres que no s'estrenen.—Ball de titelles (titellada), per Ramon Vinyes	41	Suburbiana, per Jaume Pla Pallejà.	71
La visió d'En Joan Blava, per Enric Lluelles	46	La morra, per Angel Guimerà	72
El món reumàtic, per Carles Monfar.	49	L'estranya aventura d'un peix civilitzat, per Llorenç Sans	73
Claror riallera, per Iu Pons	51	Primer dol, per Joan Maragall	75
Memòries d'un llibre, per Agustí Collado	53	Conjugal, per Joan Maragall	75
		Silueta, per J. Costa Pomés	76
		L'all, per H. C. Santeugini	76
		Toledo, per Salvador Borrut i Soler.	77

PNEUS BERGOUNGNAN

COMPREU EL

DICCIONARI

CATALÀ-CASTELLÀ
CASTELLÀ-CATALÀ

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

Preu del volum: 15 pessetes

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

SETMANARI SATÍRIC
I LITERARI

J

Preu: 20 cèntims

LA CAMPANA DE GRACIA

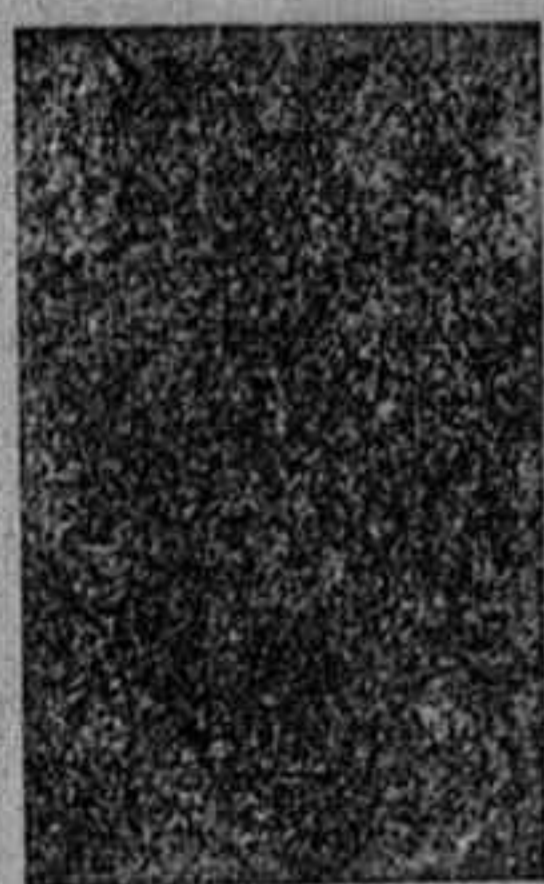
SETMANARI
POLÍTIC

J

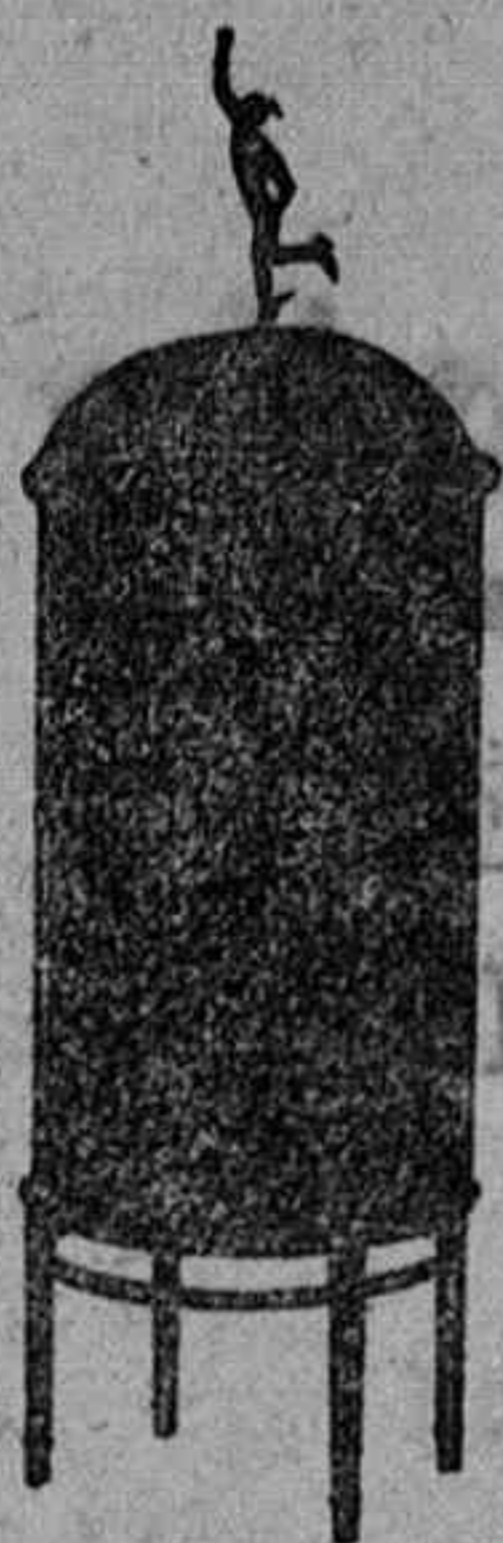
Preu: 15 cèntims

MARCEL VILÀ

MUNTURES PER A ESCAPARATES
VITRINES DE METALL

Suports moderns
de roure vernissat

Demaneu Catàleg
apropiat a cada
comerç

Corts, n.º 570 BARCELONA Telèfon 34946

M. SOLANO
SUCESOR DE V.ª BONET

REPRODUCCIONES
ARTÍSTICAS
FOTOGABADO·AUTOTIPIA
TRICROMIA·FOTOLITOGRAFIA

ARIBAU N.º 9 INTERIOR
BARCELONA
TELÉFONO. 34042

Caruso
Fleta
Tito Schipa
Pau Casals
Sagi-Barba
etc., etc.

Totes les celebritats
impressionen en discos

La voz
de su amo

COMPANYIA DEL GRAMÓFONO, S. A. E.

ANIS MORERA
RON
MANZANILLO
PONCHE
MORERA

Cualidades del PONCHE MORERA

Bebida selecta y exquisita que cumple las exigencias del más refinado paladar y dado su aroma, es un delicioso néctar. Tiene cualidades *carni-nativas* y digestivas, pues en su composición entra una selección de plantas que desde remotos tiempos vienen sancionadas por las eminencias médicas. Al paladar, deleita. Al sistema muscular, tonifica. Al aparato digestivo, activa su función. Y a la inteligencia, estimula

Teléfono 51724

Destilería: Nápoles, 192 - BARCELONA

Imp. de "L'Esquella de la Torratxa"
Carrer de l'Om, núm. 8. — BARCELONA